

Nr 33.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringskatt); given Stockholms slott den 19 januari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringskatt).

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Såsom ett led i åtgärderna att begränsa mindre angelägna investeringar föreslås i propositionen att en särskild skatt, benämnd investeringskatt, i vissa fall skall erläggas av rörelseidkare, som under år 1951 öka sitt varulager eller anskaffa inventarier.

Skatt utgår om vid lagerökning den dolda reserven — skillnaden mellan anskaffningsvärde och bokfört värde — samtidigt ökat och beräknas å ett beskattningsbart belopp, som motsvarar reservökningen eller, om värdet av lagerökningen är lägre, sistnämnda värde. Beräkning av värdet av lagerökning och av ökning av dold reserv skall därvid i regel ske vid jämförelse med lagret vid 1949 års utgång.

Om inventarier anskaffats utgår skatt å ett beskattningsbart belopp, som i regel motsvarar skillnaden mellan den avskrivning å dessa inventarier, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen, och den avskrivning, som motiveras av förslitning eller värdeförsämring. Beskattningsbart belopp, som nu sagts, beräknas endast för rörelseidkare, som vid inkomsttaxeringen åtnjuta fri avskrivning beräffande dylika inventarier.

Skatt föreslås skola utgå med 10 % av det beskattningsbara beloppet.

För att förhindra, att rörelseidkare kringgå bestämmelserna genom att vid lagerökning icke öka den dolda reserven eller genom att icke avskriva nyanskaffade inventarier utan i stället i vinstreglerande syfte göra avsättningar till pensions- eller andra personalstiftelser eller till investeringsfonder, föreslås att jämväl dylika avsättningar skola föranleda skyldighet att erlägga investeringskatt. Utan att dylik skatt utgår kunna dock avsättningar göras till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier och i viss omfattning till pensions- eller andra personalstiftelser.

Förslag

till

förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringskatt).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Skyldighet att erlægga investeringskatt i enlighet med vad i denna förordning stadgas åligger fysisk eller juridisk person, som idkar rörelse och som vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1952, (*beskattningsåret*),

a) befinner hava, i samband med ökning av lager av tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelsen, ökat dold reserv i lagret på sätt i 4 § sägs;

b) medges avdrag för avskrivning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk i rörelsen avsedda inventarier med högre belopp än i 5 § angives;

c) medges avdrag för avsättning till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse med högre belopp än i 6 och 7 §§ sägs eller medges avdrag för avsättning till investeringsfond utöver vad i 8 § angives.

Skyldighet att erlægga investeringskatt i anledning av avdrag varom under b) förmåles ifrågakommer endast för rörelseidkare, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen tillgodonjuter fri avskrivning å inventarier.

Beträffande rörelseidkare, som på grund av omläggning av räkenskapsåret icke åsattes taxering till statlig inkomstskatt år 1952 eller nämnda år taxeras till dylik skatt för beskattningsår, omfattande kortare tid än tolv månader, skall vad i denna förordning sägs angående beskattningsåret äga tillämpning beträffande ettvar av de beskattningsår, för vilka taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs åren 1952 och 1953.

2 §.

Från skyldighet att erlægga investeringskatt frikallas:

a) systembolag som avses i förordningen angående försäljning av rusdrycker, Aktiebolaget Vin- och spritcentralen samt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, så ock aktiebolag från vilket utdelningen i sin helhet tillfaller staten;

b) innehavare av apotek, såvitt avser apoteksrörelsen;

c) rörelseidkare, som icke driver annan rörelse än bank-, emissions- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse;

d) rörelseidkare, som jämte annan rörelse driver penningrörelse, såvitt avser placeringar av förvaltade medel i aktier, obligationer, lånefordringar med mera sådant; samt

e) rörelseidkare, vars sammanlagda omsättning under beskattningsåret icke överstiger 200 000 kronor.

(Se vidare anvisningarna.)

3 §.

Investeringskatt skall utgå med 10 procent av det till dylik skatt beskattningsbara beloppet.

Skattebelopp understigande 100 kronor skall icke debiteras.

4 §.

Beträffande *varulager* utgöres det till investeringskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den dolda reserven i varulagret vid beskattningsårets utgång och den dolda reserven i lagret vid utgången av det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1950 (*jämförelselagret*), dock högst ett belopp motsvarande lagerökningens värde.

Har rörelse påbörjats å sådan tid att det första räkenskapsåret utgått efter den 28 februari 1950, skall varulagret vid nämnda räkenskapsårs ingång utgöra jämförelselager.

Om beskattningsbart belopp för viss skattskyldig skall beräknas för två beskattningsår, skall det belopp, som enligt bestämmelserna ovan i denna paragraf beräknas för det senare av dessa år, minskas med det beskattningsbara beloppet för det föregående året och återstoden utgöra beskattningsbart belopp för det senare året.

(Se vidare anvisningarna.)

5 §.

Beträffande maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda *inventarier* utgöres det till investeringskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den avskrivning å dylika inventarier, som medgivits vid taxeringen till statlig inkomstskatt, och den avskrivning som godkännes enligt bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Vid beräkning av det till investeringskatt beskattningsbara beloppet godkännes beträffande sådana inventarier med en beräknad varaktighetstid överstigande tre år, som anskaffats under beskattningsåret, ej högre avskrivning än 10 procent för år eller, där det för visst slag av rörelse befinnes uppenbart att nämnda avskrivning avsevärt understiger den genom slitning normalt uppkomna värdeminskningen, 20 procent för år av anskaffningskostnaden. Beträffande inventarier i övrigt medgives vid ifrågasvarade beräkning avskrivning enligt samma grunder som vid inkomsttaxeringen.

Har den skattskyldige för beskattningsåret såsom skattepliktig intäkt upptagit ersättning genom avyttring av inventarier eller ersättning på grund

av försäkring för förlust av inventarier eller har den skattskyldige under beskattningsåret tagit investeringsfond i anspråk för avskrivning å inventarier utan att fondavsättningen återföres till beskattning, skall vid beräkning av det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet avskrivning å under samma år anskaffade inventarier godkännas med i första hand ett belopp, motsvarande den nyssnämnda intäkten eller de ianspråktagna fondmedlen. Därutöver må avskrivning enligt bestämmelserna i andra stycket första punkten godkännas med 10 respektive 20 procent för år av anskaffningskostnaden, därvid anskaffningskostnaden dock skall anses utgöra allenast det efter förenämnda avskrivning återstående oavskrivna värdet.

(Se vidare anvisningarna.)

6 §.

Beträffande avsättning till *pensionsstiftelse* utgöres det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den avsättning, för vilken avdrag medgives vid taxeringen till statlig inkomstskatt, och den avsättning, som måste verkställas för att stiftelsens förmögenhet vid beskattningsårets utgång skall uppgå till det belopp, som erfordras för att jämte framtida avgifter säkerställa de pensioner, jämte dyrtidstillägg eller andra därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederhörande företag tillämpad sedvänja högst skola utgå.

Vid beräkningen av det belopp, vartill stiftelsens förmögenhet vid beskattningsårets utgång sålunda högst må uppgå, skall hänsyn tagas endast till anställda, som vid beskattningsårets ingång uppnått tjugufem års ålder, och må de framtida avgifterna icke antagas lägre än de från tjugufem år till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som skolat erfordras för att säkerställa de i första stycket avsedda pensionsförmånerna för dessa anställda.

7 §.

Beträffande avsättning till *annan personalstiftelse än pensionsstiftelse* utgöres det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den avsättning, för vilken avdrag medgives vid taxeringen till statlig inkomstskatt, och den avsättning, som erfordras för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av det beskattningsår för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1952.

8 §.

Beträffande avsättning till *investeringsfond* utgöres det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet av det belopp, varmed avdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt medgives för avsättning till annan investeringsfond än särskild fond för ersättande av förlorade inventarier.

9 §.

Om skattskyldig bedriver flera rörelser, vilka äro att anse såsom skilda förvärvskällor, skall beräkning av beskattningsbart belopp enligt envar av 4--8 §§ ske för rörelserna gemensamt.

Äkta makar, som båda driva rörelse, äro enligt denna förordning att anse som två av varandra oberoende skattskyldiga.

10 §.

Det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet utgöres av summan av de enligt bestämmelserna i 4—9 §§ beräknade beskattningsbara beloppen och utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som ej uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

Beträffande handelsbolag, kommanditbolag, enkelt bolag eller rederi skall det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet beräknas för företaget såsom sådant. Investeringsskatt påföres däremot de särskilda delägarna, envar med belopp som på honom belöper. Motsvarande skall gälla beträffande s. k. gruvbolag.

(Se vidare anvisningarna.)

11 §.

Undantag må, helt eller delvis, medgivas

a) från bestämmelserna i 4 § i fråga om skattskyldig, som påbörjat rörelsen under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan eller vars jämförelselager på grund av eldsvåda eller därmed jämförlig händelse varit onormalt lågt;

b) från bestämmelserna i 4 och 5 §§, därest fråga är om lagerökning eller inventarieförvärv, som föranletts av övertagande av annat företags verksamhet eller som tillkommit på direkt föranstaltande av vederbörlig statlig myndighet;

c) från bestämmelserna i 5 §, därest fråga är om inventarieförvärv, varom bindande avtal träffats före den 1 oktober 1950, och tillämpningen av bestämmelserna skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige.

Frågor om medgivande av dylika undantag skola handläggas av en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd. Nämnden, för vilken Kungl. Maj:t utfärdar instruktion, skall bestå av fem ledamöter med suppleanter, en för varje ledamot. Konungen förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och annan ledamot att vid förfall för ordföranden tjänstgöra i sådan egenskap. Ordföranden skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Övriga ledamöter skola utses så att i nämnden komma att företrädas insikt och erfarenhet beträffande näringsliv och taxeringsfrågor.

Mot nämndens beslut må klagan föras hos Kungl. Maj:t genom besvär, vilka skola hava inkommit till finansdepartementet sist å tjugonde dagen efter den dag klaganden erhållit del av beslutet. Ändå att klagan föres går beslutet i verkställighet, där Kungl. Maj:t icke annorlunda förordnar.

12 §.

1 mom. Taxeringsförordningens bestämmelser angående taxering till statlig inkomstskatt skola i tillämpliga delar, med de avvikelser som nedan stadgas, lända till efterrättelse med avseende å taxering till investeringsskatt.

Med taxeringsintendent avses i denna förordning jämväl allmänna ombudet hos den mellankommunala prövningsnämnden.

2 mom. Investeringskatt må icke anses som avdragsgill kostnad vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt.

13 §.

1 mom. Till ledning för taxering till investeringskatt skall rörelseidkare, vars sammanlagda omsättning under beskattningsåret överstiger 200 000 kronor, utan anmaning vid den allmänna självdeklarationen foga en särskild på heder och samvete avgiven deklaration, avfattad å blankett enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär.

Uppgiftsskyldighet enligt första stycket föreligger icke för rörelseidkare, som i 2 § a)—c) avses.

2 mom. Företag som i 10 § andra stycket avses, vars omsättning under beskattningsåret överstiger 200 000 kronor, skall utan anmaning för varje kommun, där delägare är skattskyldig till statlig inkomstskatt, för envar delägare avgiva deklaration som i 1 mom. sägs, avseende hela företaget, med uppgift om den å delägaren belöpande andelen av det för företaget beräknade, till investeringskatt beskattningsbara beloppet.

3 mom. Annan än den, som är uppgiftspliktig på grund av bestämmelserna i 1 och 2 mom., är pliktig att efter anmaning, inom tid som i anmaningen anges, avgiva deklaration som i 1 mom. sägs, dock ej därest frihet från skattskyldighet föreligger enligt bestämmelserna i 2 § a)—c).

4 mom. Efter anmaning är envar, som enligt bestämmelserna i 1—3 mom. är skyldig avgiva deklaration, pliktig att i den omfattning, som i anmaningen anges, meddela för taxering till investeringskatt erforderliga uppgifter utöver dem, som lämnas i deklaraionsformuläret.

5 mom. Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration för taxering till investeringskatt skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna självdeklaration hava motsvarande tillämpning; dock skall, beträffande deklaration enligt 1 mom. här ovan, den i 39 § 1 mom. första stycket taxeringsförordningen stadgade påföljden för underlåtenhet att avlämna självdeklaration inträda endast därest den skattskyldige underlåtit att efterkomma anmaning.

Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration i fall som avses i 2 mom. skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna uppgifter, varom förmäles i 34 § samma förordning, äga motsvarande tillämpning.

(Se vidare anvisningarna.)

14 §.

Taxering till investeringskatt sker i den kommun, där den skattskyldige skall taxeras till statlig inkomstskatt, och verkställas av vederbörande taxeringsnämnd.

Därest taxeringsnämnd, på grund av att särskild deklaration trots anmäning icke avgivits eller att utredning icke kunnat verkställas, beträffande viss skattskyldig underlåtit att verkställa taxering till investeringsskatt eller åsatt taxering, som av nyss angiven grund kan antagas vara felaktig, åligger det taxeringsnämndens ordförande att senast den 15 juni eller, såvitt angår Stockholm, den 30 juni under taxeringsåret lämna vederbörande taxeringsintendent skriftligt meddelande härom. Har länsstyrelsen medgivit utsträckning av den tid, inom vilken taxeringsnämnds arbete skall vara avslutat, må länsstyrelsen jämväl förordna om utsträckning av tiden för lämnande av ifrågavarande meddelande.

Taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd må jämväl efter utgången av taxeringsåret framställa yrkande angående taxering till investeringsskatt. I fråga om yrkande, som nyss sagts, skall vad i 97 a § andra stycket samt 104 a § andra stycket taxeringsförordningen är stadgat icke äga tillämpning.

15 §.

Deklaration eller annan uppgift enligt denna förordning skall av vederbörande myndighet biläggas och åtfölja den självdeklaration, till vilken den an knyter. Vad i 56 § 1 mom. taxeringsförordningen stadgas beträffande självdeklaration skall äga tillämpning jämväl beträffande handling, som enligt vad nu sagts skall biläggas självdeklaration.

Rätt att taga del av självdeklaration samt av deklARATIONER och andra uppgifter enligt denna förordning skall tillkomma jämväl ordförande och ledamöter i den i 11 § omförmälda nämnden, så ock hos nämnden anställd personal. Rörande förbud för person, som sålunda fått del av självdeklaration eller deklaration eller annan uppgift enligt denna förordning, att offentliggöra eller yppa dess innehåll skola föreskrifterna i 56 § 1 mom. och 57 § taxeringsförordningen äga motsvarande tillämpning.

16 §.

För taxering till investeringsskatt må granskning av skattskyldigs bokföring enligt bestämmande i varje särskilt fall av taxeringsintendenten verkställas av person, som verkställer bokföringsgranskning enligt taxeringsförordningen. Taxeringsförordningens föreskrifter skola härvid äga motsvarande tillämpning.

17 §.

1 mom. Beträffande besvär över taxering till investeringsskatt skola taxeringsförordningens föreskrifter om taxering till statlig inkomstskatt äga motsvarande tillämpning med iakttagande av att besvär rätt tillkommer den skattskyldige och vederbörande taxeringsintendent.

2 mom. Äro för viss skattskyldig besvär samtidigt anhängiga över taxering enligt denna förordning och enligt taxeringsförordningen, böra besvären prövas i samband med varandra.

Därest efter anförda besvär eller eljest taxering till statlig inkomstskatt

för åren 1952 och 1953 ändras eller påföres någon, skall samtidigt vidtagas därav betingad ändring i taxeringen till investeringsskatt.

3 mom. Därest genom beslut av prövningsnämnd eller utslag av Kungl. Maj:t eller kammarrätten sådan ändring sker i den skattskyldiges taxering till statlig inkomstskatt, att taxeringen till investeringsskatt bör bestämmas till annat belopp än som skett, och ändring i sistnämnda taxering icke vidtagits enligt 2 mom., må besvär med yrkande om ändring i taxeringen till investeringsskatt anföras hos prövningsnämnden eller, om denna taxering redan varit föremål för beslut av kammarrätten, vilket ej överklagats, eller av Kungl. Maj:t, hos den som meddelat beslutet. Är sistnämnda taxering i annan ordning föremål för prövning av kammarrätten eller Kungl. Maj:t, skola besvären anföras hos kammarrätten eller Kungl. Maj:t för att prövas i sammanhang med målet i övrigt.

Rätt att anföra besvär som nu sagts tillkommer den skattskyldige, där han ej gjort sig skyldig till underlåtenhet, som enligt 13 § 5 mom. första stycket föranleder påföljd som där sägs, samt vederbörande taxeringsintendent. Beträffande tiden för besvärens ingivande och handläggningen av desamma skola bestämmelserna i 124 a § 1 mom. taxeringsförordningen äga motsvarande tillämpning.

4 mom. Eftertaxering till investeringsskatt må ej ske.

18 §.

Vad i 15 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt är stadgat om rätt för beskattningsnämnd att medgiva dödsbo efter skattskyldig befrielse från erläggande av dylik skatt samt vad i 15 § 2 mom. nämnda förordning är stadgat om dödsbos och dödsbodelägars ansvarighet för dylik skatt skall äga motsvarande tillämpning i fråga om investeringsskatt.

19 §.

Har skattskyldig överlåtit lagertillgångar å fysisk eller juridisk person, med vilken han är i intressegemenskap, och måste det med hänsyn till omständigheterna antagas att överlåtelsen skett för att nedbringa det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet eller har den skattskyldige i sådant syfte vidtagit annan jämförlig åtgärd, skall det beskattningsbara beloppet så beräknas, som om dylik åtgärd icke vidtagits.

20 §.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration enligt denna förordning lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

Har någon i intyg, varom i anvisningarna till 13 § förmåles, uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnat oriktig uppgift, ägnad att leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, straffes, där ej gärningen eljest är belagd med straff, med dagsböter.

21 §.

Uppbördsförordningens bestämmelser angående statlig inkomstskatt skola äga motsvarande tillämpning beträffande investeringsskatt.

22 §.

Av taxeringen till investeringsskatt föranledda särskilda kostnader bestridas av statsmedel.

23 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1952.

Anvisningar

till 2 §.

Därest beskattningsåret omfattar kortare eller längre tid än tolv månader skall med omsättning under beskattningsåret enligt denna förordning förstås beräknad omsättning för tolv månader. Därvid skall den verkliga omsättningen under beskattningsåret anses fördela sig lika å de månader beskattningsåret omfattar.

till 2 och 10 §§.

Därest omsättningen under beskattningsåret för företag, som avses i 10 § andra stycket, icke överstiger 200 000 kronor, föreligger icke skattskyldighet med avseende å den av företaget bedrivna verksamheten.

till 4 §.

1. Med dold reserv i varulagret vid beskattningsårets utgång respektive i jämförelselagret förstås skillnaden mellan, å ena sidan, lagrets anskaffningsvärde eller dess återanskaffningsvärde vid beskattningsårets utgång, därest detta värde är lägre, samt, å andra sidan, lagrets bokförda värde.

Värdet av lagerökningen beräknas till skillnaden mellan, å ena sidan, lagrets anskaffningsvärde vid beskattningsårets utgång eller, om återanskaffningsvärdet vid angivna tidpunkt är lägre, sistnämnda värde samt, å andra sidan, jämförelselagrets anskaffningsvärde eller, om återanskaffningsvärdet vid beskattningsårets utgång är lägre, jämförelselagrets återanskaffningsvärde.

Har den i räkenskaperna gjorda värdesättningen å lagret frångåtts vid inkomsttaxeringen, skall vid beräkningen av dold reserv i stället för bokfört värde upptagas det värde å lagret som åsatts vid taxeringen.

2. Om prisstegring å lagret ägt rum efter den balansdag, till vilken jämförelselagret hänför sig, och utredning företes angående jämförelselagrets värde, beräknat efter de priser, som tillämpats vid uppskattningen av lagrets värde vid beskattningsårets utgång, skall den dolda reserven i jämförelselagret ävensom lagerökningens värde beräknas med utgångspunkt från det sålunda framräknade värdet å jämförelselagret.

3. Har efter den balansdag, till vilken jämförelselagret hänför sig, investeringsfond tagits i anspråk för nedskrivning av varulagret, utan att

fondavsättningen återföres till beskattning, skall såsom dold reserv anses allenast det belopp, varmed den dolda reserven överstiger beloppet av de ianspråktagna fondmedlen.

Med investeringsfond avses i denna förordning allenast fond som avsatts av obeskattade medel.

4. För tillgångar, som framställts inom det egna företaget, skall såsom anskaffningsvärde anses direkta tillverkningskostnader (material och arbetslöner) ökade med indirekta tillverkningskostnader, varvid hänsyn dock ej behöver tagas till ränta å eget kapital.

5. För okuranta varor skall anskaffningsvärdet i princip upptagas till ett värde, som förhåller sig till det verkliga anskaffningsvärdet för varorna på samma sätt som beräknat utförsäljningspris å varorna förhåller sig till normalt utförsäljningspris för kuranta varor.

till 5 §.

1. Avdrag för årlig värdeminskning skall för alla sådana inventarier, som i 5 § andra stycket första punkten avses, beräknas efter antingen 10 eller 20 procent. Avdrag med 20 procent må medgivnas endast om det är uppenbart, att ett värdeminskningsavdrag beräknat efter 10 procent av anskaffningskostnaden för samtliga i bruk varande inventarier avsevärt understiger den värdeminskning inventariebeståndet undergått under beskattningsåret; såsom exempel å rörelse av här avsett slag må nämnas omnibus- och biltrafikrörelse.

2. Har rörelseidkaren för tidigare beskattningsår njutit avdrag för nedskrivning å kontrakt rörande inventarier, vilka levereras under nu ifrågasvarande beskattningsår, skall såsom anskaffningskostnad för inventarierna anses allenast det vid leveranstillfället återstående, oavskrivna värdet.

till 10 §.

Med rederi förstås i denna förordning allenast sådant rederi, som avses i 53 § 2 mom. kommunalskattelagen.

till 13 §.

Uppgifter skola lämnas bl. a. om anskaffningsvärdena å varulagret vid beskattningsårets utgång respektive å jämförelselagret. Om beräkningen av nämnda värden skulle medföra betydande svårigheter må, om lagerökning icke förekommit eller om den dolda reserven icke ökat, uppgiftsskyldigheten anses fullgjord genom att auktoriserad revisor, som för beskattningsåret varit ordinarie revisor i företaget, intygar att beskattningsbart belopp enligt bestämmelserna i 4 § icke föreligger, samt lämnar redogörelse för de principer efter vilka värderingen av lagren skett samt de omständigheter i övrigt vara uttalandet stöder sig.

Efter anmaning skall dock även i dylikt fall utredning om anskaffningsvärdena företes.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 jan-
uari 1951.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om *tillfälliga beskattningsåtgärder i syfte att begränsa vissa investeringar* samt anför därvid följande.

Inledning.

Förliden höst utarbetades inom finansdepartementets rättsavdelning en den 16 september 1950 dagtecknad *promemoria angående tillfälliga beskattningsåtgärder i syfte att begränsa vissa investeringar*.

Angående den ekonomiska situation, som föranledde utarbetandet av den ifrågavarande promemorian, anföres i promemorian följande.

Det ekonomiska läget kännetecknades vid 1950 års ingång av tilltagande stabilisering. Bedömningen av den framförliggande utvecklingen tydde på att den samhällsekonomiska jämvikten blivit så befast, att lättnader i regleringarna på det ekonomiska området kunde genomföras. Risker för störningar till följd av utifrån kommande prisstegrings- eller prissänkningstendenser kunde dock icke uteslutas, vilket påkallade en oavlätlig uppmärksamhet vid utformningen av den interna ekonomiska politiken. Vid de överväganden angående löne- och subventionspolitiken, som förekommo under våren 1950, var den internationella situationen alltjämt svåröverskådlig. PrISRÖRELSENA på världsmarknaderna hade gått i båda riktningarna och i de skilda länderna rådde de mest skiftande sysselsättningslägen.

Under sommaren 1950 inträdde en allmän uppgång av världskonjunkturen och en klart markerad stegring ägde rum beträffande priserna på världsmarknaden. Kraftigast var prisstegringen för gummi. Betydande höjningar registrerades vidare för metallerna, främst för tenn. Handelsjärnet började också stiga. I fråga om textilbranschen undergingo bomull och ull avsevärda prisstegringar, varjämte uppgång även skedde beträffande hudar. Rent allmänt gäller, att de flesta stapelvaror stego i pris. Den nya prisstegringsvåg som sålunda uppkom betingades väsentligen av ett icke förutsebart, kraftigt uppsving av den ekonomiska aktiviteten i Förenta staterna. Den inter-

nationella konjunkturen fick en allt tydligare inflationistisk tillspetsning på grund av det nya läge som krigsförhållandena i Ostasien utlöste.

Med det starka samband, som råder mellan den svenska ekonomien och läget i utlandet, måste de nya inflationistiska tendenserna utomlands sätta vissa spår på den svenska prisnivån, trots balans på hemmamarknaden i utgångsläget. I första hand spridas prisstegringarna på de utländska marknaderna till Sverige via höjda priser på import- och exportvarorna. Över huvud taget kan den ändrade marknadssituationen i utlandet komma att här i landet uppamma inflationsförväntningar och spekulationer som påverka producenternas och konsumenternas handlande och därigenom verka störande på den samhällsekonomiska jämvikten. I den mån prisstegringar förutses och företagare och inkomsttagare inrätta sig härefter, få nämligen de primära prisrörelserna en tendens att förstärka sig själva, därigenom att investeringar, lagerökningar och varuinköp forceras. Sparandet sjunker, samtidigt som behovet av sparande växer. På detta sätt kan den internationella prisstegringskonjunkturen få till följd en rubbning av den interna samhällsekonomiska balansen, därest motåtgärder icke insättas i tid. Härtill kommer, att övergången till fria avtalsrörelser beträffande 1951 års löner, ävensom den i anslutning härtill beslutade avvecklingen av importsubventionerna, givit näring åt spekulationer och därav föranledda dispositioner i inflationistisk riktning.

Tecken på ett återuppflammande av de inflationistiska tendenserna ha förmärkts på olika punkter av det ekonomiska livet. Det må bland annat erinras om att en betydande kreditexpansion ägt rum sedan sommaren 1950. I väsentlig mån får denna ses som följd av utrikeshandelns tillväxt, icke minst på grund av den uppmjukning av importregleringen som liberaliseringssträvandena inom ramen för Marshallorganisationen lett till. På liknande sätt förklaras kreditexpansionen till stor del av den utvidgning av kvoten för byggnadsverksamheten som statsmakterna gått i författning om. Det finnes emellertid grundad anledning utgå från att utlåningsökningen hos bankerna till viss del är ett uttryck för inflationstendensernas förstärkning inom landet. Av allt att döma har investeringsbenägenheten och lagringslusten stigit. Med ledning av socialstyrelsens statistik över omsättningen i detaljhandeln kan man vidare sluta sig till att konsumenternas inköp börjat öka mer än som tidigare beräknats. På arbetsmarknaden har efterfrågan på arbetskraft ökat, med påföljd att ett labilt läge ånyo uppkommit.

I syfte att förhindra en okontrollerad ansvällning av kreditvolymen med därav följande påspädning av den monetära efterfrågan på de begränsade produktiva resurserna inom landet ha beredskapsbestämmelserna angående affärsbankernas kassareserver satts i kraft, såsom förutsattes i propositionen den 31 mars 1950 (nr 237) angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1950/51 m. m. Härjämte har en motsvarande omläggning av riksbankens stödköpspolitik genomförts. Genom de ökade krav som härigenom ställas på affärsbankernas kassareserver minskas underlaget för

utlåningen. Som en komplettering till detta har en överenskommelse om restriktivitet vid kreditgivningen ingåtts mellan riksbanken och flertalet kreditinrättningar. Enligt överenskommelsen bör företräde vid utlåningen givas åt sådan verksamhet, som leder till hävdandet av exporten eller som resulterar i minskat importbehov av för landets försörjning angelägna varor. Å andra sidan skall utlåningen handhavas så restriktivt som möjligt, då det gäller att finansiera igångsättande eller utvidgning av produktion av förhållandevis umbärliga varor. Krediter ägnade att mobilisera köpkraft för annat än produktiva ändamål skola så långt möjligt undvikas, varvid uppmärksamheten i främsta rummet skall riktas på direkta eller indirekta konsumtionskrediter, vilka böra begränsas i största möjliga utsträckning. Kreditinstituten skola icke medverka till finansiering av företag eller ändamål av spekulativ innebörd. Som led i den återhållsamma kreditpolitiken ingår vidare en strängare säkerhetsprövning och skärpta amorteringskrav.

Anförda åtgärder, vilka vid behov kunna ges ökad styrka och effektivitet bland annat genom en ytterligare skärpning av kassareservbestämmelserna, böra medverka till strävandena att hålla investeringsverksamheten och lagerökningen inom tillbörliga gränser. Emellertid kan man genom kreditpolitiska åtgärder icke öva inflytande på den betydande del av investeringsverksamheten som finansieras med företagens egna medel, särskilt med hänsyn till den nuvarande synnerligen goda vinstkonjunkturen hos exportindustrierna. Åtminstone i dagens läge måste de stora möjligheterna till självfinansiering av investeringar inom företagen anses ha avsevärd betydelse för utvecklingen. Det är därför angeläget att undersöka, huruvida det finnes möjlighet att påverka de självfinansierade investeringarna i önskad utsträckning med tillhjälp av skattetekniska bestämmelser. För övrigt ter det sig även från rena budgetsynpunkter i nuvarande läge önskvärt att skapa förutsättningar för ökade statsinkomster.

Över den inom finansdepartementet utarbetade promemorian hava, efter remiss, *yttranden* avgivits av kammarrätten, kommerskollegium (med överlämnande av yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Gävle, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes handelskammare, Västergötlands och Norra Hallands handelskammare samt Gotlands handelskammare), riksbanksfullmäktige, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Malmöhus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län, Sveriges industriförbund (med överlämnande av skrivelser från vissa till förbundet anslutna branschföreningar och företag), Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund, Sveriges redareförening, Svenska bankföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

Därjämte ha skrivelser i anledning av promemorian inkommit från bank- och fondinspektionen, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Svens-

ka sparbanksföreningen, Sparbankernas bankaktiebolag, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Försäkringsanstalten Folket-Samarbete, Sveriges lantbruksförbund, Svenska vattenkraftföreningen, Svensk industriförening, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges sågverksägares riksförbund, Södra Sveriges trävaruexportförening samt vidare från ett antal enskilda personer och bolag.

Gällande beskattningsregler beträffande investeringar i varulager och inventarier.

Den svenska skattelagstiftningen lämnar rörelseidkare stora möjligheter att nedbringa de taxeringsmässiga vinsterna genom nedskrivning av varulager och genom avskrivning av maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier.

Enligt bestämmelserna i anvisningarna till 41 § punkt 1 kommunalskattelagen skall den i räkenskaperna gjorda värdesättningen å *tillgångar, avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelse* — såsom lager av råvaror, halv- och helfabrikat, handelslager, penningförvaltande företags och försäkringsföretags placeringar av förvaltade medel i aktier, obligationer, lånefordringar m. m. — frångås vid inkomstberäkningen endast om särskilda omständigheter därtill föranleda.

Nedskrivning av värdet å rättigheter till leverans av dylika tillgångar må enligt samma anvisningspunkt godkännas endast i den mån det visas, att köpspriset för tillgångar av samma slag å balansdagen understiger det kontraherade priset, eller det göres sannolikt, att dylikt prisfall kommer att inträffa innan tillgångarna levereras eller av den skattskyldige i oförändrat eller förädlat skick försäljas.

Enligt bestämmelserna i anvisningarna till 29 § punkt 4 kommunalskattelagen må aktiebolag, ekonomisk förening, ömsesidigt försäkringsbolag eller sparbank, efter därom hos beskattningsnämnd framställt yrkande, berättigas att tills vidare åtnjuta avdrag för värdeminskning å *maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier* i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna. Flertalet dylika skattskyldiga åtnjuta för närvarande sådan rätt till fri avskrivning och bestämmelsen har i mycket stor utsträckning medfört, att tillgångar, som omfattas av den fria avskrivningsrätten, helt bortskrivits.

Är tillgång av nu ifrågavarande slag underkastad hastig förbrukning, vilket vanligen kan anses vara fallet, när den beräknas hava en varaktighetstid av högst tre år, må enligt bestämmelserna i punkt 3 a av anvisningarna till sistnämnda paragraf under beskattningsåret avdragas hela kostnaden för dess anskaffande även om den skattskyldige icke åtnjuter rätt till fri avskrivning.

Beträffande rättighet till leverans av maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier enligt ej fullgjorda köpekontrakt må enligt

bestämmelserna i anvisningarna till 41 § punkt 1 kommunalskattelagen nedskrivning av värdet därå godkännas endast i den mån den skattskyldige visar, att inköpspriset för tillgångar av samma slag å balansdagen understiger det kontraherade priset, eller det göres sannolikt, att dylikt prisfall kommer att inträffa innan tillgångarna levereras.

Promemorian.

I promemorian konstateras till att börja med att investeringar i maskiner eller andra inventarier och i varulager kunna under en högkonjunktur med ökade vinster bliva lockande på grund av möjligheten att genom omedelbara nedskrivningar av tillgångarna nedbringa de skattemässiga vinsterna och därmed även skatterna. Erfarenheterna bl. a. från krigsåren gäve vid handen att för rörelsens bedrivande icke nödvändiga investeringar kunde komma till stånd för att erhålla avskrivningsobjekt vid inkomsttaxeringen. Det måste därför, med hänsyn till nödvändigheten av att i det uppkomna ekonomiska läget begränsa investeringarna, allvarligt övervägas om icke skattelagarnas bestämmelser om rätt att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avskrivning å maskiner eller andra inventarier och å varulager borde tillfälligt ändras. Eventuellt skulle en dylik ändring kunna innebära att avdrag över huvud icke medgäves vid inkomsttaxeringen för ökning av dold reserv i varulager och att rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier för juridiska personer helt upphävdes.

I promemorian framhålles emellertid att, enär den ifrågasatta lagändringen skulle vara av tillfällig natur och avsikten därmed allenast skulle vara att under viss tid motverka vissa i dagens läge icke önskvärda investeringar och icke i första hand att tillföra staten skattemedel, det icke syntes lämpligt att stadga en otyllkorlig inskränkning av nu gällande nedskrivningsregler. Det syntes lämpligare att en bestämmelse utfärdades av innebörd att skattskyldig, som gjort nyinvesteringar i maskiner eller andra inventarier eller i varulager (lagerökning) och som vid inkomsttaxeringen yrkade avdrag för avskrivning av dessa tillgångar med högre belopp än som motiverades av förslitning och värdeförsämring, skulle till staten erlægga en särskild skatt, beräknad till viss procent av det avskrivningsbelopp, som överstege vad som motiverades av förslitning eller värdeförsämring. Härigenom lämnades den skattskyldige valfrihet att yrka den högre avskrivning, som skattelagarna tillåte, och då erlægga den särskilda skatten *eller* att yrka avdrag endast för den avskrivning, som motiverades av förslitning eller värdeförsämring. Genom denna valfrihet undvekes att alltför stora orättvisor uppstode till följd av att de nya bestämmelserna av praktiska skäl måste utformas tämligen schematiskt och utan hänsyn till speciella omständigheter i de olika fallen. Procentsatsen, efter vilken en dylik skatt skulle utgå, måste väljas så hög att avsikten med bestämmelsen — en hämmande inverkan på investeringarna — uppnåddes, men den finge å andra sidan icke sättas så hög att valfrihe-

ten bleve direkt illusorisk. Ur dessa synpunkter syntes skattesatsen lämpligen kunna fixeras till tio à tjugu procent. — I fortsättningen av promemorian antages att procentsatsen sättes till tjugu procent.

En eventuell lagstiftning av nyss angiven innebörd syntes, enligt vad i promemorian vidare framhålles, lämpligen böra gälla med avseende å investeringar under beskattningsåren 1950 och 1951. Det låge i sakens natur att om det före utgången av lagens giltighetstid skulle befinnas, att lagen icke vidare vore behöflig, lagen omedelbart borde upphävas.

I fortsättningen av promemorian utvecklas hur en dylik lagstiftning närmare skulle utformas. I fråga om *varulager* skulle innebörden av de ifrågasatta bestämmelserna vara, att skattskyldig skulle hava rätt till avdrag för den nedskrivning, som vid prisstegring erfordrades för att redovisa ett kvantitativt oförändrat lager med samma bokföringsvärde i den utgående balansräkningen som i den ingående. Om lagerökning föreläge och om den dolda reserven i varulagret ökats med större belopp än vad som svarade mot ökningen av anskaffningskostnaden för den ingående lagerkvantiteten, skulle särskild skatt utgå med ett belopp motsvarande tjugu procent av reservökningen, dock högst med tjugu procent å anskaffningskostnaden för lagerökningen. Den verkliga nybildningen av den dolda reserven skulle i första hand hänföras till lagerökningen.

Dold reserv borde beräknas till skillnaden mellan det lägre av anskaffnings- och återanskaffningsvärdet å ena sidan och bokföringsvärdet (skattemässiga värdet) å den andra. Anskaffningsvärdet för okuranta varor borde därvid reduceras med skäligt belopp. Enligt promemorian syntes okuranta varor i regel böra åsättas ett värde, som förhölle sig på samma sätt till anskaffningsvärdet för varorna som det åsatta utförsäljningspriset till normalt utförsäljningspris för kuranta varor. Till varulager borde hänföras lager av råvaror, halv- och helfabrikat, handelslager, penningförvaltande företags och försäkringsföretags placeringar av förvaltade medel i aktier, obligationer, lånefordringar m. m.

Beträffande kontraherade varor framhålles i promemorian, att de icke borde inräknas i varulagret. Med hänsyn till gällande författningsbestämmelser och den konjunkturutveckling, som man hade anledning att räkna med, torde man kunna utgå från att avdrag för nedskrivning av dylika tillgångar i allmänhet icke komme att medgivas vid taxeringarna de närmaste åren. Frågan om nedskrivning å kontrakt vore sålunda i förevarande sammanhang av ringa intresse.

I fråga om den uppgiftsskyldighet, som skulle åligga de skattskyldiga, och i fråga om beräkningen av den särskilda skatten anföres i promemorian följande:

För fastställande av om sådan nedskrivning skett, som bör föranleda taxering till särskild skatt, bör den skattskyldige åläggas lämna uppgift å anskaffningsvärdet å in- och utgående varulagret. Om anskaffningsvärdet av det utgående lagret är högre än anskaffningsvärdet av det ingående lagret och den dolda reserven — skillnaden mellan ifrågavarande värden

och de bokförda värdena — ökat under året, skall som nyss angivits särskild skatt utgå med 20 % av ökningen av den dolda reserven dock högst med 20 % av värdet av lagerökningen d. v. s. skillnaden mellan anskaffningsvärdena å ut- och ingående varulager. Härvid förutsättes att någon nämnvärd prisstegring icke förekommit å i lagret ingående varuslag.

I de fall prisstegring förekommit borde enligt promemorian den skattskyldige äga förete utredning om värdet av lagret vid beskattningsårets ingång, därest det beräknades efter samma anskaffningspriser, som tillämpats vid uppskattningen av det utgående lagrets värde. Beräkningen kunde ske genom omräkning av inventeringslistorna efter de nya priserna, genom indexberäkning etc. Redogörelse för hur beräkningen skett borde därvid lämnas. Företedde skattskyldig dylik godtagbar utredning om återanskaffningsvärdet borde, vid beräkning av värdet av lagerökning och ökning av dold reserv, anskaffningsvärdet av ingående lager utbytas mot detta återanskaffningsvärde.

Beräkning av värdet av lagerökning och ökning av dold reserv under beskattningsåret 1951 borde enligt promemorian ske genom jämförelse med ingående lagret för beskattningsåret 1950. Säsom skäl härför anföres:

Om lagerökning under beskattningsåret 1951 beräknades genom jämförelse med det för sistnämnda beskattningsår ingående lagret, skulle följden nämligen bliva, att en lagerökning, som tillkommit under år 1950 men då icke nedskrivits, skulle — om lagerkvantiteten bibehållits eller ytterligare ökats under år 1951 — kunna i bokslutet för detta år nedskrivas utan att särskild skatt behövde erläggas, eftersom ifrågavarande lagerökning icke tillkommit under sistnämnda beskattningsår. Med hänsyn till lagstiftningens syften är ett sådant resultat uppenbarligen icke önskvärt och beräkningen av värdet av lagerökning och ökning av dold reserv bör därför, som nyss nämnts, jämväl för år 1951 ske med utgångspunkt från det ingående lagret för år 1950. Å andra sidan behöver skattskyldig enligt de föreslagna bestämmelserna ej erlægga särskild skatt om lagret minskats under år 1950 och om lagerökningen under år 1951 icke överstiger lagerminskningen under föregående år. Särskild skatt skall däremot utgå för beskattningsåret 1951 om under år 1950 den dolda reserven vid oförändrad lagerhållning ökat och under år 1951 den dolda reserven bibehållits oförändrad men varulagret då överstiger lagret vid 1950 års ingång.

Har prisstegring förekommit borde enligt promemorian beräkning av värdet av lagerökning respektive ökning av dold reserv för beskattningsåret 1951 ske med hänsyn till återanskaffningsvärdet vid 1951 års slut av den ingående lagerkvantiteten för beskattningsåret 1950. Det borde ankomma på den skattskyldige att förete utredning angående detta återanskaffningsvärde. Den skatt, som sålunda beräknades för beskattningsåret 1951, minskades med den skatt, som påförts för år 1950, varefter återstoden utgjorde särskild skatt för beskattningsåret 1951. Det framhålles i promemorian att den sålunda åsyftade reduktionen tekniskt lämpligen borde genomföras såsom en reduktion av det på grund av reservökningen framräknade beskattningsbara beloppet för år 1951.

Beträffande investeringsfonder anföres:

Investeringsfond för ersättande av normallager och investeringsfond för varulager bör icke räknas såsom motkonto till varukontot. Har dylik fond, som före beskattningsåret 1950 avsatts av obeskattade vinstmedel, under något av de ifrågavarande beskattningsåren använts för nedskrivning av varulager utan att fonden återförts till beskattning, bör denna nedskrivning avräknas från den dolda reserven vid detta och följande beskattningsårs utgång. En dylik nedskrivning bör sålunda icke föranleda påföring av den föreslagna särskilda skatten.

I fråga om *maskiner eller andra inventarier* skulle enligt promemorian den tillfälliga lagändringen i princip innebära, att rätten till fri avskrivning å inventarier med en varaktighetstid överstigande tre år i så måtto gjordes villkorlig, att den fria avskrivningsrätten icke finge utnyttjas med mindre den skattskyldige erlade den särskilda skatten. Lagändringen avsåges sålunda skola gälla endast beträffande juridiska personer, som medgivits rätt till fri avskrivning å dylika tillgångar vid taxeringen.

I promemorian framhålles, att det kunde ifrågasättas att utforma bestämmelserna så, att rätt till avdrag — utan erläggande av särskild skatt — skulle föreligga endast för den avskrivning, som skulle hava varit tillåten, därest den skattskyldige haft bunden avskrivning. Sådana bestämmelser föreslås emellertid icke, framför allt av praktiska skäl. I promemorian anföres härom:

Detta skulle emellertid medföra att skattskyldiga, som i 1949 års bokslut icke redan nedskrivit sitt inventariebestånd till en krona, nödgades upplägga avskrivningsplan för detta bestånd med angivande av anskaffningsvärde och bokfört värde för varje årsanskaffning under år 1949 och tidigare år. Då detta skulle medföra ett avsevärt merarbete för både skattskyldiga och beskattningsmyndigheter, torde det emellertid vara önskvärt att den fria avskrivningsrätten beträffande tillgångar som anskaffats *före* ingången av år 1950 icke inskränkes. Bokföringsvärdet för nämnda inventariebestånd lärer mycket ofta vara lågt, varför bibehållandet av avgiftsfri avskrivningsrätt för dessa tillgångar icke torde komma att innebära någon mera väsentlig minskning av den föreslagna lagstiftningens effekt.

I promemorian förordas att bestämmelserna i stället utformas så, att de skattskyldiga medges rätt att — utan erläggande av särskild skatt — åtnjuta avdrag med belopp motsvarande räkenkapsmässiga avskrivningar å inventarier anskaffade före ingången av år 1950 samt därjämte med en viss procent av anskaffningsvärdet för under åren 1950 och 1951 anskaffade dylika tillgångar. Av praktiska skäl syntes det nödvändigt med en enhetlig avskrivningsprocent för nyanskaffade inventarier, förslagsvis tio procent. Denna procentsats syntes kunna utgöra ett godtagbart medeltal. Om procentsatsen uppenbarligen vore för låg — såsom då inventarierna huvudsakligen bestode av omnibusar eller lastautomobiler — borde dock procentsatsen få höjas till tjuugu procent. Överprisavdrag borde icke medgivas.

Beträffande kontraherade tillgångar av nu ifrågavarande slag framhålles i promemorian följande:

Tillgångar, som kontraherats under tidigare år, böra anses anskaffade under det beskattningsår leveransen sker. Om avdrag medgivits vid tidigare års taxeringar för nedskrivning å dessa kontrakt, bör anskaffningskostnaden anses motsvara det taxeringsmässiga restvärdet vid leveranstillfället. Avdrag för avskrivning bör alltså medgivas med 10 % av sistnämnda värde.

I promemorian föreslås vidare, att under beskattningsåret redovisade bokföringsmässiga vinster å försålda maskiner eller andra inventarier (även försäkringsersättningar) borde få disponeras för avskrivning av under samma beskattningsår nyanskaffade dylika tillgångar, utan att särskild skatt uttoges i anledning av avskrivningen. Därutöver borde emellertid avskrivning å sistnämnda tillgångar få ske med endast tio procent av överskjutande del av anskaffningskostnaden.

Beträffande investeringsfonder anföres därefter:

Om investeringsfond, som före beskattningsåret 1950 avsatts av obeskatade medel, användes för avskrivning å tillgångar av här ifrågavarande slag utan att fonden återföres till beskattning, bör denna avskrivning icke föranleda skyldighet att erlagga särskild skatt. Anskaffningsvärdet för de tillgångar, varå avskrivning skett, bör dock anses motsvara anskaffningspriset minskat med avskrivningen. Endast å överskjutande del av anskaffningspriset medgives avskrivning med 10 %.

Någon begränsning av möjligheterna till nedskrivningar av kontrakt å tillgångar av nu ifrågavarande slag föreslås icke. Härom anföres i promemorian:

Det skulle kunna ifrågasättas om icke en tillfällig lagändring jämväl borde införas i syfte att begränsa möjligheterna till nedskrivningar under åren 1950 och 1951 av tecknade kontrakt å maskiner eller andra inventarier. Då emellertid, i överensstämmelse med vad tidigare anförts angående kontrakt å lagertillgångar, man lär kunna antaga att avdrag för nedskrivningar å kontrakt rörande inventarier i allmänhet icke kommer att medgivas vid 1951 och 1952 års taxeringar, synes med dylika bestämmelser kunna bero.

I promemorian framhålles vidare att, om skattskyldig bedreve flera rörelser, som vore att anse såsom skilda förvärvskällor, syntes beräkningen av den särskilda skatten på grund av nedskrivning av lagerökning böra ske för rörelserna gemensamt. Motsvarande borde gälla med avseende å inventariebeståndet. Däremot borde beräkning av skatt på grund av nedskrivning av lagerökning samt beräkning av skatt på grund av för hög avskrivning å inventarier ske var för sig. Icke utnyttjad rätt till avskrivning å inventarier borde sålunda icke få kvittas mot »otillåten» nedskrivning å varulager. Ej heller borde kvittning få ske i motsatt riktning.

I syfte att utgallra de fall, där de nya bestämmelserna icke skulle få nämnvärd praktisk betydelse, förordas i promemorian, att bestämmelserna icke skulle vara tillämpliga beträffande rörelser med en årsomsättning understigande 100 000 kronor. Särskild skatt syntes vidare icke böra påföras skattskyldig om den sammanlagda skatten för avskrivningar å lagerökning och å maskiner eller andra inventarier understeg 100 kronor.

De nya bestämmelserna föreslås i promemorian i princip böra tillämpas vid taxeringarna för de två räkenskapsår, som utgå närmast efter den 30 december 1950. För skattskyldig, vars räkenskapsår sammanföller med kalenderår, skulle bestämmelserna alltså bli tillämpliga med avseende å verksamhetsåren 1950 och 1951. Då i promemorian talades om beskattningsåren 1950 och 1951, avsåges därmed det första respektive det andra av de räkenskapsår, som omfattades av bestämmelserna.

För att i möjligaste mån undvika att skattskyldig genom omläggning av räkenskapsår delvis skulle undgå att beröras av de nya bestämmelserna föreslås i promemorian vidare, att, om skattskyldig, som haft räkenskapsår, som utgått den 31/12 1949, ändrat nästföljande räkenskapsår till att avslutas under tiden fr. o. m. den 1/9 t. o. m. den 30/12 1950, de nya bestämmelserna borde tillämpas beträffande sistnämnda räkenskapsår jämte det därefter närmast följande.

Taxering till särskild skatt föreslås i promemorian skola åsättas av taxeringsnämnderna. Med de bestämmelser, som föreslagits, syntes beräkningen av det till särskild skatt beskattningsbara beloppet icke behöva medföra alltför tidsödande arbete. Sådana ärenden, i vilka fordrades utredning som icke medhunnas av taxeringsnämnden, borde överlämnas till vederbörande prövningsnämnd för handläggning. I promemorian framhålles, att taxeringsnämnderna genom de uppgifter, som de skattskyldiga skulle lämna rörande varulagervärderingen, tillfördes värdefullt material för inkomst- och förmögenhetstaxeringen. Särskilt för förmögenhetstaxeringen av sådana rörelseidkare, som vore fysiska personer, torde de ifrågakommande uppgifterna vara av betydande intresse.

För vissa »katastroffall» förordas i promemorian ett dispensförfarande. Härom anföres:

För nystartade rörelser med särskilt riskbetonad verksamhet och för rörelser, där verksamheten helt omlagts under år 1950 eller senare, ävensom för företag, där det ingående lagret år 1950 t. ex. på grund av brand varit exceptionellt lågt, synes dispens för ytterligare nedskrivning av varulager böra kunna beviljas i särskild ordning. Antalet dylika »katastroffall» kan dock förutsättas vara relativt ringa. Det torde böra ankomma på en särskild, av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd att pröva och slutligt avgöra dylika frågor.

Beträffande behovet av tillfälliga begränsningar av andra föreliggande möjligheter att reglera den skattemässiga vinsten än genom nedskrivning av varulager och avskrivning av inventarier anföres i promemorian följande:

Om möjligheterna till reglering av den skattemässiga vinsten genom avskrivning å maskiner eller andra inventarier och å varulager tillfälligt begränsas, kan det måhända befaras, att andra möjligheter för reglering av vinsten i stället komma att utnyttjas i större utsträckning än tidigare. Dessa möjligheter äro framför allt avsättningar till investeringsfonder och till pensionsstiftelser.

Avsättningar till investeringsfonder av obeskattade medel äro emellertid redan enligt gällande författning begränsade och någon ytterligare begränsning av avdragsrätten vid inkomsttaxering synes för närvarande knappast vara påkallad. Ej heller synes i nuvarande läge befogat att begränsa avdragsrätten för avsättning till pensionsstiftelser. Skulle erfarenheterna under den närmaste framtiden likväl utvisa ett behov av dylika ytterligare begränsningar, torde frågan härom få upptagas till omprövning.

I fråga om de verkningar den ifrågasatta lagstiftningen kunde få på inkomstbeskattningen och de påräkneliga inkomsterna av den särskilda skatten anföres i promemorian slutligen följande:

Det må i detta sammanhang vidare framhållas att i princip *all* inkomst skall beskattas hos inkomsttagaren, antingen omedelbart eller, där vinsten användes till skapande av dolda reserver, då dessa reserver i sinom tid framtagas. I den mån den ifrågavarande lagstiftningen leder till minskad reservbildning och därigenom föranleder redovisning av större inkomster under de ifrågavarande åren med därav följande högre ordinarie inkomstskatter, är det sålunda icke fråga om en kvantitativt ökad skattebelastning. Lagstiftningen innebär endast, att vissa inkomstbelopp, som eljest använts till reservbildning och sålunda framtagits till beskattning först framdeles, omedelbart bliva föremål för beskattningsåtgärder.

Vad till slut angår frågan om de påräkneliga intäkterna i anledning av den föreslagna särskilda skatten bör beaktas att, i den mån lagstiftningen fyller sin funktion att motverka vissa investeringar och därigenom föranleder att de till beskattning omedelbart framtagna vinsterna bliva större, de ordinarie inkomstskatterna under de ifrågavarande åren bliva högre än vad eljest skolat bliva fallet. Även om det svårligen låter sig göra att siffermässigt beräkna vare sig de direkta intäkterna av den särskilda skatten eller den höjning av de ordinarie inkomstskatterna, som den föreslagna lagstiftningen på sätt nyss sagts kan väntas medföra, torde det likväl vara befogat antaga, att de direkta och indirekta intäkterna av skatten sammanlagt komma att uppgå till ett icke obetydligt belopp. Förutom att lagstiftningen sålunda bör kunna tillföra statsverket ytterligare skattemedel, kommer lagstiftningen därjämte att framtvunga en noggrannare prövning av lönsamheten av nyinvesteringar i inventarier och lager och därigenom befrämja en i dagens läge önskvärd återhållsamhet i fråga om dylika investeringar.

Vid promemorian fanns fogat ett förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringskatt). Förslaget torde såsom *Bihang 1* få fogas till statsrådsprotokollet i förevarande ärende.

Remissyttrandena över promemorian.

I flertalet remissyttranden ha erinringar framställts mot att de föreslagna beskattningsåtgärderna även skulle drabba sådana investeringar, som verkställts eller i vart fall beslutats före den tidpunkt, då lagförslaget blev känt. Frånsett dylika erinringar och vissa detaljanmärkningar mot förslagets utformning har förslaget i princip tillstyrkts eller lämnats

utan erinran av riksbanksfullmäktige (en av fullmäktige har dock ansett att förslaget bort avstyrkas), överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation samt Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund. Därest ikraftträdandet uppskjutes till den 1 januari 1952 anser kammarrätten sig icke böra avstyrka förslaget. Länsstyrelserna i Malmöhus och Skaraborgs län äro tveksamma om den föreslagna lagstiftningen kan få åsyftad verkan, medan länsstyrelsen i Kopparbergs län icke anser sig böra göra något uttalande om de föreslagna åtgärdernas ändamålsenlighet. Länsstyrelserna i Södermanlands, Kalmar och Västernorrlands län anse förslaget icke böra genomföras utan tvingande skäl.

Det framlagda förslaget har avstyrkts av kommerskollegium, länsstyrelserna i Jönköpings, Älvsborgs och Västerbottens län samt av Kooperativa förbundet och av samtliga hörda näringsorganisationer.

De utlåtanden och skrivelser i ämnet, som inkommit utan särskild remiss, avse i regel framställningar om vissa undantag från eller ändringar i de föreslagna bestämmelserna.

Från remissyttrandena och övriga utlåtanden och skrivelser i ämnet må följande här återgivas.

Riksbanksfullmäktige uttala som sin mening, att en tillfällig investeringsskatt av den art, som föreslås i promemorian, otvivelaktigt vore ägnad att minska intresset för de investeringar, som i en högkonjunktur tedde sig lockande mot bakgrunden av skattelagarnas bestämmelser om avskrivningsrätt beträffande maskiner eller andra inventarier samt varulager.

Överståthållarämbetet framhåller, att rätten till fri nedskrivning och avskrivning i många fall icke blott begagnats i konsoliderande syfte utan utnyttjats vida därutöver och blivit ett medel att nedbringa vinsten för att ernå ett skatteuppskov och jämväl medverkat till en ökad investeringsverksamhet. Ämbetet anför vidare:

Därest en högkonjunktur inträder och ökade vinster för företagen uppstå, kan det befaras, att denna utveckling blir mera framträdande. I den mån förefintliga avskrivningsobjekt förbrukas, komma nya sådana — stundom även mindre nödvändiga — att sökas. Då det i nuvarande läge torde vara erforderligt att inskränka investeringarna, synes den i promemorian föreslagna utvägen att tillfälligt begränsa ned- och avskrivningsrätten vara ett enkelt och verksamt medel att nå detta syfte.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller bl. a., att genom den särskilda konstruktionen av investeringsskatten denna icke syntes böra helt likställas med en höjning av den direkta skatten. Konstruktionen saknade ingalunda förtjänster och förslaget syntes ägnat att tillgodose de syften man velat uppnå, även om skattens verkningar i alla avseenden icke nu kunde överblickas. Intet hindrade emellertid, att bestämmelser om temporära lättnader utfärdades, därest den ekonomiska utvecklingen senare skulle giva anledning härtill. — För en likartad uppfattning har länsstyrelsen i Örebro län givit uttryck.

Tjänstemännens centralorganisation anser, att de föreslagna skatterna kunna få en viss lugnande inverkan på den överkonjunktur, som kännetecknar det svenska näringslivet, och att det ur allmänna ekonomiska synpunkter torde få anses önskvärt med en väsentlig återhållsamhet i investeringshänseende efter den starka och snabba expansion, som ägt rum under de närmast föregående åren.

Av de remissinstanser, som avstyrkt förslaget, uttalar *länsstyrelsen i Älvsborgs län* som sin mening, att lagstiftningen, hur den än utformades, finge ett begränsat inflytande på företagens självfinansierade investeringar, på grund av att inom företagen funnes betydande likvida medel. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ifrågasätter om ett tillfälligt skatteuttag på bekostnad av framtida skatter vore ur principiell synpunkt försvarligt.

Industriförbundet m. fl. åberopa ett yttrande, som avgivits av delegerade utsedda av industriförbundet, Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund. I yttrandet framhålls, att det vore en felaktig uppfattning att näringslivets investeringar under senare år skulle ha varit onormalt stora och till en del mindre väl avvägda ur folkhushållets synpunkt. I själva verket förhölle det sig så, att vissa industrigrupper under åren 1947 och 1948 hade en investeringsverksamhet, som relativt sett understeg förkrignivån och att investeringsvolymen under år 1949, beräknad på samma sätt, vore mindre än före kriget i flertalet industrigrupper. Endast genom en fortgående utbyggnad av produktionsapparaten hade det varit möjligt att möta den omfattande efterfrågan, som blivit följd av de stora köpkrafttillskotten till allmänheten. Den tekniska utvecklingen, arbetsmarknadssituationen och den av statsmakterna önskade exportoffensiven hade likaledes ställt stora krav på investeringar. Anledning saknades att misstänka, att någon nämnvärd del av dessa icke skulle ha verksamt bidragit till landets varuförsörjning eller till konkurrensförmågan på världsmarknaden.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att investeringsskatten skulle ingå som ett led i bekämpandet av inflationsfaran, för vilken det föreliggande köpkraftöverskottet tillmätts en avgörande betydelse. Det syntes förbundet då ej vara konsekvent att hindra lagerökning, enär en lagerökning vore ägnad att motverka uppkomsten av ett köpkraftsöverskott, eftersom man då sörjde för en ökad varutillgång.

I ett flertal remissyttranden, bl. a. i det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet och i yttrandet från *Skånes handelskammare*, framhålls att förslaget innebure en begränsning av gällande avskrivningsregler. Denna fråga måste ses i ett större sammanhang och kunde icke lösryckas från det större spørsmålet om företagsbeskattningen över huvud taget.

Några remissinstanser bl. a. *länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges redareförening* ha i stället för investeringsskatten förordat åtgärder i konsumtionsbegränsande syfte. *Kooperativa förbundet* har framlagt ett förslag till en produktions- och importskatt.

De principiella erinringar, som i övrigt framställt mot det framlagda förslaget, äro i huvudsak följande.

1) De föreslagna beskattningsåtgärderna drabba investeringar, som äro verkställda eller i vart fall beslutade före den dag då förslaget blev känt.

I flertalet remissyttranden ha erinringar anförts mot denna retroaktiva verkan av de föreslagna bestämmelserna. Ur de nu avsedda yttrandena må följande här återgivas.

Kammarrätten anför:

Förordningen skall enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 1951 och vinner således tillämpning å investeringar verkställda under hela år 1950. Denna retroaktiva verkan måste enligt kammarrättens mening anses synnerligen otillfredsställande och dessutom meningslös med hänsyn till förslagets syfte, eftersom 1950 års investeringar till största delen redan skett. Bestämmelsen är också i hög grad obillig ur den synpunkten, att den betager den skattskyldige hans självklara rätt att i enlighet med förslagets syfte minska på sitt investeringsprogram för att därigenom kunna undgå både den särskilda skatten och den högre ordinarie inkomstskatten.

Även *överståthållarämbetet* finner den retroaktiva verkan av den föreslagna lagstiftningen ägnad att framkalla starka betänkligheter. Å andra sidan framhåller ämbetet, att om ikraftträdandet uppsköttes, komme det avsedda syftet att motverkas. Härefter anför ämbetet:

Med hänsyn till nyssberörda principiella betänkligheter anser sig *överståthållarämbetet* böra framhålla, att i flertalet fall några egentliga olägenheter likväl icke synas behöva uppkomma för de skattskyldiga till följd av lagstiftningens retroaktiva verkan. I fråga om lagertillgångar torde i många fall rörelseidkaren genom en betydande nedskrivning å det äldre lagret ha skapat en så konsoliderad ställning åt företaget, att ytterligare nedskrivning å lagerökning icke är erforderlig. I andra fall kunna de olägenheter, som föranledas av den begränsade nedskrivningsrätten, undanröjas genom att rörelseidkaren minskar lagerkvantiteten under återstoden av det första beskattningsåret. Vad beträffar inventarier synes den begränsade rätten till avskrivning å dylika tillgångar, anskaffade under beskattningsåret, kunna — i de fall, då avskrivningsrätten är av någon betydelse — kompenseras genom högre avskrivning å äldre inventarier. Kan så icke ske därför att de äldre inventarierna helt avskrivits, torde företaget ofta ha ernått en så konsoliderad ställning, att något behov av fri avskrivning å de nyanskaffade inventarierna icke synes föreligga.

Ämbetet framhåller emellertid, att även om de nya bestämmelserna genom sin retroaktiva verkan i flertalet fall icke syntes behöva medföra några egentliga olägenheter för de skattskyldiga, torde de dock i vissa fall kunna medföra menliga verkningar. Ämbetet anför därvid:

Om de föreslagna reglerna skola träda i kraft den 1 januari 1951, böra därför möjligheter skapas att undanröja dylika verkningar. För sådant ändamål böra i den föreslagna författningen intagas bestämmelser av innehåll, att skattskyldig, som före den 1 oktober 1950 — den tidpunkt då förslaget får anses ha kommit till mera allmän kändedom — inköpt varor eller inventarier och genom begränsning av rätten till fri ned- och avskrivning å

dessa tillgångar skulle tillfogas avsevärda ekonomiska olägenheter, må medgivas större nedskrivning eller avskrivning än som enligt huvudregeln är tillåten.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles bl. a.

Redan gjorda investeringar kunna ju icke göras ogjorda, och ej heller kan det ifrågakomma att på grund av beskattningshotet häva redan ingångna kontrakt. Då det härjämte av praktiska skäl måste anses helt uteslutet att verkställa någon slags uppdelning i beskattningshänseende mellan investeringar, som under ett och samma räkenskapsår tillkommit före och sådana som tillkommit efter promemorians publicering, borde det under alla omständigheter ha varit självklart, att en eventuell lagstiftning av här ifrågavarande slag icke skulle ha kunnat göras tillämplig på beskattningsår, som i nämnvärd grad inkluderar annan del av innevarande kalenderår än tid fallande inom dess sista kvartal. Likaledes måste det, bland annat, förut sättas, att lagerökningar och inventarieanskaffningar, som gjorts under den av lagen omfattade beskattningsperioden, icke bliva föremål för beskattning, i den mån de basera sig på kontrakt, ingångna före lagens ikraftträdande eller i den mån de utgöra ett väsentligt led i investeringsplaner, som redan blivit till större eller mindre del realiserade. Alla dylika investeringar måste givetvis fullföljas, med resultat att beskattningsreglerna för deras del icke skulle i någon mån fullgöra sitt syfte — att begränsa investeringarna — utan endast leda till avsevärda fördyringar. Ett sådant resultat kan icke ur några synpunkter anses försvarbart. Och skulle man söka att genom mer detaljerade regler eliminera dylika uppenbara oegentligheter i verkningarna av lagstiftningen, skulle de nyinvesteringsplaner, som verkligen komme att påverkas av lagstiftningen, sannolikt vara av så begränsad omfattning, att de näppeligen kunde motivera åtgärden.

Sveriges redareförening framhåller i sitt yttrande, att förslaget retroaktiva verkan vore särskilt allvarlig för rederirörelser, då byggandet av ett fartyg toge lång tid. Leverans av fartyg skedde ofta först tre år eller ännu längre tid efter det fartyget beställts.

Liknande synpunkter framföras av *samtliga hörda näringsorganisationer, Kooperativa förbundet* samt av *kommerskollegium*.

2) De föreslagna beskattningsåtgärderna drabba även önskvärda och nödvändiga investeringar, varigenom beredskapslagring, angelägen produktion och värdefull rationalisering hämmas.

Efter att ha framhållit, att åtgärder vore påkallade för att i möjligaste mån hindra att de starka tendenser till en inflationistisk utveckling, som för närvarande framträdde på världsmarknaden, sloge igenom i den svenska ekonomien, anför *kommerskollegium* följande:

Vid valet av åtgärder i sådant syfte måste i första hand uppställas det kravet, att åtgärderna icke kunna befaras verka hämmande på strävandena till ökad produktion. Om risk härför föreligger, skulle åtgärderna i ett väsentligt avseende motverka det angivna syftet. Ur den synpunkten kan det föreliggande förslaget ej anses tillfredsställande. Den föreslagna investerings skatten skulle drabba alla nyinvesteringar med de få undantag som inrymmas under den föreslagna dispensbestämmelsen och sålunda även sådana

investeringar som ur allmän synpunkt äro angelägna för att möjliggöra en önskvärd produktionsökning. Ehuru skatten är avsedd att utgå endast under två år, kan det befaras, att dess produktionshämmande verkningar komma att sträcka sig längre framåt i tiden, då investeringar i stor utsträckning måste planeras på lång sikt.

Sveriges köpmannaförbund anför beträffande önskvärdheten av att s. k. beredskapslagring icke hämmas följande:

Det osäkra utrikespolitiska läget har vidare medfört, att många företag velat gardera sin fortsatta verksamhet genom vissa extra varuinköp. Dessa inköp torde väl i regel ligga helt i linje med en beredskapslagring, som ur hela landets synpunkt kan vara önskvärd i nuvarande läge. Även inom detaljhandeln har säkerligen en av dessa skäl dikterad lagerökning förekommit. Visserligen kan beredskapslagring i viss utsträckning ske genom statens försorg, men det torde vara ett obestriddigt faktum, att näringslivet gjorde en mycket betydelsefull insats i fråga om beredskapslagringen under andra världskriget. Om icke en sådan lagring då hade skett inom handeln, kan man med visshet säga, att vår varuförsörjning skulle varit avsevärt sämre under nämnda krig. Vidare är det givetvis ur militär synpunkt synnerligen önskvärdt, att lagren spridas och icke koncentreras till några få orter. Även ur denna viktiga synpunkt är det betydelsefullt, att en viss lagerökning och spridning av lagren icke motarbetas.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet anföres angående den föreslagna investeringsskattens verkningar bl. a.:

Den skulle utan urskiljning drabba även ur samhällssynpunkt högst önskvärda investeringar i inventarier och lager, och den skulle därför, i den mån den nådde sitt uttalade syfte att pressa ned investeringsverksamheten kunna medföra för samhället högst skadliga konsekvenser. Vår industriella framstegstakt och konkurrensförmåga på världsmarknaden skulle kännbart påverkas och skatten skulle vara ägnad att hämma en starkt eftersträfvansvärd, ökad beredskapslagring. På många områden är den enda möjligheten att häva eller lindra verkningarna av den starka bristen på arbetskraft att rationalisera och övergå till maskinella hjälpmedel. Icke minst viktig att beakta i detta sammanhang är lagstiftningen rörande inskränkning av treskiftesarbetet och genomförandet av den väntade treveckorssemestern. Även för fullgörande av leveranser till försvaret torde nya investeringar vara erforderliga. I samtliga dessa fall torde knappast delade meningar kunna råda om den samhällsekonomiska önskvärdheten av nya investeringar.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att regeringen och statsmyndigheterna i övrigt efter krigsslutet på allt sätt sökt främja exportproduktionen samt uppmanat företagen att genom nyinvesteringar söka öka exporten. De företag, som hörsammat dessa appeller och sökt utöka eller om lägga sin produktion för export, komme nu genom det föreliggande förslaget att utsättas för en straffbeskattning, som deras ansträngningar för en ökning av exporten knappast kunde motivera. — *Handelskammaren* föreslår därjämte att förordningens bestämmelser icke skulle äga tillämpning beträffande sådana industriförnödenheter, vilka icke direkt inginge i framställda slutprodukter, såsom bränsle, smörjmedel och dylikt.

Liknande synpunkter framföras bl. a. av *Sveriges grossistförbund m. fl.*

3) Hänsyn tages icke till ersättningsanskaffningar av inventarier, ej heller till att en ökning av varulager kan innebära ett återställande av tidigare normallager.

Kammarrätten framhåller i sitt yttrande, att förslaget kunde medföra en skatteskärpning även på längre sikt och anför därvid bl. a. följande:

I alldeles särskilt hög grad synes detta gälla beträffande företag, vilkas väsentliga tillgångar bestå av maskiner och inventarier, främst fartyg, och som under de aktuella åren måst verkställa ersättningsanskaffningar. Den föreslagna förordningen berövar dessa företag möjligheten att på normalt sätt under högkonjunkturen till skydd mot en eventuell lågkonjunktur verkställa en ur affärssynpunkt befogad avskrivning å dessa icke ny-upsatta utan till ersättning av gamla inventarier anskaffade tillgångar.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anser, att bestämmelserna beträffande inventarier icke utformats i överensstämmelse med förslagets syfte att begränsa ökning av investeringar, samt anför härom:

Länsstyrelsen åsyftar därvid det fallet att under beskattningsåret anskaffats inventarier såsom ersättning för utrangerade sådana. Dylik inventarieanskaffning innefattar icke någon ökad investering men blir enligt förslaget likväl föremål för beskattning. Länsstyrelsen vill förty ifrågasätta, om icke en överarbetning av lagförslaget härutinnan bör ske. Därvid bör beaktas, att förslagets syfte icke lär kräva den beskattning av redan gjorda investeringar, som skulle bli en följd av förslagets avfattning.

Sveriges industriförbund hänvisar till uppgifter, som lämnats i skrivelser från vissa branschföreningar och bolag, och framhåller vikten av att ersättningsanskaffningar icke försvåras. Reparationskostnaderna för utslitna maskiner voro ofta så stora, att anskaffandet av nya maskiner kunde förbilliga produktionen och verka inflationshämmande. Kostnaden för ersättningsanskaffningar, som vore nödvändiga för bibehållande av industriell kapacitet, överstege i regel avsevärt anskaffningskostnaden för de utrangerade tillgångarna, varför en betydande avskrivning vore befogad.

Liknande synpunkter framföras av bl. a. Sveriges redareförening, som framhåller, att nybeställningar, som avsåge anskaffande av ersättningsfartyg för förlorade eller utrangerade fartyg, icke borde omfattas av de nya bestämmelserna.

Sveriges grossistförbund framhåller, att de föreslagna bestämmelserna angående ökning av varulager skulle särskilt hårt drabba de företag, som på grund av extraordinära förhållanden hade ett litet jämförelselager, och anför därvid:

Den nuvarande situationen på hithörande område torde, även om förhållandena givetvis avsevärt växla inom olika branscher, kunna i stort karakteriseras så, att den kraftiga lageravtappningen under avspärrningsåren först sedan relativt kort tid tillbaka kunnat förbytas i en begynnande lageråterhämtning. Alldeles särskilt gäller detta viktiga importbranscher, där någon egentlig lagerpåfyllning icke kunnat påbörjas förrän i samband med den nyligen vidtagna frilistningen av dylika varor. Beträffande bran-

scher, som till mera avsevärd del hämta sina varor från dollarområdena, har det allttjämt kvarstående licenssystemet över huvud taget omöjliggjort någon nämnvärd lagerpåfyllning.

4) De föreslagna beskattningsåtgärderna drabba hårdast företag, som äro relativt nystartade eller eljest stadda i utveckling, samt sådana företag som ha en dålig likvid ställning.

I det av *Sveriges grossistförbund* avgivna yttrandet anföres bl. a.:

I alldeles särskild grad komma skadeverkningarna att drabba de relativt unga företag, som till följd av det senaste decenniets extraordinära förhållanden ännu icke hunnit vare sig skaffa för rörelsen erforderliga lager eller i övrigt på ett betryggande sätt konsolidera sin ställning. Den föreslagna extrabelastningen skulle för dessas del betyda ett allvarligt hinder i strävandena att bygga upp för rörelsens bedrivande erforderliga reserver, d. v. s. kraftigt minskade möjligheter i jämförelse med de äldre och bättre konsoliderade företagen att utjämna nuvarande överskott mot kommande av prisfall föranledda underskott. Över huvud taget skulle förslaget på ett ur samhällsekonomisk synpunkt föga gagneligt sätt träffa de mindre väl konsoliderade och med svag likviditet utrustade företagen väsentligt mycket hårdare än de välkonsoliderade och därmed även mera investeringskraftiga. Förslaget skulle även motverka den naturliga utvecklingen hos företag, som äro stadda i starkt framåtskridande och med hänsyn härtill äro tvingade att öka sina varulager. En uppenbar orättvisa skulle samtidigt också uppstå mellan sådana företag, som kanske kort tid före beskattningens ikraftträdande lyckats genomföra betydande nyinvesteringar i inventarier eller lager och sådana företag inom samma branscher, vilkas genomförande av motsvarande investeringar av olika anledningar kommit att fördröjas och därmed skjutas in under skattens tillämplighetsområde.

Liknande synpunkter komma till uttryck bl. a. i det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet.

5) Vissa andra erinringar av mera principiell natur.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade utlåtandet framhålles vidare, att det icke kunde anses påkallat av syftet med den föreslagna skatten att låta även placeringar av förvaltade medel i aktier och obligationer, lånefordringar m. m., som gjorts av företag vilka dreve bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, falla inom lagens tillämpningsområde. Liknande synpunkter framföras i yttranden av *bank- och fondinspektionen*, *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund m. fl.*

I flera yttranden bl. a. från *kammarrätten*, *flera länsstyrelser*, *landsorganisationen* och *Kooperativa förbundet m. fl.* ha uttalats farhågor, att de föreslagna bestämmelserna icke skulle få åsyftad verkan, om vinstreglerande åtgärder, såsom reparations- och underhållskostnader, avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser samt avsättningar till investeringsfonder, icke samtidigt begränsades.

Ett flertal länsstyrelser samt *Taxeringsnämndsordföranden*s riksförbund ha framhållit, att tillämpningen av de nya bestämmelserna komme att medföra avsevärt ökat arbete för såväl landskontorens personal som för prövnings- och taxeringsnämnder och att särskild ersättning för detta arbete borde utgå.

Sveriges köpmannaförbund finner det anmärkningsvärt, att man i inflationshämmande syfte toge ut en skatt, som skulle bliva definitiv. Ur denna synpunkt anser förbundet snarare något slag av spärrkontoinsättning motiverad, vilken efter en begränsad tid kunde återbetalas. Liknande synpunkter komma till uttryck i det av *länsstyrelsen i Älvsborgs län* avgivna yttrandet.

Mot utformningen av lagförslaget ha i yttrandena vidare framställts vissa detaljanmärkningar.

Beträffande de räkenskapsår, för vilka bestämmelserna skola vara tillämpliga, framlägga bl. a. *kammarrätten, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *länsstyrelsen i Älvsborgs län* olika förslag syftande till att garantera, att för varje rörelseidkare minst två räkenskapsår komme att omfattas av bestämmelserna.

Den föreslagna skatteprocenten, tjugu procent, tillstyrkes av *överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län* samt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Kammarrätten framhåller, att om skatteprocenten för aktiebolag och likställda sattes till tjugu procent, motsvarande hälften av den statliga inkomstskatten för dylika skattskyldiga, borde investeringsskatten för fysiska personer motsvara hälften av det belopp, varmed den statliga skatten skulle ha ökat, därest nedskrivning ej vidtagits. Innan verkningarna av investeringsskatten fullt ut kunde bedömas borde dock procentsatsen sättas så låg som möjligt.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län förordar att skatten göres progressiv, medan *länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser en procentsats av tio procent skälig med hänsyn bl. a. till förslagets retroaktiva verkan och till att restitutionsrätt icke funnes.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att om den föreslagna beskattningen skulle till nöds av rättsmedvetandet fördragas måste det under alla omständigheter bli nödvändigt med en betydligt måttligare skattesats än den föreslagna. *Sveriges redareförening* uttalar som sin mening att procentsatsen borde sättas till högst tio procent.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att om skatteprocenten sattes till tjugu procent innebure detta t. ex. för ett aktiebolag, som ville redovisa oförändrad utdelningsbar vinst, en ökad skatteutgift motsvarande fyrtio procent av överavskrivningen, varav tjugu procent utgjorde investeringsskatt och tjugu procent en ökad inkomstskatt. Med hänsyn därtill vore en procentsats av tjugu procent så hög att valfriheten för företagen, att an-

tingen erlægga skatten eller icke verkställa överavskrivningar, bleve illusorisk. Handelskammaren förordade en procentsats av tio procent, varigenom även skattens skadliga verkningar för näringslivet liksom orättvisorna förbundna med skattens schematiska utformning skulle avsevärt reduceras. Även *övrige handelskammare*, som avgivit yttrande, förordade en skattesats av tio procent.

Handelskammaren i Gefle ifrågasätter — med instämmande av bl. a. *handelskammaren i Göteborg* och *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare* — huruvida icke restitution av skatt borde ske i vissa fall och anför därvid:

Den omständigheten att tillfälligheterna ofta avgöra, om varulagret vid ett årsskifte utvisar ökning eller minskning, föranleder handelskammaren att ifrågasätta, huruvida icke restitution bör ske av skatten det följande året, därest lagerminskning eller minskning av dold reserv uppstått. Enligt förslaget kan sådan restitution icke medgivas, utan skatten föreslås bli definitiv. Enär skattens främsta syfte ju är att hålla investeringarna nere, synes nämnda ändamål icke äventyras av att en avräkning får äga rum mellan de två beskattningsåren. Skäligt synes också vara, att restitution även i övrigt göres för erlagd skatt i de fall, då en enligt lagen beskattad lagerreserv sedermera framtages.

I flera remissyttranden framhålles, att gränsen för det lägsta skattebelopp, som skulle debiteras, borde avsevärt höjas. Sålunda framhåller *Smålands och Blekinge handelskammare*, att även för de mindre företagen torde ett minimibelopp av 1 000 kronor icke kunna anses för högt. Att påföra skatt av detta slag med belopp understigande 1 000 kronor komme säkerligen att medföra ett orimligt arbete i förhållande till det resultat man skulde nå och dessutom i många fall leda till oriktig taxering.

Flera remissinstanser framhålla svårigheterna att komma tillrätta med frågan om såväl ett varulagers verkliga storlek som dess anskaffningsvärde. *Länsstyrelsen i Kalmar län* framhåller att föreskrifter borde utfärdas om att lagerinventering skulle ske i viss närmare angiven ordning. Vissa indexscrier borde centralt upprättas för att tjäna till ledning för beskattningsnämndernas arbete med lagervärderingen. Liknande synpunkter komma till uttryck i yttranden från *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län*.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län förordar, att lagerökning skulle få nedskrivnas med belopp motsvarande prisstegringen sedan tidpunkten för jämförelselagret. Därjämte framhåller länsstyrelsen, att lagstiftningen konsekvent borde anknyta till varulagret enligt en taxering, som blivit prövad och fastställd före lagens publicering. *Handelskammaren i Gefle* förordar även att lagerökning borde få nedskrivnas med belopp motsvarande prisstegringen under året. Kammaren framhåller därvid förhållandena inom skogsindustrien, där förskjutningar i lagerhållningen vid årsskiftena inträdde, enär takten i virkesanskaffningen vore beroende på olika år från år variabla faktorer.

Svårigheterna beträffande värdering av inkuranta varor framhållas i flera remissyttranden. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* förordar, att avdrag för inkurens skulle ske efter schablon, som borde frångås endast i rena undantagsfall. I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet och i yttrandet från *Sveriges grossistförbund* framhålles, att de i promemorian angivna inkurensbestämmelserna kunde tillämpas av detaljhandlare men ej av industriföretag och partihandlare.

Förslaget att årligt slitningsavdrag för maskiner eller andra för stadigvarande bruk anskaffade inventarier skulle medgivas med tio procent, i undantagsfall med tjugu procent, av anskaffningskostnaden har föranlett erinringar i flera remissyttranden. Sålunda har *kammarrätten* som sin mening uttalat, att avdrag för avskrivning borde medgivas med belopp, som skulle ha godkänts, därest den skattskyldige haft bunden avskrivning, dock med lägst tio procent av anskaffningskostnaden.

Överståthållarämbetet förordar att avdrag för avskrivning medgives med tio procent, då vid inkomsttaxeringen normalt medgives högst femton procent, och med tjugu procent, då vid inkomsttaxeringen avdrag för avskrivning normalt beviljas med mer än femton procent.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län framhåller, att för trafik- och åkerirörelse vore den normala avskrivningsprocenten inom länet tjugufem procent, varför avskrivningsprocenten i undantagsfallen borde sättas till tjugufem procent i stället för tjugu procent. Därjämte förordar länsstyrelsen planmässiga avskrivningar jämväl för äldre inventarier och anför därvid:

Enligt erfarenheterna från taxeringsarbetet här i länet är det emellertid långt ifrån ovanligt, att bokvärdet å det äldre inventariebeståndet uppgår till avsevärt belopp. Därest skattskyldig tillerkännes rätt att i första hand avräkna avskrivningen å det äldre inventariebeståndet, medan allenast vad som därefter kvarstår av avskrivningen skall anses belöpa å nyanskaffningen, lärer kvarstående delen ofta komma att uppgå till relativt obetydligt belopp. Lagstiftningens syfte synes med föreslagna regeln ofta icke komma att uppnås. Till det äldre inventariebeståndet synes därför böra hänföras så stor del av den verkställda avskrivningen, som motsvarar planenliga värdeminskningen å detta inventariebestånd. Svårigheten för den kategori skattskyldiga, som åtnjuter fri avskrivning, att verkställa härför erforderlig utredning synes icke kunna bliva alltför betungande.

Sveriges industriförbund framhåller i sitt yttrande att för vissa branscher t. ex. byggnads- och anläggningsbranschen måste avskrivningsprocenten sättas till lägst tjugu procent. Möjligheter till utvidgning av undantagsfallen borde beredas.

Handelskammaren i Göteborg framhåller att Kungl. Maj:t eller av Kungl. Maj:t utsedd myndighet borde bemyndigas att medgiva undantag från de maximala procentsatser, som komme att fixeras i lagen. Handelskammaren framhåller även att högre procentsats borde medgivas för maskinläggningar, som dreves i två- eller treskift. Liknande synpunkter komma till uttryck i det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet och i ytt-

randet av *Sveriges redareförening*, som även framhåller att avskrivningsprocenten för vissa fartyg t. ex. tankfartyg borde sättas högre än tio procent.

Skånes handelskammare gör följande påpekande beträffande fartyg:

Enligt 19 § 2 mom. 1946 års förordning om krigskonjunkturskatt kan rederi erhålla uppskov till senast den 30 juni 1950 med taxeringen. Detta stadgande har tillkommit för att vid taxeringen till krigskonjunkturskatt giva den skattskyldige möjlighet att komma i åtnjutande av värdeminskningens avdrag för tonnage, som anskaffats såsom ersättning för under kriget förlorat eller utrangerat fartyg. Förutsättningen för avdragets erhållande är emellertid att motsvarande avskrivning göres i räkenskaperna. Om nu ett rederi i början av innevarande år inköpt sådant ersättningstonnage och i bokföringen vidtagit de för taxering till krigskonjunkturskatt erforderliga åtgärderna, kommer vid de föreslagna bestämmelserna motsvarande värdeminskningens avdrag icke att till fullo bli skattefritt vid den ordinarie taxeringen. Ett förtydligande till 3 st. torde böra göras med tanke på det fall, att skattskyldig enligt bestämmelserna i 28 § 2 mom. 2 st. kommunalskattelagen eller gällande provisorisk lagstiftning begagnat anstånd med beskattningen. Orden »åtnjutit skattepliktig» kunde lämpligen utbytas mot »uppgivit till beskattning». Det torde härvidlag bemärkas, att vid s. k. bunden avskrivning överensstämmelse icke nödvändigtvis behöver föreligga mellan beskattningsbar och bokföringsmässig vinst.

Vid beräkning av beskattningsbart belopp förordar *kammarrätten* ett skattefritt avdrag å 3 000 kronor för att neutralisera en del ogynnsamma, icke förutsebara verkningar på grund av förslagets schematiska karaktär.

Bestämmelsen att uppgiftsskyldighet icke skulle föreligga beträffande räkenskapsår, för vilket omsättningen icke överstiger 100 000 kronor, har föranlett erinringar i flera remissyttranden.

Kammarrätten förordar, att bestämmelserna icke skulle vara tillämpliga, när omsättningen icke överstege 100 000 kronor. Uppgiftsskyldighet borde eventuellt föreligga efter anmaning, trots att omsättningen icke uppginge till 100 000 kronor. Liknande synpunkter framföras av bl. a. *överståthållarämbetet*, som framhåller att bestämmelser om inskränkning i skattskyldigheten borde intagas i 2 §.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ifrågasätter om icke reglernas tillämpning borde begränsas till sådana skattskyldiga, som hade en omsättning å 100 000 kronor eller däröver och som taxerats för inkomst överstigande visst belopp.

I ett flertal remissyttranden, bl. a. i yttranden från *fem länsstyrelser*, förordas en höjning av den omsättning, som skulle utgöra gräns för skattskyldigheten.

Kammarrätten, *överståthållarämbetet* och ett flertal *länsstyrelser* påpeka, att bestämmelser saknades, som reglerade eftertaxering, dödsbodefrielse och beskattning av äkta makar. Beträffande äkta makar framhåller *överståthållarämbetet*, att dessa av praktiska skäl borde behandlas som två av varandra oberoende rörelseidkare. *Överståthållarämbetet* påpekar även, att bestämmelse borde intagas i förordningen om rätt för Kungl. Maj:t att ut-

färda tillämpningsföreskrifter. *Länsstyrelserna i Örebro och Kopparbergs län* förorda, att uppgiftsskyldighet stadgas beträffande anskaffningsvärdena för nyanskaffade maskiner eller andra inventarier. *Kammarrätten* anser bestämmelser nödvändiga, som reglerar det fall, då inkomsttaxeringen ändras av beskattningsdomstolarna och denna ändring även medför ändring av investeringsskatten. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att i särskild bestämmelse borde regleras, om investeringsskatten vore avdragsgill vid inkomsttaxeringen eller icke.

Med anledning av att i promemorian förutsatts, att prövningsnämnden skulle handlägga fall, som icke medhunnits av taxeringsnämnderna, anför *länsstyrelsen i Kopparbergs län* följande:

På grund av arbetsuppgifternas omfattning synes det böra föreskrivas, att prövningsnämnden äger taga befattning med dylika fall till den 30 juni året näst efter taxeringsåret utan att besvär anförts inom den i 97 a och 104 a §§ taxeringsförordningen stadgade tiden. Härjämte torde lämpligen böra föreskrivas, att då åtgärd enligt föreslagna förordning icke kan vidtagas utan att ändring göres i den vanliga taxeringen, yrkande i sådant syfte må kunna framställas utan att besvär i nyssnämnda ordning blivit anförda.

I ett flertal remissyttranden ha erinringar riktats mot uttalandet i promemorian, att beräkning av skatt på grund av nedskrivning av lagerökning samt beräkning av skatt på grund av för hög avskrivning å inventarier skall ske var för sig och att någon kvittningsrätt sålunda icke förefinnes. Sådan kvittningsrätt påfordras i yttranden från flertalet näringsorganisationer. I det av *industrieförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att ett ur materiell synpunkt godtagbart resultat icke kunde vinnas med mindre än att rätt till kvittning medgäves. Motsvarande kvittningsrätt borde även medgivas mellan olika förvärvskällor i sådana fall, då skattskyldig bedreve flera rörelser, vilka vore att anse såsom skilda förvärvskällor. *Handelskammaren i Göteborg* framhåller, att om kvittning icke tillättes komme verkningarna därav att bli särskilt kännbara för sådana företag som under år 1950 finansierat eller under år 1951 hade för avsikt att finansiera nyinvesteringar i maskiner och inventarier genom att framtaga en för ändamålet planmässigt uppbyggd dold reserv i varulagret. Till belysande därav återgiver handelskammaren ett exempel, där en rörelseidkare för att finansiera nyinvesteringar i maskiner minskade sitt varulager så, att den dolda reserven i lagret icke kunde bibehållas. I dylikt fall kunde bestämmelsen om att kvittningsrätt icke föreligger även verka investeringspådrivande, enär det bleve önskvärt för företagaren att även öka lagret för att erhålla avskrivningsunderlag.

Överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Örebro och Västernorrlands län samt *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund* tillstyrka, att taxeringsförfarandet anförtros åt taxeringsnämnderna. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Älvsborgs län* förorda däremot, att arbetet helt koncentreras till pröv-

ningsnämnderna. Även i yttranden från vissa näringsorganisationer, bl. a. *Sveriges köpmannaförbund* samt *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare* har förordats, att taxeringsarbetet handhaves av prövningsnämnden med hänsyn dels till att det här vore fråga om invecklade spörsmål, för vilka taxeringsnämnderna icke kunde antagas ha vare sig tillräcklig tid eller tillräckligt kompetenta krafter till sitt förfogande, dels ock till betydelsen av att taxeringsförfarandet bleve i möjligaste mån enhetligt.

Uttalandet i promemorian, att de vid 1951 och 1952 års inkomsttaxeringar medgivna avskrivningarna å kontrakt avseende leverans av tillgångar kunde förväntas bliva obetydliga, har berörts i flera remissyttranden. *Överståthållarämbetet* uttalar som sin mening att även kontraherade tillgångar borde omfattas av bestämmelserna. *Länsstyrelserna i Kalmar, Göteborgs och Bohus* samt *Kopparbergs län* framhålla, att avskrivningar å kontraherade tillgångar kunna förväntas komma att medgivas vid 1951 och 1952 års inkomsttaxeringar. I yttrandena från näringsorganisationerna framhålles, att avskrivningsrätten beträffande kontraherade tillgångar icke borde inskränkas. I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet anföres härvid:

Frånsett att man i en promemoria av förevarande slag meddelat beskattningsmyndigheterna direktiv rörande rätta tillämpningen av gällande skattelagar, är det i hög grad anmärkningsvärt att man ansett sig kunna förutsäga, att prissänkning icke under de närmaste åren kommer att inträffa å några varor av betydelse, trots nu rådande höga priser på åtskilliga varuslag.

Sveriges redareförening framhåller, att det med hänsyn till de höga anskaffningskostnaderna för fartyg vore nödvändigt, att rederiföretagen, i enlighet med den praxis beskattningsmyndigheterna hittills tillämpat, skulle äga rätt att med viss procent verkställa avskrivningar å leveranskontrakt.

Frågan om dispensmöjligheterna har berörts i flertalet yttranden. De föreslagna dispensfallen ha ansetts böra utökas. Sålunda framhåller *kammarrätten*, att undantag från bestämmelserna borde medgivas även i sådana fall, då den skattskyldiges totala reserv i varulagret, inberäknat ökningen under de aktuella åren, uppginge till ett relativt obetydligt belopp. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalar som sin mening, att i vissa fall, där lagerökning endast avsåge återställande av ett normallager, nedskrivning borde få ske utan att investeringsskatt skulle utgå. Företag, som främjade exportökning beträffande svenska produkter och som för detta syfte genomgånge en riskfylld expansionsperiod, borde icke hämmas genom investeringsskatten. Liknande synpunkter ha kommit till uttryck bl. a. i det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet, där det framhålles, att undantag borde medgivas i de fall, då lagret tidigare varit lågt på grund av tillfälliga importsvårigheter eller på grund av att läget på världsmarknaden omöjliggjort normal lagerhållning. I yttrandet framhålles även, att undantag borde medgivas, när t. ex. en maskinpark förstörts genom eldsvåda.

Flera remissinstanser bl. a. *länsstyrelserna i Kopparbergs och Västernorrlands län* ha förordat möjlighet till undantag från bestämmelserna även för relativt nystartade företag. Skatteplikt borde enligt förstnämnda länsstyrelse inträda först när nedskrivning skett med mer än tjuгу procent. I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet ha liknande synpunkter kommit till uttryck. *Sveriges köpmannaförbund* och *Sveriges grossistförbund* anse, att undantag borde medgivas för samtliga fall, där det icke vore fråga om onormal lagerökning. *Länsstyrelsen i Västerbottens län m. fl.* framhålla, att en varulagerökning, som vore nödvändig på grund av tidigare gjorda investeringar i maskiner etc., borde bedömas mildare. En företagare, som stode i begrepp att utöka sin rörelse, borde bedömas lika med en som påbörjade en rörelse. I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles att överflyttning, som skedde mellan moder- och dotterbolag, icke borde gå in under bestämmelserna.

Kooperativa förbundet anser det önskvärt, att undantag medgäves icke endast när det gällde en riskbetonad rörelse utan även i sådana fall, som avsåge rationalisering ägnad att åstadkomma besparingar i fråga om arbetskraft och material. Vidare framhåller förbundet, att undantag borde medgivas, om rörelseidkare kunde visa, att han före den 1 oktober 1950 bundit sig för viss investering i varulager eller i inventarier. Sistnämnda synpunkt kommer till uttryck i ett flertal remissyttranden bl. a. från *länsstyrelsen i Kalmar län* och *Sveriges grossistförbund*. Även *överståthållarämbetet* anser, att undantag borde medgivas beträffande tillgångar, som förvärvats före 1 oktober 1950, under förutsättning att rörelseidkaren genom begränsningen av avdragsrätten tillfogades avsevärda ekonomiska olägenheter. Vidare framhåller ämbetet, att undantag borde medgivas vid omläggning av verksamhet endast när omläggningen skedde till riskbetonad verksamhet.

I ett flertal remissyttranden framhålles, att investering, som under nuvarande förhållanden vore angelägen för landets försörjning, borde undantagas från bestämmelserna. Det framhålles bl. a. från *handelskammaren i Göteborg* och från *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare* att dylika investeringar ofta tillkommit på initiativ från statsmakternas sida.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap framhåller, att i den tilltänkta lagstiftningen borde inrymmas möjlighet till undantag från skatten för sådan lagerhållning, som vore särskilt önskvärd ur beredskapssynpunkt. Undantaget borde gälla endast för de fall riksnämnden eller annan lämplig myndighet kunnat fastställa, att lagerökningen tillgodosåge ett allmänt och betydelsefullt beredskapsintresse. Vidare borde undantaget förknippas med det villkoret, att de sålunda lagrade varorna icke finge användas eller säljas utan tillstånd av nyssnämnda myndighet.

Sveriges lantbruksförbund framhåller bl. a., att de investeringar, som gjordes i jordbrukets föreningsrörelse, borde rubriceras såsom önskvärda investeringar, när dessa i regel medförde en ökad och förbilligad livsme-

delsproduktion. Förbundet anför i anslutning härtill, att den särskilda nämnden borde medgivas prövningsrätt icke blott beträffande katastrof-fallen.

Svenska vattenkraftföreningen hemställer i sitt yttrande att förordning-
en måtte kompletteras med en bestämmelse, att skattskyldighet icke skulle
gälla beträffande avskrivningar å anläggningar och utrustning, som erford-
rades för produktion och distribution av elektrisk kraft. Därest dylikt ge-
nerellt undantag icke skulle anses lämpligt, hemställer föreningen, att den
särskilda nämnden uttryckligen erhöle i uppdrag att medgiva befrielse
i fråga om dylika investeringar.

Sveriges sågverksägares riksförbund och *Södra Sveriges trävaruexportför-
ening* framhålla bl. a., att återbetalade prisutjämningsavgifter borde få dis-
poneras för avskrivningar, utan att investeringsskatt utginge. Alternativt
förordar sistnämnda förening, att företagaren skulle få rätt att själv välja
det år, då han ville återfå honom tillkommande del av tidigare erlagda pris-
utjämningsavgifter. Liknande synpunkter komma till uttryck i det av *Sve-
riges lantbruksförbund* avgivna yttrandet, där förbundet framhåller, att
prisutjämningsavgifterna ofta betalats genom en upplösning av tidigare fö-
refintlig lagerreserv eller genom underlåten nybildning av dold lagerreserv.

Överståthållarämbetet förordar i sitt yttrande, att dispensärendena borde
handläggas av prövningsnämnderna. Enhetlighet i besluten kunde åvåga-
bringas genom överenskommelser å landskamrerare- och taxeringsinten-
dentsmöten. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser däremot, att
dispensfrågorna borde prövas av en särskild nämnd och icke överlätas åt
beskattningsnämnderna.

I det av *industrieförbundet m. fl.* återropade yttrandet framhålles, att
nämndens beslut borde kunna överklagas.

Alternativt förslag om investeringskonton.

I anledning av de erinringar mot den föreslagna investeringsskatten, som
framförts i remissyttrandena, har inom finansdepartementet övervägts hu-
ruvida det syfte, som avsetts skola vinnas med nämnda skatt, i stället skulle
kunna vinnas genom ett spärrkontoförfarande. Övervägandena ha lett till
utarbetande av ett förslag till *lag angående skyldighet för rörelseidkare att
insätta medel å investeringskonto*, vilket förslag torde få såsom *Bihang 2*
fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

I det nya förslaget har skyldigheten att erlægga investeringsskatt ersatts
med skyldighet att för beskattningsåret 1951 insätta medel å spärrat konto
i riksgäldskontoret (investeringskonto). I övrigt äro förslagen utformade
efter i stort sett samma principer. Vissa uppmjukningar ha dock vidtagits i
det nya förslaget föranledda av de i remissyttrandena framförda erinringar-
na mot det tidigare förslaget. Å andra sidan omfattar det nya förslaget även
avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser och till investerings-

fonder. Insättning å investeringskonto skall enligt förslaget verkställas med belopp motsvarande tjugufem procent av summan av de avskrivningar och avsättningar, som icke godkännas enligt de föreslagna bestämmelserna. De å investeringskonto insatta medlen föreslås skola vara spärrade i tio år. Å inbetalade medel avses ränta icke skola utgå.

Över det nya förslaget ha *yttranden* under hand avgivits av kammarrätten, överståthållarämbetet, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges redareförening, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation. Därjämte ha skrivelser inkommit från civilförsvarsstyrelsen, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Gefle, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och Svenska vattenkraftföreningen. Apotekaresocietetens direktion och centralstyrelsen för Sveriges apotekarförbund ha ingivit en gemensam promemoria i anledning av förslaget. Svenska cellulosaföreningen, Svenska trämasseföreningen, Svenska trävaruexportföreningen samt Svenska pappersbruksföreningen ha inkommit med en gemensam skrivelse.

Remissyttrandena över förslaget om investeringskonton.

Kammarrätten och *överståthållarämbetet* förorda förslaget om insättning å spärrkonton framför förslaget om investeringsskatt. Även *Kooperativa förbundet* förordar det senast framlagda förslaget under förutsättning att de avsatta medlen effektivt steriliseras. *Sveriges köpmannaförbund* uttalar som sin mening, att om något av förslagen anses böra genomföras, förslaget om spärrkonton bör givas företräde. *Sveriges industriförbund* tager i sitt yttrande icke direkt ställning till frågan om, vilket av förslagen som är att förorda. *Sveriges redareförening*, som avstyrkt förslaget om investeringsskatt, anser att icke heller det sist framlagda förslaget kan fylla det angivna syftet. *Sveriges grossistförbund* framhåller att, om det i fråga om alternativet spärrkontoinsättning icke anses möjligt att sänka den föreslagna procentsatsen och förkorta den tidsperiod, under vilken medlen skola vara spärrade, förbundet i valet mellan detta alternativ och en i övrigt likvärdigt utformad förordning om investeringsskatt förordar den senare, där est procentsatsen för investeringsskatten fastställs till tio procent. *Landsorganisationen i Sverige* anser förslaget om investeringsskatt vara att förorda framför förslaget om spärrkontoinsättning, medan *Tjänstemännens centralorganisation*, som tidigare i princip tillstyrkt förslaget om investeringsskatt, säger sig icke ha något att erinra emot en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det senast framlagda förslaget.

I skrivelsen från *Skånes handelskammare* framhålles, att ställningstagandet till frågan om vilket av de framlagda alternativen, som vore att förorda, måste bli beroende på alternativens slutliga utformning särskilt med avseende å utlagnings- respektive insättningsprocentens storlek samt den tid, under vilken insatta medel skulle vara spärrade. Sett enbart ur prin-

cipiell synpunkt vore dock förslaget om insättningsplikt otvivelaktigt att föredraga.

Övriga utan särskild remiss avgivna yttranden innefatta dels erinringar mot det nya förslagets utformning dels ock framställningar om undantag från bestämmelserna.

Ur de avgivna yttrandena och skrivelserna må i övrigt följande här återgivas.

Kammarrätten framhåller, att av en lagstiftning på förevarande område krävdes, att den skulle vara effektiv och så litet störande för produktionen som möjligt. Ur dessa synpunkter vore det sist framlagda förslaget otvivelaktigt att föredraga framför det tidigare remitterade beskattningsförslaget. En spärrning av vissa företagsmedel under begränsad tid måste anses innebära ett väsentligt mildare ingrepp i näringslivet än det ifrågasatta beskattningsförfarandet samtidigt som det nya förslaget innebure ett betydligt effektivare medel mot de inflationsdrivande krafterna, enär procentsatserna med fog ansetts kunna sättas högre än enligt beskattningsförslaget.

Överståthållarämbetet uttalar som sin mening, att insättningsförfarandet torde vara ett i stort sett lika verksamt medel att ernå en begränsning av investeringarna som beskattningsförfarandet och att insättningsförfarandet för företagarnas del och ur beskattningsorganisatorisk synpunkt finge anses vara att föredraga. Ur näringslivets synpunkt torde insättningsförfarandet äga företräde, därigenom att insättarna återfinge de insatta medlen vid den tidpunkt, då inflationsfaran kunde anses överstånden. Visserligen erhöles ingen ränta å medlen men ränteförlusten bleve — om insättningsbeloppet icke beräknades efter högre procentsats än som föreslagits — mindre än investeringsskatten, som enligt det tidigare förslaget skulle utgå med tjuvä procent. Beskattningsmyndigheterna vore redan hårt belastade och en del arbetsuppgifter hade fått eftersättas. Om arbetet med skattens uttagande m. m. i huvudsak lades på en särskild nämnd skulle beskattningsmyndigheterna kunna ägna sig åt uppgifter, som ur egentlig skattesynpunkt hade större betydelse än investeringsskatten.

Kooperativa förbundet anser de föreslagna åtgärderna ändamålsenliga och att de, generellt sett, icke torde kunna betraktas som en alltför tyngande börda å näringslivet som helhet betraktat. Förbundet betonar emellertid nödvändigheten av att det föreliggande förslaget samordnades med andra verk samma åtgärder i ett penningpolitiskt program, som syftade till att hindra penningvärdets ytterligare försämring.

Sveriges industriförbund framhåller, att det icke kunde vara välbetänkt att undanhålla produktionslivet de spärrade medlen under så lång tid som ifrågasatts, helst som en effektiv sterilisering av de hos statsmakterna inestående medlen torde bli förenad med vissa svårigheter.

Sveriges köpmannaförbund betonar, att det nya förslaget icke kunde tänkas genomfört såsom en isolerad åtgärd utan endast som en del av ett allmänt inflationsbekämpande program, där alla befolkningsgrupper bure sin skäliga andel av den gemensamma bördan.

Sveriges redareförening finner det anmärkningsvärt, att statsmyndigheterna nu ifrågasatte att återinföra, ehuru med delvis annan utformning, skyldighet för vissa rörelseidkare att verkställa spärrkontoinsättningar, trots att det vid tillkomsten av 1948 års lag om dispositionen av aktiebolags vinstmedel understrukits, att lagstiftningen skulle vara starkt tidsbegränsad.

Sveriges grossistförbund som i valet mellan ett spärrkontoförfarande och ett beskattningsförfarande förordat det sistnämnda, därest procentsatsen sattes till tio procent, motiverar sitt ställningstagande sålunda:

Förbundet vill ytterligare erinra om att i förslaget till investeringsskatt diskuterades en skattesats av 10 %. De nu föreslagna spärrkontoinsättningarna äro till sin reella effekt att jämställa med en 10 %-ig skatt. Nuvärdet av en räntelös fordran, som återbetalas efter 10 år, är nämligen vid en kapitalisering efter 5 % lika med omkring 60 % av fordringsbeloppet. Om spärrkontounderlaget är exempelvis 100 000 kronor och insättning följaktligen skall ske med 25 % därav eller 25 000 kronor så är nuvärdet av den fordran, som företaget genom insättningen får på Riksgäldskontoret, endast 60 % av 25 000 kronor eller 15 000 kronor. För företaget uppstår med andra ord en förlust på 10 000 kronor vilket är lika med 10 % av spärrkontounderlaget. Med utgångspunkt härifrån och med hänsyn särskilt till de stora likviditetssvårigheter, som en 25 %-ig spärrkontoinsättning skulle medföra, vill förbundet för sin del i valet mellan en 10 %-ig investeringsskatt och en 25 %-ig spärrkontoinsättning på 10 år förordad den förra, detta givetvis förutsatt att de båda alternativen i övrigt äro utformade på ett likvärdigt sätt. Även en 10 %-ig investeringsskatt skulle i nuvarande läge med redan förut högt uppdrivet skattetryck innebära en mycket kännbar pålaga för partihandeln, men den skulle dock särskilt för de mindre väl konsoliderade företagen icke medföra samma omedelbara likviditetspåfrestning som den nu föreslagna spärrkontoinsättningen.

Landsorganisationen i Sverige finner förslaget om insättning å investeringskonto innehålla vissa tekniska förbättringar i jämförelse med det tidigare avgivna förslaget om investeringsskatt, därigenom att avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser och till investeringsfonder dragits in under bestämmelserna. Fortfarande stode dock så stora möjligheter till kringgående av denna lagstiftnings syften öppna, att tveksamhet måste hyzas rörande dess effektivitet, helst som denna effektivitet dessutom genom omarbetningen väsentligt mildrats, därigenom att de indragna beloppen endast bleve räntelöst steriliserade i stället för överförda till statskassan, samt att den undre gränsen för insättningssskyldigheten ökats till 200 000 kronor. Härefter anför organisationen:

Då det är angeläget att den begränsning av investeringsverksamheten, som samhället nödgas utöva, inte enbart koncentreras till bostads- och annan byggnadsverksamhet utan även träffar övriga investeringar får landsorganisationen förorda investeringsskatt framför en investeringsavgift med återbetalning. Med samma motivering synes gränsen för skattskyldigheten böra dragas vid det tidigare föreslagna lägre omsättningsbeloppet 100 000 kronor.

Tjänstemännens centralorganisation anser förslaget om insättning å spärrkonto ur flera synpunkter mera tillfredsställande än förslaget om in-

vesteringsskatt. Det nya förslaget hade sålunda icke givits någon egentlig retroaktiv karaktär och hänsyn hade tagits till investeringar i varulager och inventarier, som tillkommit på föranstaltande av statlig myndighet.

Skånes handelskammare framhåller, att även om man vid det nya förslagets uppgörande på ett erkännansvärt sätt sökt beakta den kritik som framkommit från näringslivets håll i fråga om förslaget om investeringsskatt, så kvarstode dock att de sist föreslagna åtgärderna på samma sätt som investeringsskatten riktade sig mot de produktiva investeringarna och därmed även mot näringslivets produktivitet samt menligt inverkade på näringslivets konsolideringssträvanden.

Mot den närmare utformningen av förslaget om insättningsskyldighet å investeringskonto ha i de inkomna yttrandena och skrivelserna framförts vissa erinringar, vilka här torde få återgivas i den mån samma erinringar icke framförts redan i yttrandena angående förslaget om investeringsskatt.

Överståthållarämbetet framhåller, att en rörelseidkare genom omläggning av räkenskapsår kunde helt eller delvis undgå att beröras av de föreslagna bestämmelserna. För att undanröja dylika verkningar borde bestämmelserna utformas så, att de alltid komme att gälla beträffande nedskrivning å varulager för räkenskapsår å tillsammans minst 24 månader samt, beträffande avskrivning å inventarier och avsättningar till pensions- eller andra personalstiftelser samt till investeringsfonder, för räkenskapsår å minst 12 månader. I anslutning härtill borde stadgas, att insättning å investeringskonto skulle äga rum även under senare år än år 1952.

I remissyttrandena från *Sveriges industriförbund*, *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges redareförening* framhålles att den föreslagna procentsatsen, tjugufem procent, efter vilken insättning å investeringskonto skulle beräknas, vore alltför hög.

Beträffande beräkningen av spärrunderlaget i fråga om varulager framhåller *kammarrätten*, att en retroaktiv verkan låge i stadgandet, att lagret vid utgången av år 1949 eller motsvarande räkenskapsår i stället för lagret vid beskattningsårets ingång skulle tjäna såsom jämförelse beträffande förändringarna i lagret under beskattningsåret. Härefter anför kammarrätten:

Ifrågavarande stadgande torde dock vara nödvändigt för att lagen icke till stor del skall mista sin effekt; med 1950 såsom jämförelseår skulle företagen hava stora möjligheter att neutralisera lagens verkningar genom olika dispositioner i 1951 års bokslut. Ett sätt att undvika även denna retroaktiva verkan vore visserligen, att vid beräkning av spärrunderlaget i lagret för beskattningsåret endast medräkna så stor del av spärrunderlaget för hela perioden 1950—1951, som svarar mot den lagerökning, som skett under beskattningsåret. Eftersom här emellertid är fråga om allenast ett spärrförfarande och svårigheter av praktisk art torde inställa sig vid en sådan reglering, vill kammarrätten icke förorda någon ändring av förslaget på denna punkt. För övrigt torde det icke komma att föreligga några större svårigheter för rörelseidkarna att under beskattningsåret anpassa varulagret efter de föreslagna bestämmelserna.

Även *överståthållarämbetet* påpekar de retroaktiva verkningarna av de föreslagna bestämmelserna men framhåller, att olägenheterna härav vore mindre än enligt det tidigare förslaget, enär rörelseidkaren nu hade längre tid till sitt förfogande för att avveckla en före den 1 januari 1951 gjord större investering. I en promemoria, som bifogats yttrandet från *Sveriges industriförbund* och som utarbetats av delegerade utsedda av förbundet, Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund, framhålles att lagstiftningens retroaktiva karaktär vore så mycket beklagligare som lagerökningar i samhällsekonomiskt intresse borde vara helt undantagna från lagens tillämpningsområde. *Sveriges köpmannaförbund* uttalar som sin mening, att lagret vid utgången av år 1950 eller motsvarande räkenskapsår borde utgöra jämförelselager och anför därvid:

Inom många branscher, icke minst textilhandeln, kunde man under 1949 märka en icke obetydlig nedgång i omsättningen. Man räknade också med prisfall, vilket gjorde, att lagren vid utgången av 1949 eller motsvarande räkenskapsår i ganska stor utsträckning höllos tillbaka och därför understego vad som ansågs vara normalt. Med hänsyn härtill skulle det otvivelaktigt innebära en retroaktiv verkan, om nämnda tidpunkt bleve avgörande för jämförelselagret.

Liknande synpunkter framföras av *Sveriges grossistförbund*, som även framhåller att nyinvestering i varulager för handelns vidkommande icke kunde anses ha den inflationsdrivande effekt, att den borde omfattas av den ifrågasatta lagstiftningen. Därefter anför förbundet:

Överhuvud taget föreligger i detta hänseende enligt förbundets uppfattning en klar åtskillnad mellan investeringar i varulager å ena sidan, och investeringar i produktiva anläggningstillgångar, d. v. s. i detta fall maskiner och inventarier, å den andra. I sin nuvarande utformning träffar förslaget ojämförligt hårdast handeln, som i sig själv har möjligheter att genom en klok lagerhållnings- och konsolideringspolitik dämpa prisstegringstendenserna i stället för tvärtom. Om en lagstiftning av den ifrågasatta arten över huvud taget anses böra genomföras vill förbundet därför påyrka att investeringar i varulager undantagas från tillämpningen. Endast med denna begränsning av förslagets räckvidd anser förbundet det möjligt att den ifrågasatta lagstiftningen för handelns del kan genomföras utan skadeverkningar som vida överstiga de eftersträlvade fördelarna.

För att i någon mån undanröja de retroaktiva verkningarna beträffande varulager, såvitt anginge rörelseidkare vilkas räkenskapsår slutade under tiden den 1 mars 1950—30 september 1950, föreslår *Skånes handelskammare*, att sådan ändring vidtages, att som jämförelselager godtoges lagret vid utgången av det räkenskapsår, som utgått närmast före den 1 oktober 1950.

Mot bestämmelsen att värdet av lagerökning skulle beräknas vid jämförelse med jämförelselagrets anskaffningsvärde eller dess återanskaffningsvärde vid utgången av beskattningsåret 1951, därest detta värde vore lägre, har i ett tillägg till den av *industriförbundet* åberopade promemorian anförts, att jämförelsen i stället borde ske med jämförelselagrets anskaffningsvärde

eller dess återanskaffningsvärde vid jämförelseårets utgång, därest detta värde vore lägre. I promemorian föreslås vidare, att stadgandet om värderingen av okuranta varor skulle utgå, enär de föreslagna beräkningsgrunderna icke kunde tillämpas av industriföretag och flertalet parthandlare.

Sveriges industriförbund framhåller angelägenheten av, att rörelseidkarnas uppgiftsskyldighet rörande lagertillgångar i största möjliga utsträckning förenklades och hemställer, att uppgiftsskyldigheten måtte få fullgöras medelst företeende av intyg från auktoriserad revisor. I den av förbundet åberopade promemorian anföres härom följande:

För att undvika, att den föreslagna lagstiftningen föranleder onödiga improduktiva utgifter till avsevärda belopp och för att över huvud taget göra lagstiftningen praktikabel bör av anförda skäl föreskrivas, att uppgiftsskyldighet rörande i 2 § angivna spärrunderlag må ske därigenom, att rörelseidkaren företer ett av auktoriserad revisor utfärdat intyg, vari bekräftas, att lagerökningens värde, beräknad i överensstämmelse med i 2 § meddelade bestämmelser, icke överstiger visst belopp eller att någon lagerökning icke vid tillämpning av nämnda beräkningsgrunder föreligger. På grundval av ett dylikt intyg upptages i deklARATIONEN spärrunderlaget till det angivna beloppet eller upplyses, att något sådant icke föreligger. Man kan med säkerhet utgå från, att en intygsgivare i dylik auktoriserad ställning icke skulle sätta värdet lägre än att intygets riktighet vid en ingående inventering utan tvekan kunde konstateras. Genom en dylik anordning skulle man således vinna att åtskilligt improduktivt arbete bortfölla och ur det allmännas synpunkt därjämte, att spärrkontoinsättningarna sannolikt i åtskilliga fall skulle bliva något högre än vid en detaljinventering.

Liknande synpunkter framföras bl. a. av *Sveriges grossistförbund*, som uttalar, att det under alla förhållanden borde vara tillräckligt med ett av auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman utfärdat intyg i samtliga de fall, där det vore uppenbart, att någon av lagstiftningen berörd reservökning icke föreläge.

Beträffande bestämmelsen att rörelseidkare vid beräkning av dold reserv i varulager vid beskattningsårets utgång skulle tillgodoräknas sådant ianspråktagande av investeringsfond, som skett under beskattningsåret, påpekar *kammarrätten* att, då jämförelse skulle göras med lagret vid utgången av år 1949 eller motsvarande räkenskapsår, sådant ianspråktagande av investeringsfond, som skett under år 1950 eller motsvarande beskattningsår, även skulle tillgodoräknas.

Bestämmelsen att avsättning till pensions- eller annan personalstiftelse i vissa fall skulle medföra insättningsskyldighet har berörts i ett flertal yttranden. *Kammarrätten* framhåller sålunda, att bestämmelsen visserligen i viss mån kunde tänkas vara ägnad att minska viljan att göra ur de anställdas synpunkt betydelsefulla avsättningar till dylika stiftelser, men att den uppenbarligen vore erforderlig, för att lagstiftningen skulle få tillräcklig effekt under den korta tid, som den förutsattes skola gälla. Bestäm-

melsen om hur stora avsättningar, som skulle godkännas utan insättnings-skyldighet, syntes emellertid böra omarbetas i förenklande och förtydligande syfte. *Överståthållarämbetet* säger sig hysa tvekan, huruvida den föreslagna lagstiftningen borde begränsa rätten till avsättning till berörda stiftelser och fonder. Inskränkningen i dylik avsättning kunde icke anses såsom en åtgärd i egentligt investeringsbegränsande syfte och bestämmelsen skulle kunna få ur social synpunkt mindre tillfredsställande verkningar. Liknande synpunkter framföras av *Tjänstemännens centralorganisation*, som, därest förslaget skulle genomföras, förordar en viss uppmjukning av bestämmelsen. Det beräkningssätt, som angäves för fastställande av s. k. övergångskostnader, syntes kunna göras mera generöst på det sätt, att de årliga premierna fram till pensionsåldern föreskrevs skola motsvara premierna för en anställd, som under beskattningsåret fyllt 21 eller eventuellt 23 år. Begreppet övergångskostnad torde därjämte fordra en närmare precisering. I den av *industrieförbundet* åberopade promemorian framhålles, att då andra personalstiftelser än pensionsstiftelser regelmässigt allenast avsåge att tillgodose välfärdsinrättningar av olika slag för personalen eller att efter behovsprövning utbetala tillfälliga understöd åt personalen eller deras anhöriga, låge det i sakens natur, att avsättningar till dylika stiftelser praktiskt taget aldrig grundades på bindande utfästelser. Bestämmelsen komme följaktligen utan tvivel att medföra, att företagens intresse för avsättningar till dylika stiftelser upphörde. I realiteten innebure stadgan- det i denna del således, att icke några medel kunde, såsom för närvarande vore fallet, utan en orimlig extra belastning, genom stiftelser av ifråga- varande slag ställas till förfogande, om arbetsgivaren ville uppmuntra sin personal genom någon förmån utöver den avtalsenliga lönen. Vad härefter anginge pensionsstiftelserna medgäves enligt gällande rätt avdrag vid taxering, under förutsättning, bland annat, att avsättningarna grundade sig på antingen gjorda utfästelser eller inom företaget tillämplad praxis, därvid avsättningar i båda fallen finge ske för säkerställande av de belopp, som högst skulle utgå. Det nu föreliggande förslaget innebure i realiteten, att ifrågavarande beskattningsregler, som utformats i syfte att säkra perso- nalens ålderdomsförsörjning men tillika att förhindra pensionsstiftelser- nas användning för icke avsett ändamål, sattes ur kraft i följande avse- enden:

1) Eftersom »redan gjorda, bindande utfästelser» måste ligga till grund för avsättningen, om insättnings-skyldighet skall undvikas, torde rörelse- idkaren praktiskt taget bliva förhindrad att under lagens giltighetstid göra ytterligare utfästelser om förbättrade pensionsvillkor för redan anställd personal eller pensionsutfästelser till nyanställda. Det citerade uttrycket synes nämligen giva vid handen, att utfästelsen skall vara gjord »redan» före lagens ikraftträdande. I varje fall är risken för en sådan tolkning så påtaglig, att den måste komma att återverka på företagens villighet att göra dylika nya utfästelser.

2) Även om avsättningen icke överstiger vad som erfordras för säker- ställande av en pension med det belopp, som enligt »inom företaget tilläm-

pad praxis högst skall utgå», föranleder avsättningen, om bindande utfästelse icke föreligger, insättningsskyldighet och blir därigenom i realiteten omöjliggjord. Denna mycket betydelsefulla inskränkning i avsättningsmöjligheterna är desto mer anmärkningsvärd som det ovan citerade, i skattelagstiftningen förekommande uttrycket inrymts däri efter noggrant överbägende, enär det befarades, att de anställdas ålderdomsförsörjning i många fall eljest skulle äventyras.

3) Insättningsskyldighet inträder slutligen, om till stiftelsen avsättes mer än vad som belöper å beskattningsåret eller något tidigare år.

I promemorian hemställes, att bestämmelsen måtte utgå. Under alla förhållanden borde den givas sådan utformning, att insättningsskyldighet endast inträdde i det under punkt 3) angivna fallet samt att avsättningar till andra personalstiftelser än pensionsstiftelser icke föranledde insättningsskyldighet. Liknande erinringar framföras bl. a. av *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges redareförening*, *Skånes handelskammare* och *Handelskammaren i Gefle*.

I den av *industriförbundet* åberopade promemorian anföres beträffande bestämmelsen att avsättning till investeringsfond skulle föranleda insättningsskyldighet, att följden av detta stadgande torde bliva att avsättningar till dylika fonder icke komme att verkställas under lagens giltighetstid. Stadgandet torde snarare komma att motverka än främja de penningpolitiska strävanden, som angäves utgöra lagstiftningens syfte, eftersom det komme att verka starkt hämmande på benägenheten att reservera medel för framtida investeringar framför allt i byggnader och maskiner. Därefter anföres:

Detta är ägnat att väcka desto större betänkligheter, som behovet av framtida önskvärda investeringar, icke minst i dylika tillgångar, självfallet kommer att öka i samma mån som den föreslagna lagstiftningen får en hämmande effekt på investeringarna under lagens giltighetstid. Utan att medföra nämnvärd verkan ur penningpolitisk synpunkt kommer förevarande irrationella stadgande således att konservera de skadeverkningar, som otvivelaktigt äro förbundna med den föreslagna lagstiftningen. Med hänsyn till den starka stegring av återanskaffningsvärdena, varmed man med all sannolikhet måste räkna, kommer det dessutom att leda till en ökning av den konfiskation av det i näringslivet nedlagda realkapitalet, som den nuvarande beskattningen i vissa fall medför.

I promemorian framhålles vidare, att om förordningen den 4 juni 1948 med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager m. m. prolongerades, borde avsättningar enligt sistnämnda förordning undantagas från insättningsskyldighet. Samma uttalande göres av *Kooperativa förbundet m. fl.*

Mot det föreslagna stadgandet, att avsättning till investeringsfond skulle föranleda insättningsskyldighet, ha vidare bl. a. *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges redareförening* uttalat sig. *Kammarrätten* framhåller, att belopp, som inbetalats å investeringskonto på grund av verkställd avsättning till investeringsfond, borde återbetalas till rörelse-

idkaren före utgången av den stadgade spärrtiden, om fonden återfördes till beskattning eller finge disponeras för sitt ändamål.

Beträffande bestämmelsen att rörelseidkare, som dreve bank-, emissions- eller annan penningrörelse, vore undantagna från insättningsskyldighet påpekar *Kooperativa förbundet*, att förbundet dreve dels penningrörelse genom in- och utlåning, dels fabriks- och handelsrörelse. Förbundet skulle alltså enligt lagtexten bli befriat från insättningsskyldighet även i fråga om dess fabriks- och handelsrörelse, vilket icke torde vara avsett. Förbundet förutsatte, att lagtexten komme att ändras på denna punkt, och framhöll angelägenheten av, att denna ändring skedde på sådant sätt, att förbundets »varulager» av reverser och obligationer likställes med motsvarande innehav i banker och försäkringsföretag och sålunda icke inräknades i spärrunderlag.

I den av *apotekarsocietetens direktion* och *centralstyrelsen för Sveriges apotekareförbund* avgivna promemorian ifrågasättes, om den föreslagna lagstiftningen över huvud taget med hänsyn till apoteksväsendets nuvarande organisation borde tillämpas på apoteken. Innehavare av apotek av den storleksordning, att de skulle falla under lagens bestämmelser, torde — med hänsyn till gällande bestämmelser, enligt vilka intill 90 procent av rörelsevinsten skulle erläggas i allmänna avgifter — knappast ha samma intresse som andra rörelseidkare att företaga andra investeringar i varulager än sådana, som vore påkallade av rörelsen samt av omsorgen att såvitt möjligt tillgodose allmänhetens behov av läkemedel. För anskaffning av inventarier till högre belopp än 3 000 kronor för år erfordrades tillstånd av medicinalstyrelsen. Därefter anföres:

Vidare torde bestämmelsen om att inbetalade medel i regel ej må utbetalas förrän tio år förflutit från viss angiven dag stöta på tillämpningssvårigheter beträffande apoteken, i det att flertalet av de nuvarande apoteksinnehavarna icke komma att kvarstanna vid sina privilegier i tio år. Skulle emellertid lagen trots allt böra tillämpas å apoteksrörelse, synes det vara nödvändigt att införa särskilda bestämmelser *dels* beträffande tiden för återbetalningen, *dels ock* för reglerande av förhållandet mellan de enskilda apoteken och de fonder, till vilka apotekens allmänna avgifter ingå, motsvarande de i punkt 7 i anvisningarna till Kungl. förordningen den 21 juni 1946 (S. F. S. nr 361) om krigskonjunkturskatt för samma år intagna föreskrifterna.

Svenska vattenkraftföreningen finner det angeläget, att bland de företag, som vore fritagna från skyldigheten att verkställa insättning å investeringskonto, upptoges företag för produktion och distribution av elektrisk kraft. Om detta icke kunde ske borde investeringskontonämnden få i uppdrag att medgiva befrielse från insättningsskyldighet för dylika företag.

Sveriges köpmannaförbund och *Sveriges grossistförbund* uttala sig för en höjning av den årsomsättning, enligt förslaget 200 000 kronor, som utgjorde gräns för insättningsskyldigheten. *Landsorganisationen i Sverige* förordar, att den i förslaget om investeringskatt föreslagna gränsen, en årsomsättning av 100 000 kronor, bibehölles. I den av *industrieförbundet* åbero-

pade promemorian framhålles, att nystartade företag enligt de föreslagna bestämmelserna nödgades räkna varulagret vid det första räkenskapsårets ingång som jämförelselager. Eftersom lagerhållningen vid igångsättandet regelmässigt vore mycket obetydligt och icke sällan helt obefintligt låge det i sakens natur, att denna bestämmelse i de flesta fall skulle leda till orimliga konsekvenser. Bestämmelsen borde för nystartade företag givas en annan utformning. Därefter anföres:

Ett tillfredsställande resultat i detta avseende synes utan större svårighet kunna vinnas, om insättningsskyldigheten icke bindes vid omsättningen under det beskattningsår lagstiftningen avser utan vid omsättningen under det föregående beskattningsåret d. v. s. det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1951. Härigenom bleve åtskilliga nystartade företag automatiskt undantagna från lagstiftningens tillämpningsområde, vilket måste anses sakligt befogat, och tillämpningen komme att underlättas.

De förutsättningar, under vilka undantag från bestämmelserna skola kunna ifrågakomma, ha i flera remissyttranden ansetts vara alltför begränsade. *Kammarrätten* framhåller att enligt förslaget skulle, under förutsättning av betalningssvårigheter, undantag kunna medgivas beträffande inventarieförvärv, varom bindande avtal träffats före år 1950. *Kammarrätten* förordade att tidpunkten fastställdes till den 1 september 1950, då förslaget om investeringsskatt kom till mera allmän kändedom. *Överståthållarämbetet* förordar, att investeringskontonämnden skulle äga medgiva undantag helt eller delvis från bestämmelserna, om insättningsskyldigheten skulle medföra avsevärda ekonomiska olägenheter för rörelseidkare, som utökat sitt varulager före den 1 oktober 1950, eller tecknat bindande avtal om förvärv av inventarier, som levererats under beskattningsåret, före den 1 oktober 1950, eller för rörelseidkare, för vilken ett räkenskapsår, som omfattades av bestämmelserna, började före angivna tidpunkt. Även *Kooperativa förbundet* framhåller, att dispens borde ske för investeringar, för vilka rörelseidkare bundit sig före den 1 oktober 1950. Detta vore så rimligt, att dispens borde kunna medgivas under alla förhållanden och icke enbart, då insättningsskyldigheten medförde avsevärda betalningssvårigheter för rörelseidkaren. *Sveriges redareförening* uttalar som sin mening, att för alla fartyg, som beställts före år 1951, borde samma avskrivningsregler gälla som vid kontraktets tecknande. I den av *industriförbundet* återopade promemorian påpekas, att insättningsskyldighet, som grundades på investeringar i maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, i ett icke ringa antal fall komme att grundas på investeringar, vilka hade ett så omedelbart samband med redan verkställda investeringar eller före förslagets publicering träffade avtal, att de trots den föreslagna påföljden måste fullföljas. Så vore regelmässigt fallet med kraftverksbyggnader och andra större anläggningar, vilka krävde lång utbyggnadstid. Såsom anmärkningsvärt framhölles, att den omständigheten, att lagerökning eller inventarieförvärv tillkommit på föranstaltande av statlig myndighet, icke i och för sig ansåges tillräcklig för tillämpning av undantagsbestämmelsen. Enbart förekomsten

av nyss nämnda omständighet borde grunda rätt till frihet från insättnings-skyldighet. Liknande synpunkter framföras av *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges grossistförbund* och *Skånes handelskammare*. Sådan lagerökning eller sådant inventarieförvärv, som varit särskilt önskvärt för landets produktion, för exporten eller för landets försvar, borde enligt *Skånes handelskammare* jämföras med lagerökning eller inventarieförvärv, som tillkommit på föranstaltande av statlig myndighet.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller nödvändigheten av att investeringar, som avse materiel, utrustning och andra förnödenheter för verkskyddets verksamhet, undantagas från de föreslagna bestämmelserna.

I den av *skogsindustriernas branschföreningar* avgivna skrivelsen framhålls, att föreningarna förutsatte att de företag, som enligt särskilda överenskommelser komme att inbetala konjunkturutmättningsavgifter, icke underkastades skyldighet att insätta medel å investeringskonto annat än i den mån denna skyldighet skulle avse större belopp än som inbetalades i form av konjunkturutmättningsavgift.

Överståthållarämbetet påpekar i sitt yttrande, att den föreslagna möjligheten för rörelseidkare, som påbörjat rörelse under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan, att erhålla undantag från eljest gällande begränsning i rätten till nedskrivning av varulager, kunde komma att utnyttjas för kringgående av bestämmelserna och anför därvid:

Rörelseidkare, som erhåller dylikt medgivande, har alltså möjlighet att utan insättningspåföljd i normal omfattning utöka sitt varulager. En viss fara kan emellertid föreligga för att möjligheten att erhålla dispens i berörda hänseende skall utnyttjas även av rörelseidkare, som starta dotter- eller sidoföretag och där redovisa lagerökning, vilken reellt tillgodokommer ett redan befintligt företag. Vid tillämpningen av den ifrågakommande bestämmelsen bör därför uppmärksammas att icke dispens medgives i dylika fall.

Departementschefen.

Såsom jag närmare utvecklat i finansplanen till årets statsverksproposition måste den angelägnaste uppgiften för den ekonomiska politiken i nuvarande läge vara att skapa förutsättningar för att den pris- och löneanpassning, som för närvarande äger rum, får karaktären av engångsförskjutning och att en stabilisering av penningvärdet på den nya nivån kan ernås. För att uppnå detta mål erfordras aktiva ingripanden från statsmakternas sida. Sålunda kräves bland annat att investeringsverksamheten hålls inom ramen för tillgängliga resurser. En ansvällning av den samlade byggnadsverksamheten bör förhindras. Detta har beaktats i investeringsbudgeten för 1951. Byggnadsregleringen måste emellertid kompletteras med ett fortsättande av den restriktiva kreditpolitik, som förts sedan sommaren 1950 i syfte att öva inflytande på de investeringar som ligga utanför byggnadsregleringen. Eventuellt få ytterligare skärpningar av kreditgivningen övervägas. Det räcker emellertid ej med detta. Av väsentlig betydelse i nuvarande läge är att åstadkomma anordningar, som göra det möjligt att påverka jämväl de investeringar, som finansieras med företagens egna me-

del. Angelägenheten härav framstår med särskild styrka mot bakgrunden av den senaste tidens ekonomiska utveckling som präglats av en stark prisuppgång. I all synnerhet har utvecklingen på de internationella marknaderna inneburit att, särskilt inom exportindustrierna, betydande vinstökningar inträffat. I syfte att sterilisera exportvinsterna inom skogsindustrierna har överenskommelse slutits med dessa industrier om införande av prisutjämningsavgifter. Vissa i samband härmed stående spörsmål torde sedermera få föreläggas riksdagen på hemställan av chefen för handelsdepartementet. Ytterligare åtgärder för att förhindra att vinstökningar inom företagen leda till en utvidgning av de självfinansierade investeringarna äro emellertid påkallade.

I båda de förslag i ämnet, som tidigare utarbetats inom finansdepartementet, har man sökt nå en begränsning av de självfinansierade investeringarna genom en indirekt begränsning av möjligheten till skattefria ned- och avskrivningar vid inkomsttaxeringen. Skattelagarnas regler ha möjliggjort en konsolidering av företagen, som även ur det allmännas synpunkt varit önskvärd, men det är å andra sidan otvivelaktigt att dessa regler i viss utsträckning möjliggöra och även direkt föranleda investeringar, som framförallt i nuvarande ekonomiska situation icke äro önskvärda. En tillfällig begränsning av de skattefria ned- och avskrivningarna bör därför, såsom i departementspromemorian framhållits, framtvunga en noggrannare prövning av lönsamheten av nyinvesteringar i inventarier och lager och därigenom befrämja en i dagens läge önskvärd återhållsamhet i fråga om dylika investeringar.

Kooperativa förbundet har i sitt yttrande över förslaget om investeringskatt i stället förordat uttagande av en varuskatt å producent- och importörstadiet. En varuskatt av detta slag skulle — fränsett att den även drabbar investeringar, som redan äro underkastade investeringskontroll — leda till prisstegringar, vilka sannolikt skulle förstöras genom distributionens successiva marginalpålägg och för vilka prisstegringar inkomstkomensation komme att begäras. Jag kan därför icke i nuvarande läge tillstyrka, att man söker åvägabrunga de önskade investeringsbegränsningarna genom införandet av en dylik skatt.

I några remissyttranden har även antytts möjligheten till överenskommelser mellan statsmakterna och de olika branschorganisationerna om frivilliga investeringsbegränsningar. Det förefaller emellertid icke sannolikt att man genom dylika överenskommelser kan nå ett tillfredsställande resultat.

Om man vill motverka att spekulativ lagerökning och icke önskvärda investeringar i inventarier finansieras medelst vinstmedel, bör man uppenbarligen söka göra dylika investeringar mindre lockande. Detta synes enklast kunna ske genom en indirekt begränsning av gällande ned- och avskrivningsregler vid inkomsttaxeringen. Visserligen kan, såsom i åtskilliga remissyttranden framhållits, häremot invändas, att man genom en dylik åtgärd även motverkar önskvärda investeringar. Jag tror dock att de uttalade farhågorna för sådana verkningar av den föreslagna lagstiftningen äro över-

drivna, framförallt om man mildrar de retroaktiva verkningarna på sätt som skett i det senare av de inom finansdepartementet utarbetade förslagen samt lämnar möjlighet till dispens i vissa fall, där en begränsning av gällande avskrivningsregler ter sig obillig. Jag vill i detta sammanhang även framhålla, att den föreslagna lagstiftningen medgiver avdrag för avskrivningar, som äro betingade av förslitning eller värdeförsämring. Lagstiftningen avser således endast att förhindra, att gällande avskrivningsregler utnyttjas i syfte att reglera den skattemässiga vinsten. Nödvändiga och betydelsefulla investeringar torde icke beröras av en sådan tillfällig begränsning av avskrivningsmöjligheterna. Däremot synes det sannolikt att mindre nödvändiga investeringar påverkas.

Jag vill även understryka att, om man tillfälligt indirekt begränsar de skattefria ned- och avskrivningarna vid inkomsttaxeringen av det skälet att gällande skatteregler i dagens läge kunna medföra icke önskvärda verkningar, man därför icke kan anses nödsakad att, som i vissa remissyttranden framhållits, upptaga hela frågan om bolagsbeskattningen till förnyad prövning. Den fria avskrivningsrätten gäller i princip alltjämt. Vad man med den föreslagna lagstiftningen vill uppnå är allenast att framtvunga en noggrannare bedömning från företagarens sida huruvida de investeringar, som planeras, äro så nödvändiga att de trots den föreslagna lagstiftningen böra omedelbart genomföras eller huruvida de kunna anstå tills vidare. Om investeringarna bedömas så nödvändiga att de böra omedelbart genomföras, kan rörelseidkaren likväl undgå investeringsskatt genom att icke öka reserven i lagret eller icke yrka högre avdrag för avskrivning än som direkt motiveras av förslitning och värdeförsämring. Avskrivningsunderlaget kvarstår då, när den nu föreslagna, tillfälliga lagstiftningen upphört att gälla.

Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att nämna, att den föreslagna konstruktionen av lagstiftningen medför att företag, som ha god tillgång på likvida medel, få större möjligheter till spekulativa investeringar än företag med mindre god likviditet. Det hade givetvis varit önskvärt att kunna undvika detta. Härför skulle dock få anlitas helt andra utvägar. Något förslag med dylika verkningar har emellertid icke framkommit i diskussionen om förevarande problem.

Med hänsyn till det nu anförda anser jag mig böra i princip tillstyrka en tillfällig anordning, varigenom man indirekt begränsar möjligheten till skattefria ned- och avskrivningar vid inkomsttaxeringen.

I valet mellan en investeringsskatt och ett spärrkontoförfarande ha flera remissinstanser förordat den senare linjen. Det synes emellertid antagligt, att valet påverkats av dels att skatteprocenten för investeringsskatten i det tidigare förslaget satts till tjuvu procent dels ock att i spärrkontoförslaget vissa uppmjukningar vidtagits. Den procentsats, efter vilken insättning å spärrkonto skulle beräknas, torde knappast kunna sättas lägre än den föreslagna, tjugufem procent, om lagstiftningen skulle få önskad effekt. Däremot synes skatteprocenten för en investeringsskatt kunna bestämmas till allenast tio procent med hänsyn till att den omedelbara skatteökningen med

denna procentsats kan, såsom handelskammaren i Göteborg framhållit i sitt yttrande, motsvara tjugoprocent eller mera av överavskrivningarna. Vidare böra de uppmjukningar, som föreslagits enligt spärrkontoalternativet, genomföras även om alternativet med investeringsskatt väljes. Vidtagas nu angivna ändringar, torde de motiv, som föranlett vissa remissinstanser att förorda spärrkontolinjen, ha i betydande grad försvagats. Även om de båda alternativens ekonomiska verkningar för näringsföretagen icke kunna direkt jämföras, torde ur sådan synpunkt — under förutsättning att de angivna uppmjukningarna av investeringsskatteförslaget vidtagas — det ena alternativet knappast kunna anses äga företräde framför det andra. Valet mellan alternativen får sålunda ske huvudsakligen ur andra synpunkter. Därvid vill jag framhålla, att till förmån för alternativet med en investeringsskatt framför allt talar, att man med detta alternativ undviker de olägenheter, som med nödvändighet äro förknippade med ett spärrkontoförfarande och som äro särskilt framträdande om spärrtiden — såsom i detta fall — behövde bestämmas till en så pass lång tidrymd som tio år.

Av nu anförda skäl vill jag, i valet mellan en investeringsskatt och ett spärrkontoförfarande, tillstyrka det förstnämnda alternativet.

Förordningen om investeringsskatt synes emellertid böra utformas i stort sett i överensstämmelse med förslaget om spärrkontoförfarandet och tillämpas först vid 1952 års taxering. De i det sistnämnda förslaget upptagna bestämmelserna om avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser och till investeringsfonder böra i princip bibehållas. Liksom kammarrätten finner jag dessa bestämmelser erforderliga, för att lagstiftningen skall få tillräcklig effekt under den korta tid som den förutsatts skola gälla. I annat fall skulle nämligen en rörelseidkare kunna helt undgå att beröras av den föreslagna lagstiftningen genom att för beskattningsåret 1951 icke öka reserven i lagret eller icke göra större avskrivningar å inventarier än som motiveras av förslitning eller värdeförsämring men i stället öka avsättningarna till dylika stiftelser och fonder.

Jag förordar sålunda, att en investeringsskatt uttages för det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställes år 1952. Lagstiftningen torde i princip böra begränsas till att avse allenast nämnda beskattningsår. Frågan huruvida bestämmelser med det syfte, som föranlett det nu ifrågavarande förslaget, kunna bli erforderliga jämväl under ett senare år får sålunda bli beroende av den ekonomiska utvecklingen och de överväganden, som framdeles göras på grundval av denna utveckling.

Vad angår intäkterna av den föreslagna skatten torde jag få hänvisa till mina uttalanden i årets statsverksproposition. Jag framhöll därvid att det i avsaknad av närmare erfarenheter vore ytterst svårt att på förhand bedöma vilken fiskal effekt en investeringsskatt kunde komma att få. Så mycket syntes man emellertid redan på nuvarande stadium kunna säga att inkomsterna av denna skatt och den därav föranledda ökningen av den ordinarie bolagsskatten skulle öka statens skatteintäkter icke obetydligt utöver det

belopp, som upptagits i riksstatsförslaget. Hur stor ökningen skulle bli vore dock, som redan anmärkts, knappast möjligt att angiva annat än gissningsvis. Ett belopp på omkring 200 miljoner kronor syntes ligga inom gränserna för en rimlig uppskattning.

Jag har i huvudsak intet att tillägga till det sålunda anförda. Jag vill allenast tillfoga att den alldeles övervägande delen av de intäkter, som kunna beräknas inflyta genom investeringsskatten, kommer att inflyta i form av ökad ordinarie inkomstskatt och icke i form av investeringsskatt. Man torde nämligen kunna utgå från att lagstiftningens huvudsakliga fiskala effekt blir att nedskrivningarna å varulager respektive avskrivningarna å inventarier minskas och de till beskattning omedelbart framtagna vinsterna bliva i motsvarande mån större.

Jag vill i detta sammanhang understryka, att man genom den föreslagna lagstiftningen jämväl skulle vinna att statens lånebehov på marknaden för finansiering av de statliga investeringarna begränsades. Såsom jag närmare utvecklat i finansplanen måste i nuvarande läge med inflationistiska spänningar inom samhällsekonomin eftersträvas att i största möjliga utsträckning undvika upplåning för finansiering av statliga kapitalutgifter. Strävandena böra inriktas på att så långt det är möjligt täcka även sistnämnda slag av statsutgifter med verkliga statsinkomster.

Jag övergår nu till att behandla den föreslagna lagstiftningens detaljer och följer därvid paragrafordningen i det författningsförslag, som är resultatet av en inom finansdepartementet verkställd överarbetning av de remitterade förslagen.

1 §.

För att i möjligaste mån undvika de retroaktiva verkningarna av lagstiftningen har — liksom i förslaget om spärrkontoinsättningar — föreskrivits att bestämmelserna skola tillämpas för det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställs år 1952. Detta beskattningsår kan omfatta längre eller kortare tid än tolv månader. Hänsyn härtill kan emellertid icke tagas vid taxeringen till investeringsskatt, då denna taxering i regel grundar sig på åtgärder, som vidtagas i samband med bokslutet.

Om beskattningsåret 1951 omfattar kortare tid än tolv månader beroende på omläggning av räkenskapsåret, böra förordningens bestämmelser för dylika skattskyldiga äga motsvarande tillämpning jämväl för beskattningsåret 1952. Såsom överståthållarämbetet i sitt yttrande över förslaget om spärrkontoinsättningar framhållit, torde ett sådant stadgande vara nödvändigt för att förhindra, att skattskyldiga genom omläggning av räkenskapsåret helt eller delvis undgå att beröras av bestämmelserna. Den föreslagna utvidgningen av bestämmelserna bör gälla även beträffande de fall, då omläggningen av räkenskapsåret föranletts av andra skäl än att vinna lättnader i fråga om investeringsskatt. Att härvidlag göra någon åtskillnad mellan de olika fallen torde nämligen icke vara möjligt.

I syfte att mildra de retroaktiva verkningarna föreslås under 11 § i departementsförslaget vissa undantagsbestämmelser bl. a. med avseende å de fall, då inventarier anskaffats genom avtal, som träffats före den 1 oktober 1950, d. v. s. före den tidpunkt då det första förslaget om investeringsskatt kan anses ha blivit mera allmänt känt.

2 § jämte anvisningarna därtill.

Från skattskyldighet torde böra frikallas, förutom Svenska tobaksmonopolet, Aktiebolaget Vin- och spritcentralen och systembolagen, även annat bolag från vilket utdelningen i sin helhet tillfaller staten. I dessa företag har det allmänna möjlighet att i annan ordning utöva kontroll över investeringarna. På grund av vad som anförts i promemorian från apotekarsocietetens direktion och centralstyrelsen för Sveriges apotekareförbund, anser jag mig vidare böra tillstyrka, att från skattskyldighet frikallas jämväl innehavare av apotek, såvitt avser apoteksrörelsen.

Däremot finner jag icke skäl förorda att — såsom i något yttrande ifrågasatts — kraftbolagen skulle frikallas från skattskyldighet. Det kan för dylika företag knappast anses alltför betungande att för beskattningsåret 1951 begränsa avskrivningar å nyinvesteringar till 10 procent av anskaffningskostnaden, detta så mycket mindre som ifrågavarande investeringar i regel ha en livslängd avsevärt överstigande 10 år. Ej heller finner jag skäl tillstyrka, att vid tillämpningen av eventuella dispensregler särskild hänsyn skulle tagas till dylika företag.

Skattskyldig, som uteslutande driver bank-, emissions- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, bör helt frikallas från skattskyldighet. De investeringar av betydelse, som verkställas inom dylika företag, torde avse placeringar av förvaltade medel i aktier, obligationer och lånefordringar m. m.; sådana investeringar avser den föreslagna lagstiftningen icke att begränsa. Av samma skäl bör skattskyldig, som jämte annan rörelse även driver penningförvaltande verksamhet, t. ex. Kooperativa förbundet, frikallas från skattskyldighet för placeringar av förvaltade medel i aktier, obligationer och lånefordringar m. m.

Den sammanlagda årsomsättning, som utgör gräns för skattskyldigheten, föreslås till 200 000 kronor. Om gränsen, såsom landsorganisationen förordat, skulle sättas till 100 000 kronor, skulle detta medföra ett avsevärt merarbete för beskattningsmyndigheterna utan att effekten av lagstiftningen i större grad ökades. Å andra sidan är jag icke beredd tillstyrka, att gränsen sättes högre än 200 000 kronor, då de sammanlagda investeringarna i rörelser med en omsättning av 200 000 till 300 000 kronor torde vara av sådan storlek att det ur investeringsbegränsande synpunkt är angeläget att under lagstiftningen inbegripa de ifrågavarande företagen.

Den årsomsättning, som sålunda bör utgöra gräns för skattskyldigheten, skall motsvara omsättningen för tolv månader. Om beskattningsåret omfattar t. ex. åtta månader erhålles den årsomsättning, som avgör skattskyldigheten, genom att omsättningen för beskattningsåret ökas med hälften.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har föreslagit, att skattskyldigheten även skulle göras beroende av den taxerade inkomsten. En sådan bestämmelse kan jag icke förorda, då den otvivelaktigt skulle uppmuntra rörelseidkare, som gjort investeringar, att genom avskrivningar och avsättningar nedbringa den taxerade inkomsten under det belopp, som skulle vara avgörande för skattskyldigheten.

3 §.

Såsom redan anmärkts, föreslås den procentsats, efter vilken investeringskatt skall beräknas, skola utgöra 10 procent. Detta innebär en sänkning av procentsatsen jämfört med det tidigare förslaget om investeringskatt, där procentsatsen hade föreslagits till 20 procent. Sänkningen motiveras av att investeringskatten icke avses skola vara avdragsgill vid inkomsttaxeringen, varför en investeringskatt å 10 procent kan, såsom jag tidigare framhållit, motsvara ett omedelbart skatteuttag å tillhoppa 20 procent eller mera av det till investeringskatt beskattningsbara beloppet. En procentsats av 10 procent torde därför vara tillräcklig för att nå syftet med lagstiftningen.

Några remissinstanser ha förordat, att investeringskatten skulle göras progressiv. Skäl härtill synes mig dock knappast föreligga, då investeringskatten icke är en inkomstskatt i egentlig mening. För en enhetlig procentsats tala också praktiska skäl bl. a. att debiteringsförfarandet blir enklare.

Med en procentsats av 10 procent synes det lägsta skattebelopp, som skall debiteras, icke böra sättas högre än 100 kronor. Om minimibeloppet skulle höjas mera avsevärt, skulle man skapa ett »tröskelproblem» på så sätt att en obetydlig ökning av det beskattningsbara beloppet skulle i ett gränfall kunna medföra en skatt, som icke stode i rimlig proportion till ökningen av det beskattningsbara beloppet. Detta skulle visserligen kunna undvikas genom att, som kammarrätten föreslagit, man för alla skattskyldiga undantog ett visst belopp från beskattning d. v. s. samma förfaringssätt som tillämpades vid taxeringen till krigskonjunkturskatt. Då det här emellertid gäller en skatt, som kan undvikas genom att sådana åtgärder icke vidtagas som föranleda skatteplikt, synes det icke motiverat att komplicera förfarandet genom en dylik bestämmelse. Med hänsyn till lagstiftningens syfte skulle för övrigt ett sådant skattefritt belopp knappast ha kunnat bestämmas högre än till 1 000 kronor.

Restitution av investeringskatt bör icke ifrågakomma i annat fall än då taxering till investeringskatt nedsättes. En rörelseidkare har sålunda att välja mellan att erlægga en definitiv investeringskatt eller att underlåta att vidtaga åtgärder, som kunna föranleda taxering till investeringskatt.

4 § jämte anvisningarna därtill.

Såsom jämförelselager vid beräkning av värdet av lagerökning och ökning av dold reserv i varulager föreslås lagret vid utgången av det räkenskapsår, som gick till ända närmast före den 1 mars 1950, d. v. s. det beskatt-

ningsår för vilket taxering verkställdes år 1950. Anledningen härtill är, att beräkningen av värdet av lagerökning och ökning av dold reserv i varulagret bör, såsom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhållit, ske vid jämförelse med förhållandena enligt en taxering, som blivit prövad och fastställd före lagens publicering. I annat fall kunna åtgärder befaras bli vidtagna beträffande jämförelselagret, vilka skulle minska effekten av lagstiftningen. Den retroaktivitet, som blir följden av att den tidsperiod, för vilken lagerökning och ökning av dold reserv beräknas, är längre än beskattningsåret, synes mig icke kunna anses alltför allvarlig, då rörelseidkaren har möjlighet att under år 1951 upplösa en under år 1950 bildad dold reserv.

För nystartade företag synes något annat jämförelselager än ingångslagret för det första räkenskapsåret knappast kunna ifrågakomma. De olägenheter, som härav uppkomma, torde i stort sett kunna undanröjas genom ett dispensförfarande, vartill jag senare skall återkomma.

Vad man genom ifrågavarande lagstiftning vill motverka är en kvantitativ ökning av lagren. Vid beräkning av värdet av lagerökning skall därför jämförelselagret vid prisstegring omräknas till de högre priserna och vid prisfall — i de undantagsfall detta förekommer — till de lägre priserna. Den dolda reserven i jämförelselagret skall beräknas med hänsyn till detta omräknade värde av laget. I vissa remissyttranden har framhållits, att även lagerökning borde få nedskrivs med belopp motsvarande prisstegringen under beskattningsåret. Jag kan emellertid icke tillstyrka en dylik uppjukning av bestämmelserna, då effekten av lagstiftningen härigenom kan antagas bli mindre. Av samma skäl anser jag mig icke heller kunna tillstyrka, att lagret i dess helhet under alla förhållanden skall — utan att investeringsskatt utgår — få nedskrivs med en viss procent.

Det av handelskammaren i Göteborg framlagda förslaget, att förordningens bestämmelser icke skulle äga tillämpning beträffande sådana industriförnödenheter, vilka icke direkt ingingo i framställda slutprodukter, såsom bränsle, smörjmedel och dylikt, kan jag icke förorda. Det kan redan av praktiska skäl icke gärna ifrågakomma att göra åtskillnad mellan olika slag av lagertillgångar.

Vid värdering av varor, tillverkade inom det egna företaget, bör hänsyn tagas även till de betydande indirekta tillverkningskostnaderna och icke endast till material och arbetslöner. Det är av vikt att denna fråga regleras, eftersom de indirekta tillverkningskostnaderna ofta lära uppgå till 150 å 200 procent av arbetslönerna.

Likaledes torde principen för värdering av okuranta varor böra komma till uttryck i lagtexten även om den föreslagna beräkningsgrunden, såsom i flera remissyttranden framhållits, icke kan direkt tillämpas för industriföretag och flertalet partihandlare. Erfarenheterna från krigskonjunkturskattetaxeringen och taxeringen enligt övergångsbestämmelserna till den nya uppbördsförordningen torde bli av viss betydelse vid beräkning av inkuransavdrag i sådana fall, där utförsäljningspriser för okuranta varor icke kunna fastställas.

Såväl hörda myndigheter som näringsorganisationer ha framhållit de praktiska svårigheterna vid tillämpningen av bestämmelserna om beräkning av värdet av lagerökning. Vissa länsstyrelser ha ansett det nödvändigt med detaljföreskrifter om lagerinventeringen vid beskattningsårets utgång liknande dem, som utfärdades vid slutavvecklingen av krigskonjunkturbeskattningen, och man har velat giva den föreslagna särskilda nämnden i viss mån samma uppgifter som den centrala krigskonjunkturskattetenämnden hade vid krigskonjunkturskattetaxeringen. Näringsorganisationerna ha bl. a. framhållit önskvärdheten av att uppgiftsskyldigheten i vissa fall borde få anses fullgjord genom att auktoriserad revisor intygade att lagerökning icke föreläge eller att värdet av lagerökning, beräknad enligt meddelade bestämmelser, icke överstege visst angivet belopp.

Då det gäller att taga ståndpunkt till ifrågavarande spörsmål bör man hålla i minnet, att syftet med den föreslagna lagstiftningen i första hand är att den skall verka investeringsbegränsande. Det synes därför icke erforderligt med sådana detaljföreskrifter angående lagerinventeringen m. m., som varit nödvändiga vid t. ex. krigskonjunkturbeskattningen. Den valfrihet som finnes för den skattskyldige att antingen erlægga investeringsskatten eller underlåta att yrka avdrag för vissa ned- och avskrivningar samt avsättningar möjliggör att bestämmelserna kunna utformas mera schematiskt och att även tillämpningen av bestämmelserna kan i viss mån ske smidigare än vad som i regel är möjligt vid inkomsttaxering. Jag har därför intet att erinra emot, att uppgiftsskyldigheten beträffande varulagret — i sådana fall då betydande svårigheter föreligga att beräkna verkliga anskaffningsvärden — får anses fullgjord genom intyg av auktoriserad revisor att beskattningsbart belopp enligt bestämmelserna i 4 § icke föreligger; revisorn bör i intyget lämna en redogörelse för de principer, efter vilka värderingen av lagren skett, samt de omständigheter i övrigt vara uttalandet stöder sig.

Bestämmelser angående intyg, varom nyss sagts, ha i departementsförslaget intagits såsom en anvisningspunkt till 13 §. Då den revisor, som avgiver sådant intyg, bör vara väl förtrogen med förhållandena inom företaget har uppställts det kravet att han skall ha varit ordinarie revisor hos företaget för beskattningsåret. Efter anmaning bör den skattskyldige vara pliktig att, ändå att intyg företetts, lämna fullständiga uppgifter angående anskaffningsvärdena.

I vissa fall torde ett motsvarande intyg om att värdet av lagerökning, beräknad enligt meddelade bestämmelser, i vart fall icke överstiger visst angivet belopp kunna godtagas, om lämnad redogörelse för värderingsprinciperna m. m. styrker det angivna beloppet. Bestämmelse om att uppgiftsskyldigheten skall få fullgöras medelst sådant intyg, varom sist sagts, har dock icke ansetts böra intagas i lagtexten. Det bör ankomma på beskattningsnämnderna att avgöra i vilka fall ett dylikt intyg kan godkännas. Även här måste givetvis kravet vara, att betydande svårigheter föreligga att beräkna de verkliga anskaffningsvärdena samt att intyget lämnas av auktoriserad revisor, som varit ordinarie revisor i företaget under beskattningsåret.

5 § jämte anvisningarna därtill.

I vissa remissyttranden har beträffande beräkningen av det årliga värdeminskingsavdraget för nyanskaffade inventarier framhållits, att detta avdrag borde beräknas efter samma procentsatser, som godkändes vid inkomsttaxeringen i de fall då bunden avskrivning tillämpades. För att om möjligt undvika tvister om vilken procentsats, som skall tillämpas, synes det emellertid nödvändigt föreskriva, att värdeminskingsavdraget för samtliga nyanskaffade inventarier i en viss rörelse skall beräknas efter samma procentsats. I regel torde 10 procent utgöra en godtagbar genomsnittlig procentsats. Även inom företag med skiftarbete torde maskiner och andra inventarier i de flesta fall ha en ekonomisk livslängd av betydligt mer än fem år och ofta upp till tio år och mera. Att arbetet bedrivs i skift synes därför i och för sig icke vara något skäl för en högre avskrivningsprocent än 10 procent.

I undantagsfall kan dock en procentsats av 10 procent påtagligen vara alltför låg. Om utredning företes, som visar att den normala genomsnittliga procentsatsen för inventariebeståndet i dess helhet snarare ligger vid 20 procent eller däröver — såsom t. ex. hos omnibusföretag eller, på sätt industriförbundet framhållit, i vissa fall inom byggnadsbranschen — bör därför årligt värdeminskingsavdrag beräknas efter 20 procent för samtliga nyanskaffade inventarier.

Under beskattningsåret levererade inventarier böra anses anskaffade under beskattningsåret oberoende av när de kontrakterats. Den i viss mån retroaktiva verkan, som ligger i denna bestämmelse, synes emellertid böra mildras genom att dispensmöjligheter tillskapas för vissa fall, vartill jag senare skall återkomma.

I remissyttrandena har påtalats att hänsyn icke tages till ersättningsanskaffningar. Det stöter emellertid på praktiska svårigheter att tillämpa särskilda bestämmelser beträffande ersättningsanskaffningar bl. a. just i fråga om gränsdragningen mellan ersättnings- och nyanskaffningar. I regel anskaffas ju icke en exakt likadan maskin som den utrangerade. Dessutom är det i överensstämmelse med lagstiftningens syfte att även vid ersättningsanskaffning under innevarande år en särskilt noggrann prövning kommer till stånd, huruvida en ny maskin nu bör anskaffas eller om därmed kan anstå till ett följande år.

Vid beräkning av till investeringskatt beskattningsbart belopp för beskattningsåret 1952 — i de undantagsfall då sådan taxering skall äga rum — bör icke heller för de under beskattningsåret 1951 anskaffade inventarierna avskrivning godkännas med högre belopp än 10 procent för år av anskaffningskostnaden eller, såvitt angår omnibusföretag m. fl., 20 procent av nämnda kostnad. Den fria avskrivningsrätten bör sålunda gälla utan begränsning endast för inventarier anskaffade före beskattningsåret 1951.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ansett att vid beräkning av det till investeringskatt beskattningsbara beloppet även avskrivningsrätten för inventarier anskaffade före beskattningsåret 1951 borde begränsas. Det lär

icke kunna bestridas, att en sådan åtgärd skulle höja effekten av lagstiftningen. För sådana företag, som icke kunnat eller icke ansett sig böra helt bortskrivna äldre inventariebestånd, mildras nämligen verkan av de av mig i det föregående tillstyrkta bestämmelserna genom att avskrivning kan göras å dessa äldre inventarier. Å andra sidan skulle emellertid en sådan begränsning av den fria avskrivningsrätten, som länsstyrelsen i Kopparbergs län ifrågasatt, giva lagstiftningen en retroaktiv karaktär. Då därjämte en återgång till bunden avskrivning beträffande äldre inventariebestånd ofta skulle medföra stora praktiska och redovisningstekniska svårigheter har jag ansett mig böra avstå från att föreslå någon begränsning av den fria avskrivningsrätten för inventarier anskaffade före beskattningsåret 1951.

Det bör givetvis ankomma på den skattskyldige att lämna utredning om hur den under beskattningsåret verkställda avskrivningen å inventarier fördelar sig å äldre och nyanskaffade inventarier.

De föreslagna bestämmelserna i 4 och 5 §§ omfatta icke sådana kontraherade tillgångar, som icke levererats under beskattningsåret. Överståthållarämbetet har förordat, att även möjligheten till skattefria ned- och avskrivningar å dylika kontraherade tillgångar skulle tillfälligt begränsas. Emellertid lär man kunna antaga, att avdrag för nedskrivning å rättigheter till leverans av varor icke kommer att i nämnvärd omfattning medgivas vid inkomsttaxeringen år 1952, därest den konjunktur, som är en förutsättning för den föreslagna lagstiftningen, fortsätter. Avskrivningen å kontraherade inventarier torde knappast komma att medgivas med sådana belopp, att en begränsning av dessa avskrivningar skulle i nämnvärd grad öka effekten av lagstiftningen. Jag har därför icke ansett mig böra föreslå en begränsning av ned- och avskrivningsrätten beträffande kontraherade tillgångar.

6 §.

Såsom jag tidigare framhållit torde det vara nödvändigt att, om den föreslagna lagstiftningen skall få avsedd effekt, möjligheterna till skattefria avsättningar till pensions- eller andra personalstiftelser och till investeringsfonder tillfälligt begränsas. Rätteligen borde denna begränsning gälla endast i de fall, då lagerökning föreläge eller då nyanskaffning av inventarier skett. Det på grund av dylika avsättningar till investeringsskatt beskattningsbara beloppet borde därjämte rätteligen begränsas till skillnaden mellan värdet av nyinvesteringar i lager och inventarier å ena sidan och summan av de enligt bestämmelserna i 4 och 5 §§ beräknade beskattningsbara beloppen å andra sidan.

Emellertid torde flertalet av de rörelseidkare, som det här gäller, ha verkställt åtminstone någon nyanskaffning av inventarier under beskattningsåret och avsättningar till ifrågavarande stiftelser och fonder skulle därför — även med den först angivna begränsningen — i regel föranleda skattskyldighet. Effekten av på sådant sätt utformade bestämmelser skulle därför i stort sett bli densamma som om den ifrågavarande spärren icke föreskrivits. Att åter arbeta med dubbla spärrar, på sätt nyss ifrågasatts, torde av prak-

tiska skäl icke kunna förordas. Enligt min mening bör det sålunda icke komma i fråga att försvåra tillämpningen av bestämmelserna genom invecklade föreskrifter i fråga om beräkningen av det beskattningsbara beloppet.

Avsättning till pensionsstiftelse — utan att investeringsskatt utgår — bör i princip få ske med belopp, som erfordras för att stiftelsens förmögenhet skall motsvara de kostnader för pensionering av anställda, som belöpa å beskattningsåret eller tidigare år. En avsättning, som avser att täcka framtida kostnader, bör däremot föranleda taxering till investeringsskatt. Skattskyldighet bör i enlighet härmed inträda, när avsättningarna under år 1951 till pensionsstiftelse medföra, att stiftelsens förmögenhet vid årets utgång överstiger det belopp, som jämte framtida årliga avgifter erfordras för att säkerställa de pensioner, som enligt utfästelse eller inom företaget tillämpad sedvänja högst skola utgå.

För beräkningen av det belopp, till vilket stiftelsens förmögenhet sålunda högst må uppgå, torde det vara nödvändigt att föreskriva vad som i detta sammanhang skall anses utgöra framtida årliga avgifter. Här om må följande anföras.

Om en anställd tillförsäkrats pensionsförmåner vid en ålder av 30 år och de årliga oföränderliga avgifterna från denna ålder fram till pensionsåldern, 65 år, utgöra 1 000 kronor för år, borde — om den anställde under beskattningsåret fyllde 40 år — de framtida årliga avgifterna motsvara 25 avgifter à 1 000 kronor. Den årliga avgiftens storlek skulle sålunda vara beroende av den tidpunkt, då den anställde tillförsäkrades pensionsförmåner. Denna tidpunkt kan möjligen i vissa fall vara svår att exakt fixera t. ex. när pensionsförmåner grunda sig på inom företaget tillämpad sedvänja. Avgiftens storlek skulle därjämte bli beroende av om pensionsförmåner ändrats sedan den första pensionsutfästelsen gjordes. Om i det angivna exemplet pensionsförmåner ökats, då den anställde fyllde 35 år, och de från nämnda ålder till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som erfordras för att säkra de nya pensionsförmåner, utgöra 1 500 kronor för år, borde de framtida avgifterna vid nu ifrågavarande beräkning utgöra 1 500 kronor för år.

Det kan även synas skäligt, att om i det första exemplet anställningen skedde vid 30 års ålder men pensionsfrågan ordnades först vid 40 års ålder de framtida avgifterna ändock skulle anses motsvara 1 000 kronor för år. En förutsättning härför borde dock vara, att den anställdes avlöningsförmåner icke ändrats under anställningstiden, varigenom de pensionsförmåner han tillförsäkrades vid 40 år bleve större än de, som skulle ha tillförsäkrats honom vid 30 år.

För att i möjligaste mån undvika tvister beträffande beräkningen av de framtida avgifterna och över huvud taget förenkla beräkningen av de avsättningar, som kunna föranleda taxering till investeringsskatt, synes det nödvändigt föreskriva att dessa avgifter skola motsvara de från viss ålder till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som varit erforderliga för att

säkerställa pensionsutfästelserna vid beskattningsårets utgång. I förslaget angående spärrkontoinsättningar hade nämnda ålder satts till 30 år. Tjänstemännens centralorganisation har föreslagit, att de framtida årliga avgifterna skola anses motsvara avgifterna för en anställd, som vid försäkrings-tillfället fyllt 21 eller 23 år, och därvid anfört att pensionsfrågan för de anställda i regel ordnades vid nämnda ålder. Emellertid torde de pensionsförmåner, som vid nämnda ålder tillförsäkrats den anställde, i flertalet fall ha varit avsevärt lägre än de förmåner han år 1951 är tillförsäkrad, och de årliga avgifterna torde böra beräknas med hänsyn till sistnämnda pensionsförmåner. På grund härav och då pensionsfrågan i många fall ordnats först efter det den anställde uppnått en ålder avsevärt överstigande 30 år, torde de i spärrkontoalternativet föreslagna bestämmelserna *i regel* icke vara oförmånliga för företagen.

För att bestämmelserna icke i något fall skola verka oförmånliga för vederbörande företag anser jag mig emellertid, trots det nyss sagda, kunna tillstyrka att åldern sättes till 25 år. Bestämmelserna bliva då så förmånliga att man vid beräkningen av det belopp, vartill stiftelsens förmögenhet högst må uppgå, kan bortse från pensionsförpliktelser för sådana anställda, som vid beskattningsårets ingång icke uppnått 25 års ålder.

Om en rörelseidkare under beskattningsåret vill genom pensionsförsäkringar tillförsäkra ett par anställda, som vid beskattningsårets ingång uppnått t. ex. 40 års ålder, vissa pensionsförmåner och han därvid vill i framtida årliga avgifter icke erlægga mera än det belopp, som skulle ha behövt erläggas därest sådana försäkringar tecknats för envar anställd när han fyllde 25 år, så måste rörelseidkaren även erlægga en viss engångspremie. De föreslagna bestämmelserna innebära att — om pensionsfrågan för dessa anställda i stället ordnades genom avsättning till pensionsstiftelse — avsättningen till dylik stiftelse i princip icke skulle få överstiga ifrågavarande engångspremie jämte den på beskattningsåret belöpande årliga avgiften med mindre investeringsskatt erlægges.

Med de nu föreslagna bestämmelserna torde en försäkringsteknisk utredning bliva nödvändig i en del fall. Detta torde emellertid icke kunna undvikas, om man icke vill införa en bestämmelse att avsättning till pensionsstiftelse i samtliga fall skall medföra skyldighet att erlægga investeringsskatt.

Några oförmånliga konsekvenser ur de anställdas synpunkt torde de nu föreslagna bestämmelserna icke kunna få. Det må framhållas, att någon inskränkning icke föreslås beträffande avdragsrätten för under beskattningsåret till *försäkringsanstalt* inbetalade premier även om betalningarna avse engångspremier. Många rörelseidkare torde för övrigt kunna göra betydande avsättningar till pensionsstiftelser utan att skyldighet att erlægga investeringsskatt inträder.

7 §.

Om vid 1952 års taxering avdrag för avsättning till annan personalstiftelse än pensionsstiftelse medges med högre belopp än som erfordras för

att säkerställa före beskattningsåret 1951 gjorda bindande utfästelser, bör investeringsskatt beräknas å det överskjutande beloppet.

Godtages den av mig sålunda föreslagna bestämmelsen, torde avsättning till dylika fonder i regel icke kunna verkställas för beskattningsåret 1951 utan att investeringsskatt utgår. Om ett företag före år 1951 förbundit sig att åt personalen uppföra t. ex. ett semesterhem kan dock — utan att investeringsskatt utgår — avsättning till personalstiftelse medgivas med så stort belopp som erfordras för att fondens tillgångar skola motsvara beräknade kostnader för semesterhemmet. Med bindande utfästelse bör härvid förstås t. ex. bindande avtal med personalförening vid företaget etc. Föreskriften att utfästelsen skall vara gjord före beskattningsårets ingång torde vara erforderlig för att förhindra, att rörelseidkare under år 1951 ingår avtal för att möjliggöra vinstreglerande avsättningar till personalstiftelser.

I remissyttrandena ha riktats erinringar mot en dylik tillfällig begränsning av de skattefria avsättningarna till personalstiftelser. Farhågorna för ur de anställdas synpunkt ogynnsamma verkningar av bestämmelserna torde emellertid vara betydligt överdrivna med hänsyn dels till den korta tid lagstiftningen är avsedd att gälla dels ock till att avdragsrätten icke begränsats i fråga om *direkta* utbetalningar för välfärdsanordningar av olika slag för de anställda.

8 §.

Bestämmelsen att avsättningar till investeringsfonder skola föranleda skyldighet att erlagga investeringsskatt torde komma att medföra, att dylika avsättningar icke göras för det beskattningsår, för vilket lagstiftningen gäller. Några allvarliga följdverkningar av att förordningen om investeringsfonder sålunda tillfälligt sättes ur kraft torde dock knappast behöva befaras, bl. a. med hänsyn till att avsättningar till investeringsfonder redan skett under en följd av år utan att fonderna fått tagas i anspråk. Härvid bör även framhållas att de avsättningar, som under de gångna åren skett, i allmänhet avsett byggnadsfonder och att ett tillfälligt urkraftsättande av bestämmelserna sålunda endast innebär, att antalet företag, som avvakta framtida byggnadstillstånd, tillfälligt hålles något tillbaka.

Jag får i detta sammanhang nämna, att jag avser att senare anmäla förslag om prolongering av de i förordningen den 4 juni 1948, nr 278, upptagna bestämmelserna om särskilda investeringsfonder för ersättande av förlorade inventarier. Godtages detta förslag, böra avsättningar till dylika fonder vid 1952 års taxering medgivas utan att därav föranledes skyldighet att betala investeringsskatt.

9 och 10 §§.

Enligt bestämmelserna i 4—8 §§ i departementsförslaget framräknas beskattningsbart belopp enligt varje paragraf för sig. Dessa beskattningsbara belopp kunna givetvis icke vara negativa. Endast om skattepliktig ned- eller avskrivning eller avsättning föreligger enligt bestämmelserna i viss paragraf beräknas sådant beskattningsbart belopp. I flera remissyttranden har kriti-

serats, att ett kvittningsförfarande icke föreskrivits vid beräkning av beskattningsbart belopp på grund av lagerökning och på grund av nyanskaffning av inventarier. Emellertid bör framhållas att, om ett företag minskar sitt varulager och nyanskaffar inventarier, det är i överensstämmelse med förslagets syfte, att den eventuellt framtagna dolda reserven icke får utnyttjas för nedskrivning av nyanskaffade inventarier, enär detta skulle underlätta investeringen i inventarier. Om rörelseidkare, som åtnjuter fri avskrivning beträffande inventarier, icke verkställer avskrivning å nyanskaffade dylika tillgångar med belopp, som skulle godkännas enligt den föreslagna förordningen, torde detta i regel bero på att avskrivning i stället verkställs å äldre inventariebestånd. I sådant fall kan givetvis icke ifrågakomma, att ej utnyttjad avskrivning å nyanskaffade inventarier skulle få tillgodoräknas rörelseidkaren vid beräkning av beskattningsbart belopp på grund av lagerökning.

Handelskammaren i Göteborg har i sitt yttrande redogjort för ett fall, där ett företag planmässigt ökat sitt varulager och den dolda reserven i lagret, i syfte att vid en senare tidpunkt minska lagret och därigenom finansiera nyanskaffningar av inventarier, varvid den framtagna dolda reserven i varulagret varit avsedd att disponeras för avskrivning av inventarierna. I dylika fall, som med fog kunna antagas vara sällsynta, lär man emellertid kunna antaga att inventarierna beställts redan före den 1 oktober 1950, varför vissa dispensmöjligheter enligt förslaget föreligga; till denna fråga torde jag emellertid senare få återkomma.

Jag anser sålunda icke att skäl anförts, som skulle kunna motivera att tillämpningsförfarandet komplicerades genom bestämmelser om kvittning.

11 §.

Den föreslagna indirekta begränsningen av de skattefria ned- och avskrivningarna kan, såsom jag tidigare framhållit, i vissa fall te sig obillig. Möjlighet till undantag från bestämmelserna torde därför böra finnas. Dispensförfarandet synes lämpligen böra handhas av en särskild för detta ändamål tillsatt nämnd. Ledamöterna i denna nämnd böra utses så, att i nämnden komma att företrädas insikt och erfarenhet beträffande näringsliv och taxeringsfrågor. Nämndens beslut böra, såsom industriförbundet m. fl. anført, kunna överklagas. Besvären torde böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

För nystartade företag kan, som jag tidigare nämnt, verkningarna av bestämmelserna bli betungande på grund av att såväl jämförelselagret som den dolda reserven däri i regel äro obetydliga. För företag, vars rörelse påbörjats under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan, bör därför möjlighet till undantag från bestämmelserna föreligga. Överståthållarämbetet har framhållit, att en sådan dispensmöjlighet för nystartade företag kan utnyttjas på ett obehörigt sätt, t. ex. genom att aktiebolag överflytta lagerökningar å nybildade dotterbolag. Här torde dock den särskilda nämnden ha möjlighet att förhindra, att missbruk av dispensmöjligheten i större utsträckning

skulle förekomma. Dispens bör givetvis icke medgivas enbart av det skälet att ett företag är nystartat. Avgörande måste vara, om ett verkligt behov av undantag från bestämmelserna förefinnes med hänsyn till den likvida ställningen för hela den koncern till vilket bolaget hör. Betänkligare ur denna synpunkt är i så fall bestämmelsen, att skattskyldighet över huvud inträder först när omsättningen uppgår till 200 000 kronor. Jag tror dock knappast, att beträffande en så tillfällig lagstiftning, som det här är fråga om, dylika möjligheter till kringgående av bestämmelserna kunna ha någon allvarigare inverkan på lagstiftningens effekt, särskilt om möjlighet beredes beskattningsmyndigheterna — att på sätt jag i det följande kommer att föreslå — inskrida mot att någon obehörigen förskaffar sig skattelättnader genom åtgärder, som nu avses.

Att helt undantaga nystartade företag genom att, såsom i den av industriförbundet åberopade promemorian föreslagits, göra skattskyldigheten beroende av omsättningen för beskattningsåret 1950 i stället för beskattningsåret 1951 kan jag däremot icke tillstyrka.

Möjlighet till undantag från bestämmelserna torde även böra föreligga i sådana fall, då jämförelselagret på grund av eldsvåda eller därmed jämförlig händelse varit onormalt lågt. Det har i remissyttrandena framhållits såsom inkonsekvent, om icke samma dispensmöjlighet lämnades i de fall, då inventarier förstörts genom eldsvåda. Mot detta kan anföras, att nyansskaffade inventarier enligt förslaget få nedskrivas med belopp, motsvarande för beskattningsåret uppgiven skattepliktig försäkringsersättning. Liknande möjlighet avses icke skola föreligga beträffande varulager. Därtill kommer att möjligheten att verkställa avsättning till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier icke föreslagits skola begränsas.

Dispensmöjligheten för varulager avser sådana fall, då vinsten för beskattningsåret av någon anledning blivit onormalt stor. Att jämförelselagret är lågt bör sålunda i och för sig icke vara något avgörande skäl för dispens, vare sig beträffande nystartade företag eller i andra fall. Om undantag skall medgivas bör bliva beroende av arten av verksamheten och om ett verkligt behov av lagerökning och skattefri nedskrivning föreligger, om rörelsen är riskbetonad etc.

I det tidigare förslaget till investeringsskatt hade upptagits möjlighet till undantag från bestämmelserna även i det fall, då en verksamhet genom omläggning kommit att kräva större varulager. Bland annat med hänsyn till nödvändigheten att nedbringa antalet dispensärenden har enligt departementsförslaget dispensmöjlighet icke föreslagits för dylika fall. Det förefaller sannolikt, att antalet dispensansökningar, i vilka som grund åberopades sådant behov av lagerökning, skulle bliva stort, medan antalet fall, då dispens verkligen vore av behovet påkallad, skulle bliva ringa. Härvid bör beaktas att dispens över huvud icke borde kunna diskuteras i andra fall än då omläggning av verksamheten skett under tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{1}{10}$ 1950 eller möjligen i slutet av år 1949 och där omläggningen skett till riskbetonad rörelse samt den likvida ställningen icke tillåte en önskvärd lagerökning utan skattefria

nedskrivningar. Dispensmöjligheten torde därför utan några allvarligare konsekvenser kunna uteslutas.

Rätteligen borde beräkningen av beskattningsbart belopp på grund av lagerökning ske gemensamt för samtliga företag inom en koncern i varje fall då koncernbildningen innebär s. k. horisontell eller vertikal integration. Men ett dylikt förfaringsätt torde av praktiska skäl icke kunna föreskrivas. Att, såsom i den av industriförbundet åberopade promemorian föreslagits, från bestämmelserna undantaga sådan ökning av lager och inventarier, som föranletts av överflyttningar mellan bolag inom samma koncern, kan jag därför icke tillstyrka, då förutsättningen för att sådant undantag skulle kunna medgivas vore, att någon ökning av dylika tillgångar icke förekommit för koncernen i dess helhet. Ha däremot två företag under något av beskattningsåren 1950 eller 1951 sammanslagits, t. ex. enligt fusionsbestämmelserna i nya aktiebolagslagen, bör beräkningen av till investeringsskatt beskattningsbart belopp i princip ske, som om företagen redan före sammanslagningen utgjort ett företag. Det synes emellertid lämpligare att hänskjuta dylika undantagsfall till den särskilda nämndens avgörande, än att föreskriva detaljerade bestämmelser för olika fall.

Har lagerökning eller inventarieförvärv tillkommit genom direkt föranstaltande av vederbörlig statlig myndighet — t. ex. riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap eller civilförsvarsstyrelsen, sistnämnda myndighet i fråga om materiel, utrustning och andra förnödenheter för verkskyddets verksamhet — synes skäligt att undantag från bestämmelserna medgives. Ett mera allmänt uttalande från statlig myndighets sida om önskvärdheten av vissa investeringar bör däremot icke kunna åberopas som skäl för dispens. Det får sålunda anses uteslutet att under dispensreglerna draga in *samtliga* de fall, då lagerökning eller nyanskaffning av inventarier kan anses mer eller mindre önskvärd ur beredskapssynpunkt.

Beträffande inventarieförvärv, varom bindande avtal träffats före den 1 oktober 1950, synes skäligt medgiva undantag i viss utsträckning. I regel torde dylika avtal icke kunna ryggas och de föreslagna bestämmelserna skulle sålunda med avseende å dessa fall icke få någon investeringsbegränsande effekt. Det torde emellertid med hänsyn bl. a. till nödvändigheten av att begränsa antalet dispensfall, böra uttryckligen föreskrivas, att undantag icke skall ifrågakomma i andra fall än där tillämpningen av bestämmelserna skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige. I övriga fall kan den skattskyldige undgå att erlagga investeringsskatt genom att icke yrka högre avskrivning än som betingas av förslitning.

Behov av liknande bestämmelse för de fall, då lagerökning tillkommit på grund av avtal före den 1 oktober 1950, synes knappast föreligga, när den skattskyldige i regel har möjlighet att avveckla sådan lagerökning före utgången av beskattningsåret 1951 eller att minska den dolda reserven.

Jag har tidigare anmärkt, att jag icke finner skäl föreslå särskilda dispensmöjligheter för kraftbolagen. Ej heller anser jag mig ha anledning föreslå speciella undantagsbestämmelser för sådana företag inom skogsindu-

strien, som under år 1951 erhålla återbetalning av prisutjämningsavgifter, så mycket mindre som den dolda reserv, som kan sägas framkomma vid återbetalningen av dylika avgifter, i regel mer än väl uppväges av den dolda reserv, som skapas genom nya inbetalningar under år 1951 till konjunktur-utjämningsfonder.

Det synes icke erforderligt att öppna möjlighet till dispens från bestämmelserna angående avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser och till investeringsfonder. Avdrag medgives redan enligt förordningens bestämmelser för sådana avsättningar, som över huvud kunna motivera undantag.

12 §.

För undvikande av missförstånd torde i författningstexten böra direkt ut-sägas, att investeringskatt icke är avdragsgill vid inkomsttaxeringen.

13 § jämte anvisningarna därtill.

Bestämmelserna i 1 mom.—4 mom., som reglera uppgiftsskyldigheten, torde icke tarva närmare motivering.

I 5 mom. har stadgats, att klagorätten går förlorad först om särskild deklARATION för taxering till investeringskatt icke avgives efter anmaning. Detta synes lämpligt med hänsyn till att det här är fråga om en helt ny skatt och att rörelseidkaren sålunda kan vara okunnig om deklARATIONSSKYLDIGHETEN.

Bestämmelserna i anvisningarna till denna paragraf ha behandlats i samband med motiveringen till 4 §.

14 §.

Taxeringen till investeringskatt föreslås skola verkställas av taxeringsnämnderna. I flera remissyttranden har ifrågasatts, om icke taxeringsförfarandet i stället borde överlåtas åt prövningsnämnderna. Emellertid erhålla taxeringsnämnderna genom de särskilda deklARATIONERNA till investeringskatt vissa uppgifter angående bl. a. varulagret, vilka de annars ofta skulle särskilt infordra och vilka i vart fall ha mycket stor betydelse för inkomst- och förmögenhetstaxeringen. Taxeringen till investeringskatt kommer i första instans att närmast handhavas av taxeringskonsulenter och av taxeringsnämnderna i de taxeringsdistrikt, som omfatta juridiska personer. Dessa konsulenter och nämnder äro utan tvekan kompetenta att handlägga taxeringarna. I regel torde taxeringen till investeringskatt icke medföra alltför tidsödande arbete. Skulle i vissa fall en mera omfattande utredning, som icke medhinnes av taxeringsnämnden, anses nödvändig, bör ärendet få överlämnas till prövningsnämnden. Att prövningsnämnderna på detta sätt avlastas anmaningsförfarandet och taxeringen av de skattskyldiga i sådana fall, där deklARATIONERNA ansetts kunna godtagas, torde vara av betydelse.

I enlighet med vad länsstyrelsen i Kopparbergs län förordat torde böra föreskrivas, att taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd må

jämväl efter utgången av taxeringsåret framställa yrkande angående taxering till investeringsskatt. Motsvarande bestämmelse i fråga om den inkomsttaxering, på vilken taxeringen till investeringsskatt grundar sig, torde däremot icke vara erforderlig.

17 §.

Främst av praktiska skäl torde eftertaxering till investeringsskatt icke böra medgivas.

19 §.

Det torde vara nödvändigt att tillskapa möjligheter för beskattningsmyndigheterna att inskrida mot skattskyldiga, som genom transaktioner av olika slag obehörigen söka undgå att beröras av bestämmelserna. Jag syftar här bl. a. på sådana fall, som jag berört i motiveringen till 11 §, nämligen då ett aktiebolag överflyttar lagerökning å nybildade dotterbolag.

I enlighet härmed torde böra stadgas, att om skattskyldig överlåtit lagertillgångar å fysisk eller juridisk person, med vilken han är i intressegemenskap, och det med hänsyn till omständigheterna måste antagas att överlåtelserna skett för att nedbringa det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet eller om den skattskyldige i sådant syfte vidtagit annan jämförlig åtgärd, skall det beskattningsbara beloppet så beräknas som om dylik åtgärd icke vidtagits.

21 §.

I fråga om uppbörden av investeringsskatten torde uppbördsförordningens bestämmelser böra äga motsvarande tillämpning. Emellertid kan investeringsskatten icke debiteras å preliminärdebetsedlarna för år 1951. Däremot kan inbetalning ske i början av år 1952 i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 4 februari 1949 (nr 30) om särskild tid för inbetalning av ytterligare preliminär skatt. I 1 § nämnda kungörelse stadgas att skattskyldig, vars slutliga skatt för visst inkomstår kan antagas komma att överstiga preliminär skatt som enligt bestämmelserna i uppbördsförordningen skolat erläggas för samma år, må inbetala det felande skattebeloppet eller del därav under tiden efter uppbördsterminen i januari månad påföljande år, dock senast före utgången av februari månad. — I den mån inbetalning icke sker enligt nyssnämnda bestämmelser, får investeringsskatten uppbäras såsom annan slutlig skatt.

Jag torde i detta sammanhang få nämna att 1949 års uppbördssakkunniga nu framlagt förslag om skyldighet att i vissa fall erlägga ränta å kvarstående skatt. Därest detta förslag godtages av statsmakterna, lär man kunna utgå från att investeringsskatten till största delen kommer att erläggas i enlighet med bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse d. v. s. under budgetåret 1951/52.

Erforderliga detaljföreskrifter angående debitering och uppbörd av investeringsskatten torde sedermera få meddelas i administrativ ordning.

22 §.

Taxeringen till investeringsskatt medför särskilda kostnader bl. a. för den särskilda nämnden och för tryckning av blanketter m. m. Huruvida och i vad mån särskild ersättning bör utgå till taxeringskonsulenter, till ordförande och kronoombud i vissa taxeringsnämnder och till personal hos länsstyrelserna i samband med provningsnämndsarbetet torde få avgöras längre fram, då det merarbete ifrågavarande taxering medför kan bättre bedömas.

Kostnaderna för taxeringen, vilka kunna antagas bliva förhållandevis obetydliga, torde få bestridas från förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering.

Föredraganden hemställer härefter, att det inom finansdepartementet överarbetade förslaget till

förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt)

måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karl-Ingmar Edstrand.

Bihang 1.

Förslag

till

förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringskatt).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Rörelseidkare, som vid taxering till statlig inkomstskatt för beskattningsår som utgår under tiden från och med den 31 december 1950 till och med den 29 februari 1952, medges avdrag för nedskrivning, i samband med lagerökning, av lager av tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelsen, skall till staten erlägga investeringsskatt i enlighet med vad i denna förordning stadgas.

Investeringskatt skall jämväl erläggas av rörelseidkare, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen tillgodonjuter fri avskrivning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier och som vid taxering, varom ovan sägs, tillgodoföres avdrag för avskrivning å inventarier, anskaffade under förenämnda beskattningsår, med högre belopp än nedan i 4 § anges.

Beträffande rörelseidkare, vars räkenskapsår under år 1949 sammanfallit med kalenderåret men därefter omlagts till att utgå under tiden från och med den 1 september till och med den 30 december, skall vad i denna förordning stadgas angående beskattningsår, som utgår under tiden från och med den 31 december 1950 till och med den 29 februari 1952, i stället avse de båda beskattningsår som utgå närmast efter den 31 augusti 1950.

2 §.

Investeringskatt skall utgå med tjuugu procent av det till dylik skatt beskattningsbara beloppet. Skattebelopp understigande 100 kronor skall icke debiteras.

3 §.

1 mom. Beträffande *varulager* utgöres det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den dolda reserven i varulagret vid beskattningsårets utgång och den dolda reserven i lagret vid ingången av det första av de beskattningsår förordningen avser, dock högst ett belopp motsvarande lagerökningens värde.

I fråga om det senare av de beskattningsår, förordningen avser, skall det belopp, som beräknats enligt bestämmelserna i första stycket, minskas med det beskattningsbara beloppet för det föregående året och återstoden utgöra beskattningsbart belopp för det senare året.

2 mom. I fråga om skattskyldig, som under ifrågavarande beskattningsår påbörjat rörelse av riskbetonad art eller helt omlagt sin rörelse, så ock i fråga om skattskyldig, vars varulager på grund av eldsvåda eller därmed jämförlig händelse varit onormalt lågt vid ingången av det första av de beskattningsår, som förordningen avser, må det beskattningsbara beloppet, om

särskilda skäl därtill äro, fastställas till lägre belopp än som följer av bestämmelserna i 1 mom. Frågor om medgivande av dylika undantag skola upptagas och slutligt avgöras av en utav Kungl. Maj:t utsedd nämnd.

Nämnden, för vilken Kungl. Maj:t utfärdar instruktion, skall bestå av ordförande och fyra ledamöter jämte suppleanter. Ordföranden skall vara lagkunnig och erfaren i domarvärv.

4 §.

Beträffande maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda *inventarier* utgöres det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet av skillnaden mellan den avskrivning å dylika inventarier, som medgivits vid taxeringen till statlig inkomstskatt, och den avskrivning som godkännes enligt bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Vid beräkning av det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet godkännes beträffande sådana inventarier med en beräknad varaktighetstid överstigande tre år, som anskaffats under de i 1 § angivna beskattningsåren, ej högre avskrivning än 10 procent för år eller, där det för visst slag av rörelse befinnes uppenbart att nämnda avskrivning betydligt understiger den genom slitning normalt uppkomna värdeminskningen, 20 procent för år av anskaffningskostnaden.

Har den skattskyldige under beskattningsåret åtnjutit skattepliktig inkomst genom avyttring av inventarier eller genom ersättning på grund av försäkring för förlust av inventarier, eller har den skattskyldige under beskattningsåret tagit investeringsfond i anspråk för avskrivning å inventarier utan att detta föranlett fondavsättningens återförande till beskattning, skall vid beräkning av det till investeringsskatt beskattningsbara beloppet avskrivning å under samma år anskaffade inventarier godkännas med i första hand ett belopp, motsvarande den nyssnämnda skattepliktiga inkomsten eller de i anspråk tagna fondmedlen. Därutöver må avskrivning enligt bestämmelserna i andra stycket godkännas med 10 respektive 20 procent för år av anskaffningskostnaden, därvid anskaffningskostnaden dock skall anses utgöra allenast det efter förenämnda avskrivning återstående oavskrivna värdet.

5 §.

Om skattskyldig bedriver flera rörelser, vilka äro att anse såsom skilda förvärvskällor, skall beräkning av beskattningsbart belopp enligt 3 eller 4 § ske för rörelserna gemensamt.

6 §.

Beskattningsbart belopp beräknas gemensamt för varulager och inventarier. Det beskattningsbara beloppet utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som ej uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

7 §.

Det åligger skattskyldig att vid självdeklaration för räkenskapsår, som i 1 § avses, foga uppgift å anskaffningsvärdet av in- och utgående varulager; dock att uppgiftsskyldighet icke föreligger beträffande räkenskapsår, för vilket omsättningen icke överstigit 100 000 kronor.

Uppgift, varom i föregående stycke sägs, skall avfattas å blankett enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär.

8 §.

Taxering till investeringsskatt skall ske i den kommun, där den skattskyldige skall taxeras till statlig inkomstskatt.

9 §.

Taxeringsförordningens bestämmelser angående taxering till statlig inkomstskatt skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse med avseende å taxering till investeringsskatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1951.

Anvisningar

till 3 §.

1. Med dold reserv i varulager vid beskattningsårets ingång respektive dess utgång förstås skillnaden mellan å ena sidan lagrets anskaffningsvärde eller dess återanskaffningsvärde vid den ifrågavarande tidpunkten, om detta värde är lägre, samt å andra sidan lagrets bokförda värde vid samma tidpunkt.

Värdet av lagerökningen beräknas till skillnaden mellan å ena sidan lagrets anskaffningsvärde vid beskattningsårets utgång eller, om återanskaffningsvärdet vid angivna tidpunkt är lägre, sistnämnda värde samt å andra sidan anskaffningsvärdet å lagret vid ingången av det första av de båda beskattningsår, som förordningen avser.

Har den i räkenskaperna gjorda värdesättningen å in- eller utgående lagret vid inkomsttaxeringen frångåtts, skall vid beräkningen av dold reserv i stället för bokfört värde upptagas det värde å lagret, som åsatts vid taxeringen.

2. Om prisstegring å lagret ägt rum efter ingången av det första av de båda beskattningsår, som förordningen avser, och den skattskyldige förbringar utredning angående lagrets värde vid ingången av nämnda år, beräknat efter de priser som tillämpats vid uppskattningen av lagrets värde vid beskattningsårets utgång, skall den dolda reserven vid ingången av förstnämnda år ävensom lagerökningens värde beräknas med utgångspunkt från det sålunda framkomna värdet å det ingående lagret.

3. Har investeringsfond under något av de beskattningsår, som förordningen avser, tagits i anspråk för nedskrivning av varulagret, utan att fondavsättningen återförts till beskattning, skall såsom dold reserv anses allenast det belopp, varmed den dolda reserven överstiger beloppet av de ianspråktagna fondmedlen.

Med investeringsfond avses i denna förordning allenast fond, som avsatts av obeskattade medel.

till 4 §.

Har den skattskyldige för tidigare beskattningsår njutit avdrag för nedskrivning å kontrakt rörande inventarier, vilka levereras under de i 1 § angivna beskattningsåren, skall såsom inventariernas anskaffningsvärde anses allenast det vid leveranstillfället återstående, oavskrivna värdet.

Förslag
till
lag angående skyldighet för rörelseidkare
att insätta medel å investeringskonto.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Det åligger fysisk eller juridisk person, som bedriver rörelse, att för det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1952, på särskilt för rörelseidkaren upplagt, spärrat konto i riksgäldskontoret (investeringskonto) insätta en summa, motsvarande tjugufem procent av de belopp, varå insättning å dylikt konto enligt bestämmelserna i 2—5 §§ skall beräknas (spärrunderlaget).

2 §.

1 mom. Beträffande *varulager* föreligger skyldighet att göra insättning å investeringskonto under förutsättning att såväl värdet av varulagret som den dolda reserven i lagret vid beskattningsårets utgång ökat vid jämförelse med lagret vid utgången av det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1950 (jämförelselager).

Har rörelse påbörjats å sådan tid att det första räkenskapsåret utgått efter den 28 februari 1950, skall varulagret vid det första räkenskapsårets ingång utgöra jämförelselager.

Spärrunderlaget i fråga om varulager utgöres av skillnaden mellan den dolda reserven i varulagret vid beskattningsårets utgång och den dolda reserven i jämförelselagret, dock högst ett belopp motsvarande lagerökningens värde.

2 mom. Med dold reserv i varulager förstås skillnaden mellan å ena sidan lagrets anskaffningsvärde eller återanskaffningsvärde, därest detta värde är lägre, samt å andra sidan lagrets bokförda värde.

Värdet av lagerökningen beräknas till skillnaden mellan, å ena sidan, lagrets anskaffningsvärde vid beskattningsårets utgång eller, om återanskaffningsvärdet vid angivna tidpunkt är lägre, sistnämnda värde samt, å andra sidan, jämförelselagrets anskaffningsvärde eller, om återanskaffningsvärdet vid förenämnda tidpunkt är lägre, jämförelselagrets återanskaffningsvärde.

Vid beräkning av dold reserv samt av värdet av lagerökning skall anskaffningsvärdet för okuranta varor upptagas till ett värde, som förhåller sig till det verkliga anskaffningsvärdet för varorna på samma sätt som beräknat utförsäljningspris å varorna förhåller sig till normalt utförsäljningspris för kuranta varor.

3 mom. Har den i räkenskaperna gjorda värdesättningen å varulagret vid inkomsttaxeringen frångåtts, skall vid beräkningen av dold reserv i stället för bokfört värde upptagas det värde å lagret, som åsattes vid taxeringen.

Om prisstegring å lagret ägt rum efter den balansdag, till vilken jämförelselagret hänför sig, och utredning företes angående jämförelselagrets

värde, beräknat efter de priser, som tillämpats vid uppskattningen av lagrets värde vid beskattningsårets utgång, skall den dolda reserven i jämförelselagret ävensom lagerökningens värde beräknas med utgångspunkt från det sålunda framräknade värdet å jämförelselagret.

4 mom. Har investeringsfond under beskattningsåret tagits i anspråk för nedskrivning av varulagret, utan att fondavsättningen återförts till beskattning, skall såsom dold reserv vid beskattningsårets utgång anses allenast det belopp, varmed den dolda reserven vid nämnda tidpunkt överstiger beloppet av de i anspråk tagna fondmedlen.

Med investeringsfond avses i denna lag allenast fond som avsatts av obeskattade medel.

3 §.

1 mom. Beträffande maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier föreligger skyldighet att göra insättning å investeringskonto allenast för rörelseidkare, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen tillgodonjuter fri avskrivning å dylika tillgångar.

Spärrunderlaget i fråga om inventarier utgöres av skillnaden mellan den avskrivning å inventarier, som medgivits vid inkomsttaxeringen, och den avskrivning som godkännes enligt bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Vid fastställande av spärrunderlaget godkännes beträffande sådana inventarier med en varaktighetstid överstigande tre år, som anskaffats under beskattningsåret, ej högre avskrivning än tio procent eller, där för visst slag av rörelse befinnes uppenbart att nämnda avskrivning betydligt understiger den genom slitning normalt uppkomna värdeminskningen, tjuugu procent av anskaffningskostnaden. Beträffande inventarier i övrigt medgives vid ifrågavarande beräkning avskrivning enligt samma grunder som vid inkomsttaxeringen.

2 mom. Har rörelseidkare för tidigare beskattningsår njutit avdrag för nedskrivning å kontrakt rörande inventarier, vilka levereras under nu ifrågavarande beskattningsår, skall såsom inventariernas anskaffningsvärde anses allenast det vid leveranstillfället återstående, oavskrivna värdet.

3 mom. Har rörelseidkare under beskattningsåret åtnjutit skattepliktig inkomst genom avyttring av inventarier eller genom ersättning på grund av försäkring för förlust av inventarier, eller har rörelseidkare under beskattningsåret tagit investeringsfond i anspråk för avskrivning å inventarier utan att detta föranlett fondavsättningens återförande till beskattning, skall vid beräkning av spärrunderlaget avskrivning å under samma år anskaffade inventarier godkännas med i första hand ett belopp, motsvarande den nyssnämnda skattepliktiga inkomsten eller de i anspråk tagna fondmedlen. Därutöver må avskrivning, enligt bestämmelserna ovan i denna paragraf, godkännas med tio respektive tjuugu procent av anskaffningskostnaden, därvid anskaffningskostnaden dock skall anses utgöra allenast det efter förenämnda avskrivning återstående oavskrivna värdet.

4 §.

I fråga om avsättning till *pensions- eller annan personalstiftelse* utgöres spärrunderlaget av skillnaden mellan den avsättning, för vilken avdrag medgives vid inkomsttaxeringen, och den avsättning som erfordras för att säkerställa redan gjorda, bindande utfästelser och som belöper å beskattningsåret eller något tidigare år.

Därvid skall i förekommande fall såsom å beskattningsåret eller tidigare år belöpande avsättning anses jämväl belopp motsvarande den s. k. övergångskostnad, som skolat erläggas därest pensionsförsäkringar motsvaran-

de tillförsäkrade pensioner tecknats hos försäkringsbolag vid beskattningsårets utgång och de årliga premierna fram till pensionsåldern skolat motsvara premierna för en anställd, som under beskattningsåret fyllt trettio år.

5 §.

I fråga om avsättning till *investeringsfond* utgöres spärrunderlaget av det belopp, med vilket vid inkomsttaxeringen avdrag medgives för under beskattningsåret verkställd avsättning till sådan fond.

6 §.

1 mom. Beträffande handelsbolag, kommanditbolag, enkelt bolag eller rederi skall spärrunderlaget beräknas för företaget såsom sådant. Insättning å investeringskonto skall däremot fullgöras av de särskilda delägarna, envar med belopp som på honom belöper. Motsvarande skall gälla beträffande delägare i s. k. gruvbolag.

2 mom. Om rörelseidkare bedriver flera rörelser, vilka äro att anse såsom skilda förvärvskällor, skall beräkning av spärrunderlaget ske för rörelserna gemensamt.

3 mom. Äkta makar, som båda driva rörelse, äro enligt denna lag att anse som två av varandra oberoende rörelseidkare.

7 §.

Rörelseidkare som driva bank-, emissions- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse äro fritagna från skyldighet varom i denna lag stadgas. Detsamma gäller Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, Aktiebolaget Vin- & spritcentralen ävensom systembolag, varom förmäles i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Rörelseidkare är undantagen från skyldighet att verkställa insättning å investeringskonto, därest hans sammanlagda omsättning under beskattningsåret icke överstiger 200 000 kronor.

För företag, som i 6 § 1 mom. avses, skall spärrunderlag icke beräknas, om företagets omsättning under beskattningsåret icke överstiger 200 000 kronor.

Den i 8 § omförmälda nämnden må medgiva rörelseidkare, vars rörelse påbörjats under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan eller vars jämförelselager på grund av eldsvåda eller därmed jämförlig händelse varit onormalt lågt, undantag helt eller delvis från bestämmelserna i 2 §. Nämnden äger vidare medgiva undantag helt eller delvis från bestämmelserna i 2 och 3 §§, därest fullgörandet av insättningsskyldigheten skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för rörelseidkaren samt fråga tillika är om lagerökning, som tillkommit på föranstaltande av statlig myndighet, eller om inventarieförvärv, som tillkommit på sätt nyss angivits eller varom bindande avtal träffats före år 1950.

8 §.

För att handlägga ärenden rörande medel insatta å investeringskonto skall finnas en utav Konungen utsedd nämnd (investeringskontonämnden). Nämnden, för vilken Konungen utfärdar instruktion, skall bestå av fem ledamöter med suppleanter, en för varje ledamot. Konungen förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och annan ledamot att vid förfall för ordföranden tjänstgöra i sådan egenskap. Ordföranden skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Övriga ledamöter skola utses så att i nämnden komma att företrädas insikt och erfarenhet beträffande näringsliv och taxeringsfrågor. Vad sålunda stadgats skall gälla jämväl suppleanterna.

Såsom nämndens beslut gäller den mening varom de flesta ledamöterna förena sig.

Mot nämndens beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till finansdepartementet sist å tjugonde dagen efter den dag klaganden erhållit del av beslutet. Ändå att klagan föres går beslutet i verkställighet, där Konungen icke annorlunda förordnar.

9 §.

Till ledning för bedömandet av skyldighet att verkställa insättning å investeringskonto skall rörelseidkare, vars omsättning under beskattningsåret överstiger 200 000 kronor, vid den allmänna självdeklarationen foga en särskild på heder och samvete avgiven deklaration, avfattad å blankett enligt av Konungen fastställt formulär. Efter anmaning skall dylik deklaration avgivas jämväl av annan rörelseidkare, i den mån rörelseidkaren icke enligt bestämmelserna i 7 § första stycket är undantagen från skyldighet, varom i denna lag stadgas.

Delägare i företag, som avses i 6 § 1 mom. och vars omsättning under beskattningsåret överstiger 200 000 kronor, skall avgiva särskild deklaration, avseende hela företaget, med uppgift om den å delägaren belöpande andelen av det belopp, som skall insättas å investeringskonto.

Deklaration, varom i denna paragraf sägs, skall avlämnas i två exemplar.

10 §.

Det åligger vederbörande taxeringsnämndsordförande att tillse att i 9 § föreskrivna särskilda deklarationer avgivas samt snarast och senast den 1 juni 1952 till taxeringsintendenten överlämna de avgivna deklarationerna i ett exemplar jämte förteckning å de rörelseidkare, vilka trots anmaning icke avgivit deklarationer.

Deklarationerna och förteckningarna skola genom taxeringsintendentens försorg så snart ske kan och senast den 10 juni 1952 översändas till investeringskontonämnden.

11 §.

Det åligger rörelseidkare samt delägare i företag, som i 6 § 1 mom. avses, att efter anmaning från investeringskontonämnden hålla handelsböcker och andra räkenskapshandlingar tillgängliga för granskning.

Rörelseidkare, delägare i företag, som i 6 § 1 mom. avses, styrelseledamot och verkställande direktör äro skyldiga att lämna de uppgifter som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna i denna lag och av nämnden påfordras.

12 §.

Belopp, som skall inbetalas till riksgäldskontoret, avrundas nedåt till jämna tiotal kronor. Lägre belopp än 1 000 kronor skall icke inbetalas.

Medel, som på grundval av avgivna deklarationer skola insättas å investeringskonton, skola vara inbetalade till riksgäldskontoret sist den 30 juni 1952. Inbetalade medel må, där ej nedan annorlunda stadgas, icke av riksgäldskontoret utbetalas förrän tio år förflutit från sistnämnda dag.

Å de inbetalade medlen gottgöres icke ränta.

13 §.

1 mom. Har någon å investeringskonto inbetalat högre belopp än som vederbort skall investeringskontonämnden förordna om återbetalning av överskjutande belopp.

2 mom. Har i deklaration beräknat belopp på grund av oriktiga uppgifter eller av annan anledning upptagits till för lågt belopp, skall nämnden, där så finnes påkallat, fastställa det belopp, som därutöver skall inbetalas. Nämnden skall tillika meddela erforderliga föreskrifter rörande tiden för insättningen.

3 mom. Har vederbörlig deklaration icke avlämnats, skall nämnden med ledning av tillgängliga uppgifter fastställa det belopp, som skall insättas å investeringskonto, och därvid meddela föreskrifter i enlighet med vad i 2 mom. sägs.

14 §.

Konungen äger, om ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda, förordna att medel tillhöriga viss grupp eller vissa grupper insättare helt eller delvis skola återbetalas före den i 12 § andra stycket angivna tidpunkten.

Investeringskontonämnden äger efter framställning förordna, att insättares medel helt eller delvis skola återbetalas, såframt avsevärda betalningssvårigheter föreligga för insättaren eller eljest särskilda förhållanden böra föranleda dylikt förordnande. Om skäl därtill äro, äger nämnden förordna att medlen senare åter skola insättas å investeringskonto.

15 §.

Har avtal träffats eller annan utfästelse gjorts om överlåtelse, pantsättning eller annan rätt till å investeringskonto inestående medel, vare avtalet eller utfästelsen ej gällande.

Utän hinder av vad nu sagts må efter medgivande av investeringskontonämnden rätten till medlen överföras till annan, som fortsätter insättarens rörelse.

16 §.

Investeringskontonämnden äger i den ordning Konungen bestämmer från taxeringsmyndighet inhämta uppgifter angående sådana förhållanden, som kunna tjäna nämnden till ledning vid fastställande av det belopp, som skall insättas å investeringskonto.

17 §.

Vad som framkommit genom deklaration enligt denna lag eller vid granskning enligt 11 § eller genom uppgifts inhämtande enligt 11 och 16 §§ må ej yppas i vidare mån än som erfordras för att vinna syftet med deklarationen, granskningen eller uppgiften.

18 §.

Har någon försummat att insätta belopp å investeringskonto inom tid, som angives i 12 § eller som föreskrivits enligt 13 § eller 14 § andra stycket, skall den försumlige till statsverket gälda särskild avgift, motsvarande åtta procent för år å det felande beloppet, där investeringskontonämnden icke prövar skäligt att helt eller delvis befria från nämnda avgift.

Sedan avgift påförts skall indrivning av avgiften ske i den ordning som om indrivning av resterande skatt är stadgat, dock skall restavgift icke erläggas.

19 §.

Vid försummelse att avlämna särskild deklaration enligt 9 § eller att hörsamma anmaning eller lämna uppgift enligt 11 § eller insätta medel å investeringskonto äger investeringskontonämnden förelägga den försumlige lämpligt vite.

20 §.

1 mom. Den, som vid fullgörandet av deklarations- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i denna lag uppsåtligen lämnar oriktig uppgift, ägnad att leda till frihet från insättning på investeringskonto eller till för låg sådan insättning, straffes med dagsböter eller fängelse.

Samma lag vare, där någon bryter mot tystnadsplikt varom stadgas i 17 §.

2 mom. Den som underlåter att fullgöra deklarations- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i denna lag eller som vid fullgörande av sådan skyldighet av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, ägnad att leda till frihet från insättning å investeringskonto eller till för låg sådan insättning, straffes med dagsböter.

3 mom. Brott mot tystnadsplikt må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av investeringskontonämnden.

21 §.

Böter och viten som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

22 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga beträffande tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.